

F

1

VI-3 1861

მ ი ს კ ა რ ი

ქართული

საღიჯგერაჯგურო ჟურნალი

191

გამოიცემის ი. კერესელიძის მიერ.

ი ა ნ ჯ ა რ ი.

წელიწადი მესხეთ.

«თუ შეიყვარო სიმღერა — მიიღვალე»
უგეთუ მიუზიკალური მუსიკის — ბრძენ იქმნე
(წიგ. ისო ზირი. თავი 1-ე მუს. 54.)

რელიისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში

1861

ნაანბობი მოხუცისა.

(პოემა.)

მოსოვ ჭ გიანბობ შვირესა, ბევრი ესთქუა
რა გითხრა შულო მოხუცმა, თავს ბევრი გარ-
სად შვირისთვს შემოცეგია, სმაც ბევრჯელ გა-
სეზის მინახეს მრისხანედ მომღიმარეთაც ბეგია!

სადა გთრეულოვარ: შთა, ბარსა, სად გარდმოვ-
ელოვ, ქუხილსა, წუმაში არ დამისრია ქეღია,
შლუვ ბევრჯელ ამღელეებია, მქონია ლუთის იმეღია,
ყოველგან შემწედ მეოლია მსხნელი ჭ შემოქმეღია.

ერთსა ანბაგსა გიანბობ, ძალი მეცტი სმენასა,
მოგიტხრობ ზეჟსა ნახულსა, სასმენლად ცრემლთა
დენასა,

ამოდ ნურას მაუბნებ, ნულარ განმრეგ ენასა,
დაგეძ ქუერი მოძიპყარ, მამიძენისა ლსენასა!..

სიერშითვე იმი მიფეარდა, არ ვმსდალობ გარცა
გულადი,
თუ მქონდეს ცევა წამალი, არ გნალობ მაკლდეს
სულადი,
უკან არ გჩნები ლაშქარსა, თუშცა არა გარ ბელადი,
იშპიგი გამოცდილი გარ, ვით ცეცხლში რკინა,
ფოლადი.

ეროსელ ვილაშქრე ქისტოშედ, სადაც არღუნა
მიწინარებს—
კლდიდგან კლდეზედ სლტის, ღრიალესს, ჭეკვს
შსეცსა რასზე მგზინარეს...
სოფელს მიგედით ჩაღმოსა, ვარს შეშოვერცეთ
მიწინარებს,
ზოგან შეგედით ცისესა, ქისტო დაგესენით მიწინარეს.

შეგეძქენა იმი ფიცხელი: თოფის ცლა, სრმალოთა
ტრიალი,
ისმოდ ვაყვაცო მასილი, ჩუქნსზედ მოიღეს გრიალი,
ქალა დაქვეს ტრიალი, ბაღლებმა შექმნეს
ღრიალი,
ბერის აუტირეთ დედა, დარჩნენ ვით ოსერ ტრიალი!..

აჲ ოჲსა მოგზავით მუჯდობით, დავიმორჩილო
სოფელი,
სადღლსა წიგნი მივსწერეთ, გავგზავნეთ მასა-
რობელი...

შეკი იქ ყოფნის გინანი, არავარ ღუთისა მემოძელი...
სადღცკი მსუჭდრისა გერიდე, მუნ დამსკდა დაუნდობელი!

იქ ყოფნას ესლუკ გინანი, მაშინც მენანე-
ბოდა, —
მისთვს, რომ გნსე გაქვარ, ტუჲ გუღს დაჭს-
ვერებოდა,
უკხო რამ გმიძი, მამიცო, სანთლოვითა ჭქრებოდა,
მიველ ჭ ზრუნვა დავიწყე, თუკი რამ ეწმლუბოდა.

მან მითხრა: ლომო მოსუცო, ფარდო მამისა
ჩემისა:
ნუჩისა სწუხარ ამაღ, შენ ჯოფი მოგეცემისა,
აღსრულებს ჩემსედ ბმანება უფლისა ძლიერებისა,
სამს დასანთქმელი დაინთქას, მსგავსად უძიარს
გემისა!...

შე უთხარ: მულო, რას იგნებ, ნეტა წამლისა
გლეხითა,
სულ მოკლეობა არა ჭსჯობს, სტორდე დიაცებრ
კუნესითა,

ბეგრი მინასას ჰეროდოლი ჭირითა უარესითა,
სჯობს გამაგრება, მსხეობა, მოთმენა, გაჟკაცო
წესითა.

რა მომისმინა, წამოფედა, შემოძლიძილა მწარეთა,
მათსრაჰინ სიკუდილს, სჯობს მოგჭკუდე, გაუ-
კაცებო ლაშქრით გარეთა,
მე სიკუდილს არს გომიშუ, ნუ მიცნობ ესრედ
მდარეთა,
თუ მოგჭკუდე გვედრი ამას აქ მიწას მიმადარეთა!

ამას ზე გარდა მამაცო, მაქუს შენთან სსეუჭ-
წარია, —
ნუ ღაიფიწეებ, ცხსოვდენ, ეს ჩემი საუბარია,
გინაზობ მიზეზს რისთვსაც სიცოცხლე გავიმ-
წარია,
ამას ჩემს უნბე, ვისგანაც გარ მკუდარია.

—ეროსელ ვნახე ქალი ერთი, მე რა ვითა-
სრა მისი ქება,
ნინა ჭკვა სსეულთა, ვისთვს ესლაც ვული გუ-
დება,
მოელს სმელეთზედ იმისთანა, იშუათად იბადება, —
მისის სილგით მოფარე ჭკრთება, მისის შუქით გარდი
ჭკნება!

პირველადვე მე სანაზიბი გეგონო და დამეცა:
 დაეინსე, დამანსა, გულს ისარი გამოეცა;
 გამოცანი გსლტა ხადმე, გუგუხებზე მამეცარი —
 ყოიას წუთის სიძაგნე, ასეც მსწრეგოდ გამომა
 წარა!

რა გეგონელო აზვავი, მუარეს დუხს ვნახე
 სინა,
 მუქსნიერმა გუშინდელეზ, ასეც ცდომოდ გამოცინა,
 შეიოსა: გძირო, ვის დეჟებ, სადგანსარი, ანუ გინა?
 გჭკადრე: მსუო, შენსა შექსა დეგლევ, შენი
 ჭმრეტა მინა.

მან შიოსრა: ჩემი მქნელო, მამარიოვს ჩემსა
 მამსა,
 თუ იმას დაიგებულეზს, გარდევინდის ერია გამასა.
 ეხე სოქე, მსწრეგოდ გასწია, სიიაც ჭქონდა
 გზა მასა.

რა გისმინე მეგესნი გვლვ გხსენე ლოქოსაძალი
 სინოს მამს მოციქული გაუგზავნე, ვოსოვე ქალი
 მან დასცერი შემოჭსთვლი, — მომოგიღა გაცო
 მალი,
 მეცის მეცის სიამოგნით, წავბარბაცდი, ვითა
 მოუკრული!

სანი აღარ დაუოგნეს, მეორეს ღღეს წამოეკანეს
 დარბაზს ნინა შემოვიდა, სუცესიცა დაიბარეს,
 ჩემს ზეგედი მან გვიკურთხა, — გაისარეს, გამა-
 სარეს! —

მაშინ გჭკრეფდი ნინას გარდათა, — პალმალ ჩემკენ
 დაისარეს!

ა ნინასთან მივიღოდი, მუდამ ერთათ დაცე-
 სსამდიან,
 გსაყვარლობდიო, აღარავინ აღარაფრად მიგვანდიან:
 სვევსა, კოცნა, ალერსშია, ზურიც აღარ მოგე-
 შივდიან,
 სადილ გავშამს დავიფიქციოთ, ანუ მილი რაღას
 ჭქვან!

ერთსეულ შითსრა მე ნინამა, — მოდი ეური მო-
 შინყარო,
 ჩემი ჭაზრი ესე არის, — სჯობს რომ ესლაგ
 აღჯარო:
 თუ რომ გინდა საყვარელო, თუკი გინდა რომ
 გიქმარო,
 ასსეულე თავი შენი, მაშინ მეცად შეგეყვარო.

გორხევ წაჰვდე ლაშქრათა უნდა იპოვნო სასელი,
 ყოველი სული გაქებდეს, არ გეჯობდეს ერთი კასელი,

თუ გაეცავს აბა იქ, ღარ ვარ შენი მსახურელი!..
წადი ზე მსახურე შე, მაგონე შენი სსელი!

ესე სოქუა ზე დამაშურა, აზრას დამიგვანა,
მიოსრეს ჯარიც იერებოა ზე ქსტოვსედ მიდიანა,
წამოყელ ზე ნინასაოვს გუელიდგან სისელი მდიანა—
ადამის გვერდის ნამცერეშა დასე რადამასიანა!..

გიცო მამაჩემს უანბობ წვრილად, ამა საუბარსა,
ანუგეშე უთხარ, ღმერთი მოგცემს სსესა კარგსა
ვაქსა,
საბრალთ თაგში წაიშენს, გიო მოლსინე სცემდეს
ცაშსა,
დაიჭო, თორემ გაიგლეჯს თმასა, წუჭოსა ზე უღვამსა!

თუ შექსტუდე სადმე ნინასა, უთხარ გერ უნამ
ქრმობასა,
ქვეშენოს მივალთქო, იქიღამა გინ შესძლებს ცრფთა-
ლობასა,
—უთხარ გიორგიმ ასე ქსოქუა: წყვას გინამს-
თქო მშობასა,
სსუა მოძებნეთქო საფერი, ისა იქმს გიორგობასა!

გულავ ჰკადრე ნინოს: გიორგიმ ჰქმნა გაყვა-
ცობა კასური,

ქსეცადი ღარხა ეღზათ, მინ ღარსოვა მს-
სური,
მეჩს სგამს, წვამს წყელსა ქომს, — ზომიგდა
ღვსო ზ ჰური,
მიწა მისი ღარბაში, იგოვე სწოლ-სასური!

რ ესე ქოქეუ, ცრემლი ღეუარა, წაუღია
ლომსა გულო,
მოეხეზლე, მოგებრუნე, მაჩამ გმარსა ჰგელავდა
წაულო,
— მოგებრუნე, შენამსა, გერ გმელავდი მე
ზედ გრულო,
მე ჰარუგებარო გარეწკრა, განუღვა ესრედ სული!..

ამის მსახესა, მის აქეთ, თვალთა დამაკლდა
ზინია,
გინდა ჩამ ვეყო ქორწილში, არ შელსინების
ღსინით,
ომისა გაუკაცობისა, გაგრილდა ჩემში ვინია...
გემდური მსეღდრო, აქამდის, მეც რად არ დამამინია!..

ესე სოქა ზ გაათავი სბანლოში ეს ანბათი
დათხსნა, ცრემლი ღეუარა, გაიქნია სამეფარ თავი.
სოქა მოსუცმა: ღმერთო რისთვის დამანატრე
მიწა შავი!...

ჲე მომწელა ამ ანბანმა რამ მეცის მეტად იუო
შეგავი....

თ. რაფიელ ერისთავი.

2-სა სევეტმბრის, 1854-სა წელსა.
ქისტაური.

ო ზ ო ზ ი.

ოდეს ფრინგელთა შედედ თავისა აღმოიჩინეს,
დასვეს არწივი,
მაშინ სსუათა მათ ფრინგელთა თანა, ერგო ოფო-
ფსაც სვედრი არწივი,
აღფრინდა იგი მსწრელად წარვიდა, როს მოუ-
ვიდა ცნობა სწუვი,
აჩწივთან წარსდგა, მდიდრად მიიღო, მისცა საკად-
რი ჟილდო, შატოვი.

მეც დამყო სანი რა მცირედი, ოფოფს თან
ასლდეს მისი ბარცეები,
აჩწივისა ჰ სსუა ფრინგელთა ნასვით მსიარულ
იფენენ ართუ ნატეები,

მას შესვდა მკერა დაღონებული სევდა ჭ ოსკრა
 მონამატები,
 ფრინველთა თანა გვარის გერ მოვლელი, მაგრამ
 სწავლითა ნაწატები.

ცივის ჭაერის დაბადებული, უსაგენკობით და-
 ღონებული,
 უნავთ საყუდლო, კერძ უმეტონო, აგრე ზედისა
 დამონებული,
 ნასა ოფოფი სტუმრად მოსრული, კადრა: შევიქ-
 მენ აგრე გნებული,
 სთხოვა, — მიმილე ჭ გამოშარდე, ფრთეთა შენთ
 ქვეშე მონად სლებული.

უთხრა, რომ შევარ მოსელე, მასწავლეს გიცი
 მწეობა,
 მასელ შენთა ბარცეებთა მომანდეე მათი მწეობა,
 გასწავლო ფრინვა, ტიპტიკი, გაჩვენო მომტიფნეობა,
 შენც გამოშარდე საკარგემოდ, არა სწეობს სი-
 ცუჯს თნეობა.

საგენკო შენთან მამლე, მართვენი ზემ-
 თან აცხოვრე,
 ზემს მსრუნველობას მოანდეე, ნუგეშინ გული
 მომდოვრე,

ერის წლამდის ნასო რა იქმნენ, თუ მათ მე არ
 მომაშორე,
 მუღებზე გავზდი ფუფუნით უწყოდე ღანასსოპრე.

თუ ნასო ჩემი სიკეთე სცნო ნიში წარმაცებისა,
 სისრულე ჩემთა სიტყვათა, ძირი ჭეშმარიტებისა,
 დაუსე ჩემი ნაშრომი ღირსი მეფე მომაცებისა,
 საყვანს გარდაის მსახურე მეპრ შენის განმარ-
 ტებისა.

ოფოფმა უთხრა: მეწყალეი გაჩნია განაჭირობა,
 მაგრამ მოშინდა მშერო ევ შენი დანაპირობა,
 მსურს შეგაწყნარო, მივიღო, ვიყო წყალბის
 სძირობა,
 გამოგზადო ჭ მივიღო შესაბამ შენი მწირობა.

რაკი მშერამან ოფოფისაგან მიიღო აგრე მუდარა,
 სისრულითა გარეცდა რა ექმნა გელარ მიშეგარა,
 ოფოფმა ელი მოჭკიდა წაუძლვა მართვეთ მიგვარა,
 დაგედრა მათი გამოზრდა მობრუნდა ჩიტი დიდ გვარა.

ესრედ ოფოფი რა უკუნ იქცა, თანა იხლო
 სცუმაძი მშერა,
 რომელს მოსწონდა ოფოფის ბუდე, მისთა ჩივებ-
 თა სიძნო ჭ მსერა,

მათა ზ ბართა სსცენოდ ფრენა მერცხალთაჲ
 მაშკოა, გიგტოეი, პლერა,
 გაგრილდა მისი სმშობლოასთაჲს, ზ დაიფიწვა
 შეელო ზეჲრია.

ხაქტა: აქა ჩეშენი მტერენი მკრად იღესმე
 ყოფილაჲ
 აფიქრა ჩიტბო ცოლობა, მწრფელ ეულა შეი-
 ფოფინაჲ
 შიირთა ფიგარიათა ფრეხბა ჩიტბოთა შაჲრა,
 შაიგა ეულა ჩიტბოთა გვლუკ მისი შათაჲფიანა.

ხაქტა: თუ შე ევრე არ ვქენი ჩიტბო არ შა-
 მენდობან,
 შე ელსა გვარის შერა ვარ ჩეშა რამოსწონდებან,
 ზნდილობით თუშტა კარგი ვარ, ვარსა შათა არ
 შეჲრდებან,
 სეჲბს ბოლოს ერით ეულა გიგდო, რა რაჲ
 გამისწონდებან.

ამ სეჲნით დაჲყო ჩიტბო შეი, გსაქტაჲ სანა
 არა მცირიაჲ
 დაჲრინხეს შირის მერცხალთა, ვინ იცეს რაჲჲ
 მწირია,
 შიირთა ერთი ჩიტბოგან შეჲზსდი შეჲშირიაჲ

ვაიმეგობრა გვარულად დასვენეს ერთობის პირია.

ოდეს მოსსენდა ესე ოფოფსა, დასძრა მშვი-
სად წელიანი ენა,
უთხრა: აღმოიქმე პართეთა მოკრულა, მით თავსა
გოდევ შე შენი რჩევა,
ესლა გარდასედ შესა აღიქმასა შენ დავიწვევია
ჩიცებში ფრენა,
დაცსრები თუარა პართეთა გერ განდობ, არ შე-
მიძლია ამის მოთმენა.

შეკრა გაურჩდა, აღარ უსმინა ოფოფსა მისი
შენაგონები,
შე უცხო ქმენით გამოგარდნილგარ ჩემი შე-
ყოფა დარდი, ფონები,
სსზსა პართეთა გელარ გამსაულებ, შე ჩემის სვე-
დით განგაწონები,
ჩიცებთან მიყვარს ფრენა, ტიპტიკი, მათთა გნე-
ბათა დაგემოვნები.

მობრუნდა უთხრა მისსა მფრინველსა, რომელსა
უყვარს მშვიდის წივილი:
შენცა გაიგე უთანსმოება ოფოფისაგან წერომა
ჩივილი,
მისსა არესა შე გერ დავსდებო, შენ შეინახე
ჩემი ცდივილი.

ოფოფის მარაგეთ შორს გამაშორე მათი არ მე-
სმის ოსვრა, ცვაილი.

გზელე გოცანჯუო, შარიშორ მეოფნი თუ არ
გოასარი ჩემი სურვილი,
შენთან ფრინველია ვარ დამაშვრალი, შენი სვედი-
თა ფრიად ურვილი,
უნდა გავიციე შენგან მოსთუბას, რომ უკუნ
იქცეს ჩემი სწეურვილი,
შუეს გავითვსდე ზე ერთსორც გექმნე, რაზომ
გასშირდეს მისთვს შურვილი.

თუ შეიოსავ ვინ ვარ სიღამ მოგფრინდი ზე რა
გვარ შექონდა მართვობის ბუდე?
არ მოეწონდების ჩემი ცხოვრება, რადგან არ შექონდა
მდიდარი ზღუდე,
შე ვარ მფრინველთა უკანასკნელი, მაგრამ ზრდი-
ლობით არ განაცუდე,
შორის ფრინველთა კარგის გვარისა აღზრდილვარ,
სედე, არა მაქვს პრუდე.

დარწმუნდი ჩემში შენ არ წააგებ შე ვარ ფქი-
ზად თავ შენასული.
თუმცა მოდგმითა ვერ გესწორები მაგრამ გრძ-
ნობითა წრფელივარ სული,

შეძივითსორცდი, შენთანა მომკალ გითარცა იც-
 ევს ამავე სჯულო,
 სიცუტა მომეცი ერთგულებისა ქვენ ჩუჭულებრივ
 შემოფიცულო.

ჩიცი დაფიქრდა შეუორგულოდა, უკვარს მშე-
 რისგან მსცავსი პირობა,
 სთქუა, რომ მე ჩიცი ზე ესე მშეა, კულოვ გა-
 მივია მისი მწირობა,
 აღთქმა რომ მივსცე დავიმორჩილო ბოლოს
 შევსწამო მას დესტირობა,
 სომ შემძლია უთანსმოებითა ჟმუღვეო პირობა,
 გქმნა ეუღმჯრობა.

ჩიცსა უჩჩიეს მისთა მეგობრებთ, დაესენ
 მშეკრის აგრე მინდობას,
 გვარი კარგი ვაქუს, გელარ წუნობენ ქორი მია-
 მინო შენს მძაობას დობას,
 მშეა დღეს ფრინავს ჩუჭუნ ფრინველო შორის,
 მისთავს იხუტებს იც თაგ დობას,
 დაესენ, გიგობს ჩუჭუნ გელარ ვიქმთ გვარი
 მუღობას მისს თაგ დობას.

მაგ დაიბდა ცივს ქუჭყანაზედ, მაგრამ აღზ-
 რადულო სედავ თუ სდა.

უევაარს ნაგარდი, ჰერში ფრენა მალე გარდუგლის
 მას შენი მად,
 ბოლოს დარჩები შენანებული, გორხვეთ დაგდე
 ის იეოს მანდა,
 რა ნსე მასში გასაკვრველი აგრე უთმენლად
 რად მოვეწად?

თუხთა თათბირთა ჩიუცი აღგსნეს მიზიდეს ნე-
 ბად, გასარდა მშერა,
 გრძნებით დაქსული ბადე ეპალა ჩვეულებისებრ
 ვითარ ეფერა,
 შიგან შესვა ჩიუცი უცნობო, რა შიგან შიასდა
 მედარ განერა.
 უისრა, სულ არ ჰყო შენგან აღთქმული ბადე და-
 მისმაგნ გამოხვალ გერა.

დაბრძაფებულმან მშერის ფოფინით, ჩიუცმა გერ
 სსა შორ ღემულ მასებო,
 არა განსაჯა მყოობადისა არ შეისმინა განამრასებო,
 არა იცოდა თუ შესგდებოდა შემოზლუდგილი
 უგზო არსებო,
 სულ მოკლეობამ, განუსწელობამ პლეულჰყო
 სულქმნად მონახმასებო.
 რადგენ დრო მიდის ეგრეთ გრილდების ურთი-
 ყრთისად ჩიუცი ზ მშერა,

ჩიუცის სადგომი მას არ მოსწონდა განგანზე იწყო
 ფეოქა ჰ მზერა,
 აქ რა დამარჩენს მშიშით საკენკით ეგზომ სანია
 გაგშელო ვერა,
 მე თავს დავიჩენ შენ არ გაჭირვებ, ნუ ეგნა-
 ღვლება ან შიშავს მე რა.

სოქუა, გერ დავსდები ჩიუცო მე შენთან მსეცო
 არაფარ რა შემცვერება,
 მე ჭაერში ვარ ნაფუფუნები მიეგარს ნაგარდი თა-
 ვის ფერება,
 შენ ცეშე ჯდები სეს ჰ სეს შუა არ მპუცნის
 აქ მე ვაჩერება,
 შენ იყავ ცეშე, მე მინდოვს ვიგლო, ისე მო-
 ვივალ ქმენ დავაჩერება.

შეერის სიტყვით ჰ წინა განმარსვთ ჩიუცო
 შეიქმნა გამქისებულო,
 უთხრა, რას ფიქრობ, რას მეუბნები, რისათვის შეგვი-
 მე გულგლებული.
 შენ სსუტიან ფეოქლე ჰ მე აქ ვიყო რის უნდა
 იქმნეს ეს მსგავსებული,
 სსვსთა საკენკთა შენ გამოგზადონ ჰ მე შევი-
 ქმნე ვანკიცხებული.

ესე არ ვარც მეგობარ ჩემო, იყავი ჩემთან,
 რაცა მოგერთვას
 დასჯერდი შენდა ღუთისგან მოცემულს იკმაგე
 იგი რაცა მოგერთვას,
 ნუ მიუოლასარ ჩივებთ სიმდიდრეს არამც დავგ-
 ზრასოს მცერმან ცუდი სთქუას,
 ღმერთმან ცხემ მოგვცა ნუ გამიძინდვრებ ამისდა
 ნაცვლად ვინლა მოგვცეს ზღუას.

მპერამ ეს რჩევა არად მიიღო ჭყერში წასვლა
 არად დაძალა,
 მოემზადა ჭ მოერთო, ფრთა სანაგარდოდ გაძალა,
 იფრინა, ილოლიალო, არცა სწუხს არცა დამშვრალი,
 შეუარა ერთგან გრო ჩივთა, შოგოთ კერძობს,
 შოგნი აძალა.

დაიწყო მათთანა ფრინვეა, მომართა კუდი
 ბოძალა,
 დღეს ერას შევერთვის ჭ სვალ სსუას უზნეობა-
 მან მოძალა,
 ვერც შეგონებამ, ვერც პრასმან უგვარო მპერა
 ვერ კრძალა,
 მიმინომ ჯავრით დამდნარმან რაქნას ვერ
 დართო მის ძალა.

სანდისსან სეფწნით ცუისაგენ წაიყვანს დას-
 სეგნებლად,
 მაგრაჲ იქ სანსა აჩაჭყოფს შინა არის დამოქცეველად,
 სპუღს ჩიუტი ზ სადგურად ცუე, მას უეკარს
 ნაგარდი გელად,
 ახლაკი მისგდა ჩიუტი რომ, მპერას არ მოყე-
 რომბდნენ ძეველად.

ბეგრთა უცინეს მპერასა სშირად ეოფნა, ჩიუტებში
 ჭიკჭიკი, ფრენა,
 უახრეს რომ ცუე გაქუს შენ სომ სადგურად,
 შენს ჩიუტან სეოზსო შენი მოლსენა,
 არ გეადრების ჩიუტებთა ევარსა, შენ მისისაგან
 ფრთისა გაქნევა,
 ჩიუტის დაგდება სსუეგან ნაგარდი, სსუეგან სიცი-
 ლი განცხრომა ზენა.

ჩუტნში არ არის ევარიშულობა აგრე ღრიალი
 ზ კუდის ქნევა,
 ცუდათ დაფრინავ, დაიძრახები, მდურავა მოგვსადება
 ზ მკურის სპევა,
 წადი მიმართე შენსა სადგურსა, სეოზს გაიგონო
 ეს ჩუტნი რჩევა,
 თორე არა სეოზს უნაირისწყელობა სსუს სასლში
 ჭყოფნა ზ გნების თნევა.

ეს შეგონება თხოვნა ზ რჩევა მშერასთან არის
 ფრიად ამაო,
 შორს არ მიიღო გისმესთან სწავლა ყურიც არ
 უგდო მათ ერთ წამაო,
 აწე ჩიტოცა აგრე არა სწუსს შუბლი ზ ტკუა
 შესამაო,
 სთქუა: ჩემი მშერა უზნო არ არის, რად ცუდი
 ფრენა შეაწამაო.

ესრედ გაგრილდნენ მშერა ჩიტისთვის ზ ჩიტო
 შუბლით ქვეყნის ზირისად,
 მშერა დაფრინავს სსუ ზ სსუ კუთხეს, იგი
 იზიდავს თავსა ტირისად,
 მრასგენ ფრინველნი ყოვლის გვარისა სული იღებს
 არ სთვლენ მტირისად,
 ზოგად საკითხვოდ ეჩვენებთან სწყესან, უშლიან
 ერთობ ზირისად.

მე წაწიალი მათს თვალს ზ გულში, ჰერში
 ფრენა ზ ნაგარდობა
 გონებენ, იყოს გულ გაცხნილობა, ასალი სწავლა
 ზ თაყალობა,
 არათუ მშრასი შემარცხენელი, თავის ზუდიდგან
 სსუსა მინდობა,

რადგან ფრინველია შვიის შიისათა, მრადის სმულ-
დნენ არ წმინდობა.

ამისგან გსედავთ ქორი მოღორდა მშერა მე-
გობრად რომ გიხსდა,
მისი წივილი მისი ფოფინი, რომ შეუყვარდა ზ
შოიწადა,
ესლა ფრინველნი თვალ ზ თვალ მასვეგნ, ამის-
გან სკვდამ ცნობა მისდა,
ბოლოს სსენებაც მისი შოისნა გარეშობამ ესრედ
უქადა.

ყოველი სული დედამის უჩი მშეგობართ არ
მშენ ჩქარა მავალი,
ჩქარ მოფიქრებით შორს არ განმსუქელი წინ და-
უხედი გარდამავალი,
გნების მსდეველი, შემასრულები რასაც არ
ჭეოფდა შთამომავალი.
მარად დაბრკოლდეს ზ აღისოცოს მისთვს გეითი-
ლი სსოვნა ზ გვალი.

შე აქცა ვსთქვ, რომელ ყოველი თავის გვა-
რისა გარდამსენდ არი,
განლალებული ამპარცევანი დასწილ იქმნების შორ-
ცსეად მსედაჩი.

ჰ კულაგ ოდესცა სიკუდილით მოკუდეს, მს
 არ ექმნების ცრემლის ცსეღარი,
 ენით ჰ საქმით უმანკო ჰყოფა დავაგვირგვინებს
 მს სტაიყდარი.

თუძცა ყოველნი თანამედბნი ვართ, ჩუჭნეგ
 გიცოდეთ ჩუჭნ ქალწულეზ,
 მაგრამ სდაცა ცსადად გისილაგთ არ მოთქნა
 სჯობს ჰ დაწუნება,
 რათა შემცდარმან მამსილებელის მიილოს რჩევა
 ჰ დაწმუნება,
 სცნას რამეოუ ცუდ მოქალქობს წინ დაისეღოს
 ქმნას გაცბუნება.

ესრედ სრულ გეგეი ესე მაირი მძერის ფუქა-
 მან ცრემლი მაღინა.
 აღმძია მფრინველთა შორის მკილაგად მაირის
 წერა მომაწადინა,
 რომ მისი მსედგი ჩუჭნთა ჩუჭებთა დამრსვენ
 ისრე წარმოადგინა,
 ჰაცივისგან თაგი განისევა, ჩუჭნც ურცხვენლობა
 გარდმოგადინა.

თ. გეგენ დგეზუაძე.

სამშაბათობით, სუთშაბათობით, შაბათობით ჭ გვ-
 რაობით სსუა ჭ სსუა რიგს სატმელსა, ჭ ორმა-
 ბათობით, ოთხშაბათობით ჭ პარასკეობით სმელ
 სილსა: ინდისსურმასა, ნუშსა, ქიშშიშსა, აღჯა-
 ნათსა ჭ სს. დედაჩემს შიოდა ჭ ამიციოძ არ
 შეძლო არ მიეღო შეძრეობა მეზობლებისაგან.
 მოწყალება ეგონა ჭ მადლობდა.

სამ თთუჭს უკან, — ეს იყო ეველიერის ორ-
 შაბათი, — ბაულის შუამაგალი მოვიდა დედაჩემთან
 ჭ მოუყვა გიო ნონიაშვილის ქებას, აიყუნა ცამ-
 შდინ ჭ დედამიწას აღარ დაკარა; მერე უთხრა:

— გარეა ოფიქრე, შულო! წარმოიდგინე შენი
 ვარემოება! გინა გეუბს ზაცრონი, გისვან რას მო-
 ელი! როგორ გინდა დარჩე! თექვსმეტის წლის
 ქალი, შეწყვდებული ერთ ქოსში, რა იქმნები!
 სსუა არა იუოსრა წყლის მოშწოდვიცკი არავინა
 გეუბს!

— რა უნდა გქნა, დედიჯან! უნასუხა გაიანემ
 განკვრეობით.

— აი, შულო, რა უნდა ქნა, — უთხრა ლიმი-
 ლით ბებერმა: დამიჯერე, ტკუას სუ დაჭკარგავ,
 ზაცრონი გაიზინე. გეუთხედ უტეოესს ზაცრონს
 შენ გერ იშოვნო. გეუას უეუარსარ შენ, გეუა
 შენთვს გიყდებ, ზაცრობს შენ შერთვას. რასა კვრ-

გელა ჟვარის წერა ასლა არ ქნება... წლის თავ-
ზედ... მხოლოდ ასლა დაინიშნებით ზღაპრ-
დღივამ გარდამ გიანტრონებს.

— გადწევეტილს მოგასწავლებ, დედა, — უოს-
რა შეწყსებელის სსიით დედაჩემმა: ხემა ქმარშვლს
ვერ ულალატებ; სარხოსთვს არა გზრუნავ, ქუტყენა
დიდია.

წელმოწევეტილი ბებერი გაგიდა ზღაპრ და-
ნახებია დედაჩემს.

შეორე დღეს, სამშაბათს, უცებ მამაგარდა
ხეცწნა ბებერი მეწვრილმანისა, ქაქნით, ღრუჭით
ზღაპრებით. ეს ბებერი იუო გამსმარი, რი-
გორც ჩახსი, შავი როგორც მუცუშალი. სიცოლ-
ში უხნდა იმას ჩამგებული ღრუჭოლები. იღლის
ქუტყე გჭირა გამოკრული ბოსხა.

გაიანე შეკრთა. ბებერი დაძვრდა ქალს; შერე,
გატის სიმკვრცლით, შესვლა, მოგვია ეელსედ,
ზღაპრები სამაგელის ტუჩებით. მინამ დედა
ხემა ღორბლებს მოაწმენდა ზღაპრებდა ფიქ-
რებს, ბებერმა ჩამოუვლო ეელსედ მეწვლებური
ოქროს მქვავ, მოსტაცა მარჯვენა კელი ზღაპრ
თიხედ გაუკოო რუშქოსისა ზღაპრების ბეჭ-
დები; თავსედ მოახვ ბაღდდი, გაძალა ბოსხა ზღაპრ
გადმოუწყო სანყრანე მოგები, შეიდიში, საკაბე,

ლენაქი, ერთის სიტყვა ერთი ექვსი ცნისამოსი, თანაც ღლინებდა.

— შენ გეოაგენოს ჩემი თაგო, გაიანე, უთხრა ბოლოს ბებერმა: რა სსით გისდებ! ღირსი იყავ ჰ მოგეცა კადეცა! გადუარე მე შავები!

ღედა ჩემს შეუბროწედა ლოყები; ნიშნა. ეგონა, მეწვრილმანისაგან გამოგზავნილი ჰ ეწეინა.

— ეს რას ნიშნავს, ბატონო? — ჰკითხა გაიანემ ბებერსა, ჰ სასწრაფოთ უოგელოვე ნიგუბები, რაცა შაყარა იმას მარტაკულში, ბოსხაში გამოუკრა ჰ კალთაში ჩაუღო.

— ეს ნიგუბები მოცაბუთა გასნარამ, — უთხრა ბებერმა: დაიცადე კიდე, ეს რა არის, ამდენი მოგეცა, რომ ერთ სეივრს გაეგსებ!

— მიკვრს, ბატონო! გასნარა მე რაო მიგზავნის ნიგუბებსა! ნათესავი არა ვარ, თუხი ჰ ცოდი! გამომიცხადეთ თქვენნი აზრნი.

— ემაწულისარ ვერ, ჩემო ღამაშო, რომ თუთან შენ ვერ მიმხედავსარ საქმეს! უნასუსა ბებერმა, უსიამოვნო ღრეჭით: შენმა სოლომანუშასე მოსიბოღა გასნარა, რომ შენის მეტი აღარა ასოვსრა მას ქეჭუენათაშე; გასნარ გაგიჟებულისა შენაზე; გასნარს უფვარსარ, ასე უფვარსარ, რომ წყალში ჰ ცეცხლში შუათ არის გადგარდეს

შენის ეულისათჳს. ასლა წამოიდიგინე, რა ზედ-
ნიერი იქნება იმისს კელში! სოჲ იგი შემალე-
ბელი კაცია! ავაგსებს, ავაგსებს, ვაწმუნებ ავა-
გსებს!...

დედა ჩემს ეული აუჩქოლდა.

— თქუწნა სიყვავებმა, ბოტონო, რაღაცა
უგუნურ გეტუბში. შმიფუნა, — უოსრა დედა
ჩემმა: გამოიოსადეთ თქუწნი აზრი.

— გასარა ეოსოვს, ერთ ღამეს გააჯაროს
შენთან ღროება.

მესი რა დასცემოდა, საწყალს ქალს ასე არ
მოჭკლავდა, როგორათჳც მოკლეს ზებრის სიტყ-
ვებმა. დედაჩემს ევთელმა ფერმა გადაჭკრა,
თავით ფესამდინ თრთოლა დაწყებინა. ზებრის შა-
ეშინდა ჭ უკან დაწია. როდესაც მობრუნდა ჭ
შეიკრიბა აზრებო, დედამ ასეთის მისისნანის სახით
შისედა მარტანკლსა, ასე საშინლათ დაუბრიალა
თუალეობი, რომ სსრუას იქვე სული ვასცავდებოდა,
მაგრამ ზებური უგანძობარი იყო, გაშეშდა მორი-
ელისავით ერთ ადგილსა ჭ იქამდინ იყო შეუთა-
ვარი, რომ ლანარაკს კიდევ აპირებდა. მაშინ დე-
დაჩემმა აიღაცა თისის ფაში ჭ ცუთარცა უსია-
მოვნო სტუმარს შიგ ჰირისსასეში; ამითაც რომ
ვერა ვასდარა, ქალმა წამოავლო შამფურსა, ჭ

ერთი თუ ორი მაგილა ბეჭეებში. მაშინ იკადრა
ბებერმა წასვლა. ქალმა კარები მაგრა ჩაკეტა &
სალამოდინ ცრემლი ღვარა... წარმოადგინეო
ემაწული ქალი, მარცო, შწყსარე, ღამე ბნელ
სოროში შემწვედულო!... ეს ვაფოსეთი დაქ-
ლია, საწყალმა, მსოლოთ ღოცვით!

რომ არა დარჩენოდა რა სსსლში ბილწის მე-
წერილმანისა დედაჩემმა, ბუღალისას, რაც სილი
ჭქონდა შემოგზავნილი იმისგან, შეკრიბი, ვაფ-
სა უშიძრად & დაბნია იმისს კარებს წინ...

ვათენდა ოთხშაბათი ყველიურისა, დედაჩემს
მოშიგდა & არა ჭქონდარა ეჭამა.

ქართულათ ნათქვამია: ათუ გვცა წაქცა, ღი-
დი & ბატარა ზედ მისცვდებინა & გაჭქოვინო
ასე დეშართა საწყალს ჩემს შიბილსაცა! — რა
წამს ვათენდა, სსსლის მოძღუარმა, ცერცერ —
ცერცოვამ კარი შიბილსა. ვერ შიბილსა დე-
დაჩემი, სუეშისცა & უჭადეა შიბილსა. შერე
სოსოგა სსსედელი რიგის გარდასათვს შიბილსა.
ზედ. ვაიხემ გულის შიბილსაშეშლობით აუ-
წყრა თიგისი სსშინელი ვარეშობა & შეშობ-
ლობა. სსშე გვცა ღმობიერებაში შიბილსა იმისს
სიცევთ, შიბილსაღებდა ოსერს ემაწულ ქალს;
მაგრამ ცერცერის გული არ დაუწილდა. მაშინ დედა

ხემა უჩუქნა ჭ სისოგა მიელო, თუ იცადრებდა,
 შამფურები, ქუბი, ჯამები ჭ თევზები. ცერცე-
 რამ იცოცვია. დედაჩემმა შიართვა თავისი სალონი.
 ცერცერამ უსვნიდისოთ მოსგეტა ყოველივე ჭ
 წაიღო თავისი კელით. ჩუქნ დაგვრჩა ცსცი,
 გილობი, ფარდავი ჭ ლოცინი.

II

ხამოიჯლა რა ცრუ კეიოლის შეოფლები, დე-
 და ჩემი მიეცა ფიქრებსა, ეძებდა ღონისძიებასა
 საზრდოს მოსაჩაქლოდ. უკანასკნელ დამკვდრდა
 იმ აზრზედ, რომ უნდა დამდგარიყო ვისთანმე ან
 მიძათ, ანუ მოგზაგირეთ. მაგრამ აქ დასუდა იმას
 დამრგოლებს. იყო რა გამოუცდელო, სოფლის
 გაუცნობელი, ამასთან გაუბედივი, საწყლმა არ
 იცოდა, როგორ გასულიყო კარზედ, როგორ ანუ
 ვისით მოეძებნა შინა ჭ როგორ აერჩია ოფსი.
 ამ ფიქრში ჭ ჩემ რწებაში გაატარა ოთხშაბათი.
 ერთ დროს ორ საქმეს აკეთებდა საცოდავი: ჭფიქ-
 რობდა როგორ მოეჩაგა ლუკმა პური, რომ მე
 მეცოცსლა; მაჩუქებდა, რომ მე შიმშილით გამ-
 რალი იმისი მუძე არ მაძეწოვა. მაგრამ ფიქრით

მე წყნით როგორ გამძღობდა, როგორ გამიგრილებდა გამშრალ გულ — მუცელსა! მე თურმე ვაგსხნადი, ვაგსწოდი. სასლუქას გადიდა დედის მწუსარება!

მაშინ დედაჩემმა, აღარ ავიდა აღარ ატყუდა გაიცანა ბაღში. მე მიჭედა ასლო შესაბელს სამ ზურათ. მსვიდველს შერცხმობდა მე ერთი გზი ლობიო დემატებინა. თვითნაც გამლა, მეც გამძღლო. მაგრამ, ოჰ, რა გამლამ იყო! მსამათ შარგეს დედაჩემს სატყელი! მეწვრილმანის ბუნდრი მოუვარდა კეცით, წვევლით მე უმუჭრის ლექსით დაუწყო სულის მტყარმა, ლანძღვა მე არ გაათავა, მანამ ყებები არ ჩამოსვავდა.. ბედი დედისა, რომ კარები ჭქონდა მაგრამ დაგელო, თორე მოჭკლავდა საცოდავსა!

ამას არ დაგერეს. ღამე თვით მეწვრილმანე მოვიდა მე ქვევს ესროდა ჩუქნს კარებს. შიშით კინალამ ტკუწე შესცდა დედაჩემი!

სუთმაბათს ასეოვე დღე დააყენეს.

მოთმინებიდამ რომ გამოვიდა, პარასკევს დღით ადრე წავიდა ქალაქს დედაჩემი, მთელი დღე იარა უბედურმა, მე ველოვან გაიგონა, რომ არაგის ეჭირებოდა მაშინ არცა მიმა, არცა მოგამიგირე. დაბრუნდა შინ მკუდარი, სასოწარკვეთილი

გამოვიდა წირვა. ციკრიბა სალსი. ყველაზე
ბოლოს გამოვიდა აქტესმეტის წლის გაყო, მერვე
დედაჩემი. მღუღარე ცრემლი ეყარა საწყალსა
გრძელ წამწამსე ზ ლოყებზედ, თვთქუს ბრი-
ლიანტი შეუბნევიათო. «ეს არის ჩემი ბინა» სთქუა
ზ დედა სიონის კარებთან.

მაშინ თექვსმეტის წლის ემაწულმა ჭკითსა
დედაჩემსა, რა მწუსარება გაქვსო.

დედაჩემმა პასუხი არ მისცა, ზ თქუა თავისს
გულში: «რა ღმერთი ვასწეროძითო, აქაც არ
შესწნებიათო.»

ემაწულმა დაფიცა ღმერთი, ღუთის-
მშობელი, ზ ბოლოს მეცა, რომ ეთქუ დედაჩემს
გარემოება თავისის მწუსარებასა.

დედა ჩემმა უანბო მოკლეო თავისი გარემოება.

მაშინ ემაწულმა გამეცა სახოგა გაიანეს, რომ
გაჭეოლოდა იმას სასლში.

დედამ უარჰყო.

კიდევ სახოგა, აღუთქუა მრავალი კეთილი...

კიდევ უარჰყო... მერე დაფიცა... არ იქნა, ვერ
გაბედუნა... იწეინა უკუნური სიკვრადე დედაჩემისა
ზ წისკლა დაპირა; მაგრამ მაშინვე წარმოიდგინა
ჩუჭნი საცოდაობა, ზ ბოლოს ასე უთხრა გაიანეს:

— დედა ღუთისა არის მოწამე, რომ მე მო-

გიღებ შენ როგორათუც ღვიძლ ჩემს დას. მე შეგს დედა, რომელიცა შევიყვარებს, გამოვსრდის ჭ წატივით შევინასავს, რომელსაც შენ ძლიერ შეიყვარებ. მე შეუთან გამღლები, მოასლუები, მოსამსახურე ბიჭები, მე მაქვს ოფისი კარგი, სავსე ღეთის მოწყალებითა. ჩემ ოფისში წარუჭ. ლი უფროსი დედა ჩემია, შერე შე. არაც გიშსა. სურებ, არც საჭიროა ჩემთვის შენი სამსახური. მე ვარ თავადი ლუარსაბ რაიხდიმე. ღმერთსა სასოვდი წაჯრონსა, ჭ აჲ მოვცა; დედაჩემსე უცხოუსს წაჯრონს შენ ვერ აწოვი. წამოდი.

ლუარსაბის დიდაცურ შესხედაობამ, იმისმა გულწრფელმა ჭ ცბილმა ლაპარაკმა, ზდილობამ ჭ მეცადრე მშდმა სხის მეცხველებამ გაუბნოა დედაჩემს ეჭუჭბი. დედა გაჭევა თავისს სულღერძელს კეთილმეოფელსა. — ძლივს მოწყალების კარი გაუღო საცოდავ ქვრივსა ჭ ობოლსა!

— ბატონო დედავ! მოასსენა ლუარსაბმა მშობელს, როდესაც შავიდა შინ: მე გასლდი სიონში, მოვისძინე წირვა. ვწყალობდესთ! იქ ღმერთმა ჩამაბარა ერთი მეცად საცოდავი ასალგაზდა ქვრივი ქალი მუძუთა ბიჭით. მე ვიცოდი, თქუწნ გიაშეზოდათ ქვრივობოლის შეწყენარება ჭ მოცეცარე. აქ გასლვან. თუ ინებებთ, შამოვიყვან.

სსელო ლუარსაბის დედისა—დარეჯან. ეს იყო. მშენებელი, მსგავსი რომლისა არსდ მინასავს. კარგი მსაჯერი თავისის აწით ვერ დასაჯდა ასეთ მშენებელს კარტინკას.

—უბნაჲ, შვლო, მამოვიდეს,—უთხრა ლუარსაბს მშობელმა.

ლუარსაბმა სმა მისცა ზე შვიდა დედამი.

თუცა იყო ობოლ-ოსერი, უნევეშო, დღიურ გამსმარ ლუკმას მოკლებული, მაგრამ შადგა რა ფესი კარებში, გეგლმა იმას თავის—მოუტარებდა ზე ამარცხებდა, —თუკილო გლასა ამარცხებდა, რომ შიადგა კარს მოწყობისათვის, შეინახა იქ მისვლა ზე დააბირა უკან დაბრუნება. მსე უოგელო ცხადდ გამოესაჯა სასესე დედამი.

დარეჯან იყო დედაკაცი ტკვანი ზე მამონკე წაიკითხა დედას სასესე რაცა, იმას გულში უტრიალებდა ზე რომ განექარვა აღმგრა დედიჩემის თავის—მოუტარებისა, სიფრთხილით შადგა დამშუდებდა იმისს ამარცხებებისა; ამისთვის კნენამ მიიღო ასეთი ღონისძიება, რომელთც ეკადრება განათლებულ გვამსა.

—იქ მო შვლო, დამოხვე გვერდით, უბნაჲ კნენამ.

ეს სიტყვებში გამოიღო კნენამ ასე ცკბილათ

ასე საჩინაო ზღაპრისათვის, მასთან ასეთი საყუჩუქსა, რომ დედაჩემს სამძულად ეგონა, რომ ცნებინა იგი იმისა მშინელი ზღაპრად თაგისი გინაობა.

ლუარსად გარეუ გვიდა. დედაჩემი ჩამოვდა ცასცხედ, რომელსედაც იფა ცნებინა.

— გაიცონე, შულო! გინერძო ცნებინამ: ქუჭუნათაზე არა არისრა საკურელო, გარდა გროთისა. ეს არის, ვისაც აქუს თუო — მდგომარე სასიათი ვინცა სცნობს თაგისს ღირსებასა ზღაპრად ნაცოილსებასა. დანაშაენი, მაგალითად: სიმდიდრე, სიღარიბე, სიდიდკაცე, სიპატარავარე სრულიად არა არისრა. ესენი ეძლევა განგებისაგან კაცსა, რომ იყოს ქუჭუნათაზე წესი. შე შენით, შენ ჩემით უნდა გამოვიზარდნეო, გიცხოვროთ რა წამს შემოესედე, შე გზოვე შენში თუო მდგომარე სასიათი, ამიჯომ შე ზღაპრს ღირსნი გართ, ერთად გამოვიზარდნეო ზღაპრით. შენ ნსავ, შულო, როგორათაც საქმით დავიმტკიცებ ამ ჩემს სიტყუქსასა. ასლა ვისოვ მაინბო დწერილებით ყოველი შენი გარეშობა.

დედა ჩემს გულო აუღუღდა, ენა დაება ზღაპრითსცვდა თქულოთაგან მსსული ცრეპლები.

— რათა სცნარი შულო? — ჭკითსა ცნებინამ.

— კარგა შეეურება თქვენს საკრებულო ყურადღებას, რომელიც ჩემსეც უსასყიდლოდ მოიღვეთ, აწარმო თქვენსი გული, მივხვდი თქვენს კეთილს განმარტებას, გვრძნობ ამას ყოველსა, მაგრამ სიტყვა არა მაქვს გამოგსთქვით. მაღლობა, ქალბატონო! მე ღირსი არავარ თქვენთან ასეთი ჯდომისა; მიმიღეთ მოსამსახურეთ — ეს რა თქვა, ადგა დედიჩემი, მაგრამ კნეინამ ისევ დასო ჭ უთხრა:

— ამ სახლის უფალი დღეს მეცარ, — ქმარი მე, შენსავით, აღარ შეეცას, — მაშ ჩემს სახლში ჩემი ნება უნდა აღსრულდეს. შენ ნუ სწუსარ. მოსამსახურები ბევრნი შეგებახან. ჯერ მიანბე შენა გარემოება. შენე მე ვიხეცნებ შენს თანამდე. ბოდას ჩემ სახლში.

დღეა ჩემმა დაწვრილებით უანბო თავისი ცხოვრება ჭ გარემოება; ბოლოს დუმაცა, რომ იმან ისწავლა ზდილობა ჭ ენა ერთ აზნაურის სახლში, რომელსაც სასულით ეწოდებოდა ექვთიმე.

კნეინას გუჟვრდა დედიჩემის მოამინება, გონიერება ჭ სასიათები, ჭ ძლიერ შაუეგარდა.

კნეინამ მაშინვე ამოაჯინა ბაზრიდამ რაც საჭირო იყო ჩვენთან ცნისამოსი. სასწრაფოდ დააგერგინა ჭ შეგემოსა ..

კნენი იჯიან ასწავლიდა დედაჩემს გერვას,
ქარვასა და სსუა გელსაქმესა. სსუა ამასევე მომა-
ცებულო საქმე არა ჰქონდა გაიანეს.

ერთ კვრის შემდეგ ლუარსაბ წავიდა პეტერ-
ბურგს. კნენი წაბმანდა შულის ემა და მამულში,
სოფელს „წითლიანსა“, ქართლში, და ჩუქნეს თან
წავიდასსა!...

მე რა მოვიზარდე, კნენამ იზრუნვა ჩემი ჯანსაღი.
მიბაძარა თუიანთ მოძღუარს, რომელმაც მასწავ-
ლო წიგნი და წერა. თუან კნენი მასწავლიდა
დაკონსა, და პაკიისებდა სოლმე გეგზებს ცუო-
ნასა და სსუა ქართულ წიგნებსა; აგრეთვე მასწავ-
ლიდა მსუბასა, მდილობასა, სოცეგანასესსა. მე
გუფერებდი, ვსწავლობდი, მივიღე მრავალი, და
არ მასოვის, რომ ოდესმე მაშეწყნებინოს ჩემის
ურთიკო ყოფილსა ჩემი კეთილის მეოფელი.

ამასთან კნენი ასე გვფიქრობდა ჩუქნს,
რომ უბინა გაძღლებსა და სსუა მოსამსარებდა
არამც და არამც არ ეწყენებინათ ჩუქნთს ან სი-
ცუთს, ან წარბით, ან საქმით. მოსამსარებებს
გაგეყებით უფუარდათ ქალბატონი და წმინდად
ქალსრულს ბმანებ, მისი. მართლადც უძველეს
წლის განმავლობაში არცა დედაჩემს, არცა მე არ
გვინასავს იმათგან რამე მცირედი წინააღმდეგობა,

ანუ წყენა.

მაგრამ თქმისმევ წელიწადს უკან ბედნიერება მოგვეპოვა. სიკუდილმა გამოგვაცალა გნებნა გელადამ. დედაჩემს ასე უეჭოდ თავისი კეთილის მეოფელი, რომ უიმისოთ გელარ გასძლო ჩუქნ-თან ზ სამ დღეზე გამოუდგა იმას. ეს მოსდა 1817 წ.

ამ დროს კნაწი ლუარსაზ დაბრუნდა რუსეთი-დამ მაიორის ჩინათ, მდიდარი ჯვრებითა. ამან ერთი წელიწადი ივლოვა დედა—მერმე ცოლი მაირთო.

მე ვიყავ მაშინ თვრამეტის წლისა. დრო იყო, რომ ამას იქით მე შესრუნა ჩემის თავისთვს. ამ მიწესისაგამო გამოვეთხოვე ლუარსაზს, ამ საკვრკელს კაცსა!...

მაძიებდეთ, რომ მე ვაფერცვლე აქ ისტორია ჩემის, მშობლისა. ისტორია მოვალე მისცეს ადგილი თავისს ცრიქონებში გამოჩინებულ პირსა, გინა იუოს იგი მეგლანუას ცოლი.

III

დედაჩემის აღწერით ზ კითხვს კითხვთ, როგორც იყო, მივაგენ პანაჩემის ქოსსა, ანუ სოროსა,

რომელიც იყა დაკეცილი შინაგანის ურდულით.
გასაღები ამ ურდულისა შენდა,—მე

იყო ფებერვალი, ყველიერის სამშობლიო. დღე
იყო სამოგნო, ცა—უღრუბლო, უნიაყო; მზე
აღვობდა ჩემს მშობელ ქოქსა; მზეზე გამო-
სულიერუნ ზე ტფებოდნენ ცვლისის მცხოვრე-
ბნი. სსჟათა შორის, ცისის უბანში, გამოსულიყო
ვილაცა მოხუცებული დედა გაცი ზე იგდა სწო-
რეთ ჩემს კარების წინ ვულგელ დარეფლი,
თავ ჩაღუნული, დაღრომილი, რომელიც ზუზუ-
ნებდა, წუწუნებდა, ოხრვდა, თან მთელის სხეუ-
ლით აქუა-იქით ექნებოდა; ბოლოს ორის კუ-
ლით ლოყებში შემოიკრა მოხუცმა, მძიმედ ამოი-
ოხრა, კაყების წკარები გაიწია-გამოიწია, თუთან
გაქან-გამოიქანა ზე წამოსოქტა: „ტა-ტა-ტა-ტა!
ეს რა დამემართა! ღმერთი რათ გამოიწერა! სუ-
ლი რაზე წავიწეშინდე! უბრალო სულის სიკუ-
დილის მიზესში როგორ ჩავდიქი! გაა მე!...“

—დედა მულობის მიბძანეთ,—უთხარ მე მო-
ხუცებულსა, რომელმაც აქამომდე ვერ შეპნიშნა
ზე რომელიცა გამოიერუნეს ჩემსა სიკუტუჭმა
ღრმა ფიქრებისაგან, —დედამულობას მიბძანეთ, აქ
სადა დგას გაიანე, ისაგ შეგუანუმულის ცოლი?
მოხუცებული ასე მაკრთა, რომ დაეფანცა აზრები;

გელარ გამოერკვა, რომ მოეცა ჩემთვის პასუხი. მაშინდა პირი ზ რაღაც წაბეჭდებოდა, რომელიც მე ვერ ვაგვიერ. რაღაც ჰგავდა ბუბერსა ზ მე ვისურვე გამოძეპარება იმისი საიდუმლო. ამი-ცომ განუყოფე იმას ჩემი თხოვა გაიანეზე.

—რათა გითხულობ გაიანეს? შენ ვინა ხარ? მეკითხა მოსუცებულმა, აეთის სასით, რომელმაცა ამკრათ გამოძისაცა, რომ იმას სრულიად არ ენაცნაჲ ჩემი თხოვა, ზ არ უნდოდა პასუხის მოცემა.

—ჩემი ასლო ნათესავია გაიანე, მინდა გნახო, — უპასუხე მე.

—არ ვიცი, — თქო ბუბერმა ზ პირი იქით მიიღო.

პრავალი გეცადე, უფლოდი ხან აქათ, ხან იქით საითაც გი მიიღებდა სოლომე პარსა, არ იქნა, გელარ შემოგხედე ბუბერი ჩემსკენ. ბუბერი ცდილობდა აეცდინა თავისი თუალები ჩემ პარსისასი-სიგან. ამ ბუბრის ქცევამ უფრო გამიცნოვოდა სურვილი — გამოძესპო გარეთ იმისი საიდუმლო.

მაშინ მაშეგონდა პრავალურ გავონილი ქართული ანდაზა: «ქრთამი ეზოჯოსეთს ანათებსო», ზ მე ამოვიღე ორი აბაზი (უპოხსალმების დროს ლუარსაბმა მიჩქეპ სუთი მანათი თეთრი ფული),

მივეცი მოსუცებულსა ზ უთხარ:

— ეს არის მოვედი სოფლიდამ; გარ დღულუ-
ლი ზ მშიერი. თუ სწყენი არ იქნება, გაუ-
ლებათ გინმე, მოატყნებთ ბაზრად ღვინა ზ
სტუმელი. მაშინვე, დედაშობას, რომ უნდა
გაცსარგოთ მაგდროული ადამიანი.

დაიანსა რა ფულები, ბებრმა, თვალის დასმ.
სამებმდინ, შაიბინა მეორე ქოსში ზ გაცზავნა
გილაყ კაცი ბაზარში, — მეონია შული იყო იმისი,
სადილის მოსატანათ; შეჰყ მე შამაწა. —

— შენ, შული, მეონია იგიოსე სასლი გაი-
ნესი? — მკითხა მოსუცებულმა.

— დილ, ბატონო!

— სასლი გაიანესი აგრავს ჩემს სსლსა,
სწორეთ ის არის, სადაცა მე წელს ვიჯექ. მაგ
მარამ შენ გინა სარ, ზ რა სარ გაიანესი?

— მე ვარ გაიანესი დისწული. დედა ჩემი,
რაც გათხოვდა, გაიანეს ანბავი არა იცისრა, ზ
გამომეზვნა, მაგიტო იმისი გარეშობა. — მადა-
მდისინ ცეული არ მყოქო, მაშინ ვოქვ, ზ ამ
ერთმა ცეულმა, ოჭ ღმერთო, შემდგომში რამ
დები ცეული მოქმეგინა! რა გავგრძელო, მთე-
ლი ჩემი მოქმეგება ცეულსეფ იყო დფუშ-
ნებული!

—საკვრელია! — მითხრა მოსუცხებულმა: რა ძალიან გეგნავ გაიანეს! ქალის ტანისამოსი რო ჩაიკო, გერაგინ იცევს, რომ შენ გაიანე არ იყო. შებლი, წაბები, ცხვრი, ცუხები, ნიკაძე, ელფერი, ჯანი, სულ გაიანესი გაქვს. მიკვრის! ძალიან მიკვრის!

—ამ მოულოდნელ ბებრის შენიშვნასთან არ იყო რომ არ შეგკრთო. სერწეზ ულწე და დამაგა. მაგრამ ხედავ როდეს სომ გერ ულწეობი. შეგი ღონე არ იყო მეთრე ცუეულოც უნდა მეთქო, ჭ სასწრაფოთ მოგასესე.

—დედაჩემი ჭ გაიანე ცუეულები არიან, — მიუგე მე მოსუცხებულმა: ცუეულები, როგორც მოგესხნებათ, ერთმანეთის სძირათ ძალიან გვანან, ასე რომ, ერთს მეორისთან ძნელად გაარჩევთ. რადგან ბენების მონდობებით დედაჩემი გაიანე ასე გვანან ერთმანეთსა თურმე, რომ დედაჩემი რო ნასოთ, გვევანებათ, გაიანეს სედავთ. მეცა დედაჩემს ასე ეივება, რომ თუ ქალური ტანისამოსი ჩავიცვ, უიუოთ დავეგვანებო გაიანეს.

—იქნება მართლა! საკვრელია!... დიდალ მე გამიგონია — მინასავს კიდეც — ცუეულები ძღერ გვანან ერთმანეთსა... არა არისრა საკვრელი, რომ დისწელი დუმსეგვსოს დედას! — მითხრა

ბებერმა ზე მუცის სიძინებისგან გაიღრმე.

გალრეცმა ბებერს გამოუხსნა ღრწოლები. მაშინ მამაცონდა დედაჩემის ალწერა მწერლობის ბებრის ღრწოლებისა ზე მოესწდო ნასევრათ ვინც იყო სასლას პაწრონი.

ამსობაში სადილი მოგვიგოდა, დაკსნედით. შვეტოთ. შადა ვეჭონდა ასეთი, რომ ბებრს მდიდარს მაძერებოდა. კასურმა წითელმა დახმოა ჩუჭნს ბებერსა; ამოუდგა მარადის დაუჩუქებელი ენა, რომელიცა უფრო გაუღესა საჭიკჭიკოდ. ბებერ-მაც სან სად გადასცა, სან სად გადასცა; სან ამ შათის თქუი, სან იმ შათის. სივანი იმის ტიკ-ტიკობისა იყო მორყენა მუზობლებისა ზე თავი-სის თავის ქეზა.

ღაღ, გინაღამ არ დამაგიწეა! ბებერმა, დი-ჩემა სადილზე, თავისის ძალით, თამაღობა. გაიხ-ლათ სადღეგრძელო თავისის საეჭარლებისა, ჩემი ზე სსუთა; არ დამაგიწეა მიცვალებულიცა. მაგრამ გაიანე არც ცოცხლებში ასსენა ზე არც მიცვალე-ბულებში. რასაკვრველია, ეს კარგი მიზეზი მა-შეცა, რომ გადამეცარებისა სიფეფი გაიანეზე.

.....

— შე ვეცევი, შვლო, გაიანეს ანბავსა. თუშე უსთამოვნოა, მაგრამ... ბაფა... რა გაეწეო-

ბა... გაცნი გართ... მოთმინება ევმარიებს...
 ეჭ, რაც მოხდა მოხდა!... იცი, შულო, რა მო-
 ხდა? — აგერ თოთხმეტი თუ თექვსმეტი წელიწა-
 დია, რაც გაიანე თავისის შულოი წავიდა საღვთა-
 ზ მას აქეთ აქ აღარ გაუვლია. ჩემს, მესობლებს,
 გვეგონა, რომ ისი მიეკედლა რომელიმე ნათესავსა
 ზ ჩემს გვიან, ამიტომ რომ უნატონო ზ უმო-
 წყალო იყო. ამ გზაკი გვიგე ასეთს აღმი-
 ანისგან, რომელსაც ცეულოცა დუფორები, რამც
 თუ მართალი, რომ სწავლი გაიანე დამჩვალა
 იმავე დღეს, როდესაც აქედამ წავიდა, თავისის
 ერთის წლის ვაჟით, მტკვარში. პეტდარი გარ,
 ცოცხლები აღარ ურევივარ — ასე შეწყინა! შენ,
 შულო, ნუ შესწყდები! აღბათ რომ ასე ეწყრა..
 დიერთმა განუსვენოს! — ეს რა თქუ, დღია
 ღვთო, მაგრამ მძიმედი ამოკეტეს.

— ეგ შენ გავიგე, — უთხარ მე: მაგრამ არ
 დავიჯერე.

— სწორეთ, სწორეთ მართალია, ტექმარიცა!
 აბა წარმოიდგინე, შულო, ცეულოს რა მათქმეო-
 ნებს ამ დროულს აღმიანსა, ზ ან რა დავტორება
 მაქუს გოქუ ცეულო.

— ცეულო რა საკადრისაა. (!); მაგრამ, ეს
 მიბძანეთ: რა გატირება ჰქონდა სწავლს გაიანეს,

რომ სული წაიწმინდა?

— სიღარიბე, მიმშლილი, უზაცრონობა!

— არა მგერა! მე ვსედავ პრაგულ ღარიბსა, მშეერსა, უზაცრონოსა, მაგრამ წყალშიგი არავინ ვარდება. არა. აქ სსუა მიწყსი უნდა იყოს. ვრთი ეს მიბმანყო, თუ ვასხოვსო, რა დღეები იყო, როდესაც დეიდა ჩემი ჩაგარდა მტკვარში?

— მე კარგათ მასხოვს — იყო ეველიერი.

— რა დღე იყო ეველიერი?

— შაბათი.

— წინა დღეებში სომ არავინ არა აწყენარა დეიდაჩემსა?

ბებურს ენა დაემა; ლუკმა ევლზე დადგა, კონაღამ დაიოხრა... მაშინ მცირე ხანს ლაპარაკი მოგწყევლე ამ საცანსე, მერმე ღვხო დავლევინე ბებურსა ზეგლსლოთ განუძეურე ჩემი უკანასკნელი კიოსტა. მაშინ შექნა ბებურმა ღრილი ზე მოთქმით ცირილი: „მე-სწყალოთ გა-ი-ანე! ქორფა გა-ი-ანე? წყ-თი სო-ფელ-ში გა-უ-სა-რელ-ო! რა კარ-გი რაპ ი-ყავ! ება გინ და-გა-დგა! -თუ-ლი გინ-ა გკრა! რათ გა-მო-ე-იხი-ე ცოლ ქ-ლე-ბში!...“

— სულკი, იმისს უბედურების, მიწყსი იყო ის შეზატნებული მწყვრილძახე, — შეჭევრა უკმა

ზედერმა, როდესაც დასრულა ცირილი.

—რომელი შეწერილმანე?

—გასნარ სარქისბეგაშული. ამ წვეულ ზეგე-
ნებულმა გამრია... მაგრამ მე რა.. მე სრულე-
ბით არა-ში ურევივარ... მე მხოლოდ ვიყავ
მოციქი....

—რას გადაჩეულსარ, ბებრო! — წაჭკრა შულმა.
შეუცია: რისა როსამ მოუგოდაც წისქვლივით.

—მე რა, შულო! — უთხრა შულს ბებერმა:
ერთი სიტყვა ვაქვ... ყოველთვის სიტყვა სიტ-
ყვის მაიტანს... მაგრამ, ამასაც გიტყვ, შულო, —
მითხრა მე; სარქისბეგა შული რომ... სიტყვით,
სარქისბეგაშულს მე რომ არ... რა თავი მაგწ-
ყინო, სარქისბეგაშულმა სუძრობა დაუწყო საწყალს
გაიანეს. — გაიანე, — საწყალი! თავმოძრონე ქალი
იყო, — წავიდა ჰ თავი წყალში დაიჩხო. შეგო,
შენმა მსყპ, იმათ საქმეში არა გრეულებარ; ფიცო
მამიძლია. მაგრამ რაც ვაგივე გაიანეს თავის
დარჩობა, მე ასე ვიტანჯები, რომ ჩემს სულსა
ჰ გულისა ღირ აქვს ღსენა. ოჰ, ღმერთო!
ცოდვილი ვარ, მრავალი შეგცოდე, მამიტყვე! —
აქამოდე ბებრის თუალზე ვერა გნსე ცაყძლი;
ახლაგი, სინანულის ლოცუბას, დადევნა იქან ცრე-
მლებიცა.

— რა გაცია ესნარ სარქისბეგაშვილი? გაციხე მე: როგორია? რა ეგლობა უჭირავს? სადა დგის?

— დიდი ტკვანი გაცია, თაფი გაცია ქალაქში შემღებთ თუ გატრობით. — ის იყო პირუტყლათ მეწერელმანე ჭჭონდა საკმაო შემღება. ტირიანობას საკვრელი ტკუა მოისმია: სოფლებში ზურს ყიდულობდა იაფათ, თვანგი ერთი ოთხით — სუთათ — ათათ ჭეიდა. მაშინდელი სიძვირე, თუ გაგიგონია, აბა იმან ჩამოაგდო. გაიგხო, გაიგხო ის ღუთის მკერი! ახლა ღუქნები აქვს ჭ გეტრობს. რაგდენი გატარი წაასდინა? ჩუჭნ უბნში იმას ჭჭონდა სასელი; ის აღარ იკადრა, მუა ქალაქში ააშენა დიდი სასახლე. საშინელი წუწკია. ორჯელ გეყავი იმასთან, ვსთხოვე შემწეობა, ორჯელვე პანლურის კერით გამომაგდო. თავისთვს რომ გერას იმეცებს, ჩემთვს, ანუ სხვთვს როგორ რასმე გამოიმეცებს! ..

— კმარა! კმარა! — შეეყვრე განრისხებულმა მღელის სმით.

ამ ანბემა ასე გამაშრა ასე გამაცუცხლა, ასე მოამიხებიდამ გამომიეცნა, რომ აღარ ვიცოდი სად ვიყავი, რა ვიყავი, რა უნდა მექნა; მეგონა ეგლებს მსხსელებფადენ ძაღლებში; გელარც ღეჯედი გელარც ღეგდეგ. არ მაშიძლია აყწერო მა-

მანდლო ჩემი მდგომარეობა. მამან დამუბადა
გულში შურისძიება, — ზარეგლად გიგრძენ ამ
ბოროტის ეოფნა ჩემში, რომელიცა სსსწაფოთ
გაიზარდა, გაგრძელდა; რომელმაცა ფესვები განსე
გაოდვა, ცეცხლ შიანგრა ჩემი სული, გონება ზ
გულში.....

ზებებს სუფრასეჲდ დეძნა. მე გამოვედი ზ
გავალე კარები ჩემს სახლსა. ჩუმატე წე-
ლიწადი არ გაღებულოეო ეს კარები! ჭყრი იყო
ცუდი, ნოცოი ზ ცივი, ზ მე გერ შაგელ, მანამ-
ღისინ კარცა არ გაიკრიბა დაეუბნებულო ჭყერი. —

ბოლოს შაგელ. იქ დამსგდა ცხცცი; ცხცცი —
ფარდები, გილობი ზ გაშლილი ლოცინა, სწო-
რეთ იმ სახით, როგორც დაეცევიბინა დედაჩემს;
იქ დამსგდა ჩემი აკვანი, გაუსწორებელი, არცასებ
აუტაცავი. მიგისედ-მოგისეფე არცა სადმე სარგ-
მელო, არცა ბუხარო! კარები მიგსურე ზ მე
დაგრზი ბუდლისას სამინელს სიბნელებში. მამან
წაომომიდვა დედაჩემი; მამან ცხოვლად გიგრძენ
თუ რა სამინელი ზ ენით გამოუქმელი ჯოჯო-
ხეოი მოუთმენია იქ დედაჩემს! ..

საზღუარი აღარა ჭქონდა ჩემს შრისხანებასა!
რა არ გიფიქრე! რა ღონისძიებას არ გეძებდი, არა
გნატობდო რომ გამოეფილ მეყო ჩემი შურის

მიება! იმ უამათ მეწვრილმანე რომ ჩამეგრდნო-
და კელში, სორცებს კბილებით დაგვლეჯდი!...

ლოგინი აგერე ზ დაღალევი სალოგინეზე.
დაგვიქ მოკცელი ცხცსედი, რომ წამოძედი-
ნა მდგომარეობა დღიხმისა, როდესაც ისი იფდა
სოლმე მარცოთ-მარცო იმ ცხცსე, შე მარწებ-
და, ან მეშეს მამლედა, მშიერი, მწეურვალე,
სიცოფეში, სიბნელებში, მწუსარე... ურეებ ერთი
ფიკარი ავირედა ზ შე ჩეარდი ცხცის ქეჭმ
ორმოში. — შეძღოში გნასე, რომ ეს ორმო
გათხრილი იყო სიგსესე ვიდრე ორ ადღ-ნასეკა-
რი ზ აქათ იქათ ცვერდებზედაცა. — მეონია, სა-
მალავი უნდა ყოფილიყო.

სამამოშდინ იქ დავრზი. ღამე გელარ დავდე
ზ გამოველ გარე...

IV

იმდენ სიკეთესთან, კნინა ჩინდმისამ დაიფიქვა, —
დუდიქეს სომ სრულებით ფიქშიაც არ მოსე-
ლია, — რომ საჭირო იყო ესწაკლებინათ ჩემოვს,
რომელიმე კელობა მარცო ზდილობა ზ მკირე-
დი წიგნური ზ ზეპირ მოთხრობითი სწავლა აუბს

გერ მატყეფდენ. მე გამოვდივობდი მხოლოდ მო-
გადგირეთა მოქალაქეთან ანუ ლაქათ, მაღალ
საზოგადოებაში, ისიც თუ დაკვლავნებობდი ლა-
ქიების ცეცხლებში ზეჰეში იზოვიდენ საჭიროებასა.
მაგრამ იმ დროს ქალაქში ლაქობა ვერ არ
იყო გახშირებული; მოგადგირებს თანამეცხობის
აღსრულებას აძვლად შვიძლებდი, თუ რომ ჩუ-
შეტი წელიწადი ნებიერ ცხოვრებაში არ გეოფილ-
გოვარ. ესეო გიყავ მოკლებული საზრდოს მო-
საძიებელს ღონისძიებას!

ამ დიდ ნაკლულებანებასთან შამეძასგა ასეთი
გარემოებარე, რომელიც, გისაცგა დაიმონებს,
დაუნებოებს გონებასა, გიურყენის გულისა, წაუ-
დენს სასიამოებასა. გმოცდილებით გივცით, რა
მხელთა, რა საშიშია თუ გმწვლავს, ქალაქში,
რა ჭეკის გელმდუნელი, ანუ თუ არ შისვლება
გარეი საზოგადოებას კარგი გოლი ზე ამხანაგებო.

მე გიყავ ცუდ შდგომარებაში, ცუდ განსუ-
დელში; მე ვიდექ საშინელს უფსკარულის ნაწირ-
ზედ ზე უთუთ დავიღუნებობდი საუკუნოთ სულით
ზე სორკით, თუ რომ არ შამწეხნობა ჩემი მტ-
გიცე სასიამოთ ზე ნამეცხნაკათ ის მცირედი სწავლთ,
რომელიც მივიღე თ. ლუარსაბ რანდამის სახლში.
რაც შამეძლო შაკიმაგრე ზე ეელიდამ არ გეუშ-

მაგრამ თუმცა ერის დიდ ბიბლიას გადავრჩი, მასთანვე გაუღე გული მეორე ბიბლიას, რომელშიც დამიკარგა ცნება ზღვიანობაზე & კეთილ მობილურობაზე. სრული კაცი არ არის ისი, ვისაც არ აქვს ეს თვისებები.

ზევით მოგსენიო, რომ მე გავქეცე ჩემს მამა-კანის სსსსს, რაცდნაც მეჩუქნა სამშარ ზადეომაღ. სიბილით დავქეცე ცხის უბნიდამ & სად მიგრბოდი ღარ გიცოდი. გიბინე, გიბინე & მიგაწედი ერთ მიკიცხის დუქნსა თათრის მოედანზე. იქ ისდნენ სამხარზე, თუ გასმევე, სამი ემაწული კაცები. — აბა რა შამეუანდა იქა! — წავდექ წან, გაშმოუარე მოედანს, სხემო ადგილი გიწად ვიზიდე. ვავიარე გიწრო & დახვალანულო ქუჩები, კარები ყველას ჰქონდა ჩაკეტილი. დავცრილდი ისევ მოედნისკენ & მეტი ღონე არა მქონდა. მივედ იმ მიკიცხის დუქნშივე. შვედი, მივეცე მიკიცხის ერთი აბაზი, მოვისთივე სსსმელ სატყელი. მიკიცხმა სსსწადოთ აღმისრულა თხოვა. შამშალს სრულებით არა გვიმნობდი; მასთან მად უფრო დამიკარგა მიკიცხის აეროლებულმა ცნისამოსმა. რაღს გაუწეობდი; დროების გასა-ცირებლად მალს მალათ მე დაწვე კიგნა ზურსა & სატყელსა; ჩემი ფქრივი იყო გათული მით,

თუ სად უნდა გაეცალებინა ღამე

ამასობაში მე შევამჩნიე, რომ სამი გამწვლი
გაცემა ერამანეთს თუალთ რაღასაც ანიშებდენ,
ერამანეთს უღიმიდენ ზ სანჯსას ჩუჩულობ-
დენ კიდევ. ბოლოს ერთმა იმთენმა მიმხრა მე:

— გამწვლო! მე გაცემა შენ, როგორღაც
დაფიქრებულხარ. რა დროს ფიქრობ! ვეკლიერია!
უნდა გიქიფოთ! თუ სწევნი არ იქნება, ჩუჭნ
კამანისა სუზს დრო ერთათ გაცემაოთ: ან შენ
გამწვ შენს ჩარქით ზ ცაბაკით, ან ჩუჭნ
გეწვევით ჩუჭნის თუნგიანით ზ სონხით.

ამ წინადადებას სრულებით გამომათევან: ენა
ღამება, გვგოვლუქდი, გერა ვთქვარ. მაგრამ კამ-
ანისას ასეთი მაგნეტიზმური მიზიდულობა ჰქონდა,
რომ წამითარია ზ მე უერძნობლად ავბარგე ჩე-
მის ცაბაკით ზ ჩარქით ზ შავერთდი იმასთან.

მედუქნემ ღარბები აუღდო; ნასევარ თუნგი
შამოგვწია ზ ინება მოკეცა ჩუჭნთან. ეს თავო-
სუფალი ქცევა მოცურებული მაგიცნისა ძლი-
ერ გამოიკლა ზ შეთაკილებოდა კიდევ იმასთან
ფდომა. — აჲ რას ნიშნავს გარე ოჯახში გაზდილი
კაცი! თქ, ნეტავი ისევ სიმშლით სული ამამ-
სდომოდა ზ რაც სასათები მივიღე ღუარსაბის
სასლში არ დამეკარგა! . .

სმა გაჩნდა შაციულო; არ ჰქონდა დასასრული ზრობეებსა, არ ჰქონდა დასასრული სადღეგრძელოებსა. გისი სადღეგრძელო არ დგოიო! განა დარჩა ქეცენათაზე გაცი, მიკაცანი, ჩაყეპი თუნციები, რომ არ გვედღეგრძელებინოს! ამასთან აღარ მოსწყდა სიმღერა, სუძობა, თამაზობა, სკეგნა, კაცნა, მცლამა მცლოში... ასე გაგათყნო ეს ღამე, ასე გაგატორო შეიშო დღე, შესამე, შეთანე, გვრა. ღვინოში ასე შამიყურდა მიკაცნო, ასე შამიყურდა იმისი დუქნიცა, რომ უგეთისი გაცი, უგეთისი სსელი აღარ შევიანა სადმე. ამდენ სსსუელეღისთან, სსუა სუუელობაც შამივიდა — თავს გამოვიდე ზ იმ სუოს დღეს მე გუშასანამლდი ჩემს ახალ მეგობრებს; ჯობე დამიცარიელდა.

შააწია თემა, როდესაც მე ან განაგებოლებს უფსკრულში უნდა დავლუქოლეყე, ასე როგორმე შამეჩინა თავი. გახსაცდელში გაცი, თუ თუო მდგომარე სსსიათის შექონა, უფრო გამეგრდება ზ თავს გამოიჯანს.

იყო გვრა (ეველოერის უკანასკნელი დღე). როგორღაც მოხდა, რომ მე გუშინვე ჯობე დიდსანს გეძებე აბაყში, ჯობის გუთსები აქწე დავწე — რაღას ვიპოვიდი, რომ აღარაიყო!

—ასპილო! — უპასუხა მეორემ.

—რას ჰფიქრობ, საეუარელო მშაო! — განაგრძელა ზარუჭელმა მეცობარმა: მე ვარ კვლამარი; ასე გამოგაცლი გაცს ქეჩასა, რომ ვერ გიგებს. ეს არის (მეორე მეცობარზე ძლი დადო) წინამძღუარი ღამას ქალებისა, იმათს ეწოდებითა თუთონაც სუსოგრობს, იმათაც აცხოვრებს. — გბილებო რას დაწაწაკე! სომ არ. . ეს საეუარელო მშა ჰ მეცობარი (შიხუშნა მესამესე) საეუარელოა ქალებისა, ასე რომ შერით ჰ ერამანუოის წინააღმდეგობით ბეგრსაც ამოღვენ ამას. ოჰ, ნეცავი იტოდე, როგორი შოვით, როგორი თმის წეწა მოუვათ სოლმე ქალებს ამის გულსათვის. ასლა მეიასე, რისთვის? თურმე ამ შაჩენებულსა.. აი, მშაო, როგორა გვსოვრობთ! შენცკი გავიჩენთ თანამედრობას! გარწმუნებ სვალზე!

მაშინ გაკახილუ თულები ჰ დეინასე, რა საზოგადოებშიაც ვიყავი გარეული, რაცა მომელოდა შემდგომში; დავინსე რომ უფსკრულის ზეგ კინწირასე ვიდექი ჰ ერთს წამს კიდევ რომ დაგრჩენილვიყვ ამ კინწირასკად, ნიაგი გარეგნილებისა გადამადებდა უფსკრულში. ცხოვლათ დავინასე ჩემი მდგომარეობა ჰ შიშის ზარმა ამოცანა. შამაცონდა ყრთა გაცისცან ნაიქობი ანე-

ვღოცო: ერთი ემაწული კაცო თუჩძე, — რომელ-
 მაც ცურგა არ იკოდა, — ბანობდა მცკეაში ჭ
 უცებ ჩავარდა ორმოში, ასე რომ წყალი ერთ
 აღოსე თაგსე ასხადა. ემაწულმა კაცმა გონება
 დაიტანა ჭ იფიქრა: თუ მარცხნივ წავიდეო, შუა-
 გულ მდინარეს მივეცეძეო, თუ წინა — მორეგში
 მამათრეკსო; ისევ მარჯვნივ ვეცდებოო ჭ იცების
 გავიდეო. მაშლიდაც ემაწულმა კაცმა შიშით ჭ
 მრწალით მარჯვენა ფეხი წყნარ წყნარა ამო-
 გა ორმოდამ, შიშიგრა ზურგით წყალ ჭ თავს
 უშველა. — შიშის ზარმა ჭ ამ მცელთიშმა გამაშ-
 ნეგის, ჭ მე აღარ დავიგვიანე: უცებ წამოვსტი,
 მაშლით გადავსტი ზედა თაგსე გარსევილ მეგო-
 ბრებსა, გავარდი დუქნად ჭ ასე ჩქარა მივბრ-
 დი შინისკენ, რომ გზენებული ცხენი ვერ მა-
 შეწეოდა. გავლე კარები ზემის ქანისა, მივისე-
 მოვისედე ჭ თავისუფლათ ამოვისუნაქე. ქანსი,
 რომელიც სეთის დღის წინათ მაშნებდა, ასლა
 მიჩეჭნა მშეჭნიერ სასასოეთ. რაღასაც გამოუთ-
 ქმელ სისარულსა გვრძნობდი. მეგონა დვისსენი
 მეთქი ცუტეჭობისგან, საბნელოისაგან, ჟოჯო-
 სეთსაგან რასასით მაშეჯარდა ჩემი ქანსი! სულ
 გველუბსა ვკოცნიდი! აქ მეგონა მსხდნენ გვე-
 ღით მამა-პაპჩემი ჭ ჩემი საყურელო დედა.

ელდა მეცა, ტმუნა დამართო, ფიქრები წარ-
მომიდგენ.

— ეჲ, რას დაფიქრებულსარ! — შამოგიელა
მალის სმით ჭ წაპკრა გულში მუხტი ვრთმა
მეგონა რთიგანმა, როშელსაც ცუნი მლიერ დასუს-
ტებოდა ღუნისიგან: დიდმასეა რას გაკეთებულსარ!
სუთ არის დიდმასეა, დღეს კიდევ აღების ლ-
მეა. უნდა ვიქოფოთ! ეჲ, ღუნო!

მეგობრის მუგლუგუნმა გამომაფსოზლა ჭ მე,
თავის გასამართლებლათ, გულმცოვინეულად აღუწე-
რე მდგომარეობა ჩემის ჯიბისა.

— ჰა, ჰა, ჰა! გენაცვალოს ვინც მდიდა-
რია! — მოთხრა უგუნურ სარსართ იმავე მეგობარ-
მა: მაგისტრს როგორ მოვიწყენია. აჲ ჩუჭნ,
ჩიტყნსავით გცხოვრობთ; არცარა ვაქტუს, არცარა
გვაკლია. მაგალითად გეტყვ: ამ სუთ დღეს არცა
გვისნავს გვითესავს, არც გვიფაჭრია, მაგრამ,
აბა კარგა წამოიდიგიე, როშელმა მდიდარმა
ჩუჭნსე უკეთესათ გაატარა დრო. ქეფი — სასუ-
ფეგელია. ეს სოფელოც ჩუჭნია, ქეფიც ჩუჭნია.
მდიდრისათვის ღმერთის ვაწყვევია სიამოვნება ჭ
ქეფი. ვიქოფოთ, შამო! დასწიო!... ესეც ღმერთ-
მა ადღეუპიქლოს ის ცურვლინი ფესები, ეს
ღუნო როშლებმაც გამოგვიწერეს!... აუგერდი!

გამანათღა გონება ზე გულო. აღდგომის დღე იყო
 ჩემოვს ეს დღე! თან ჩემს თავს გავედრდი,
 ვლანძღვდი, თავბაში ვიცემდი უფრორობასა-
 თვს... ჩემი აკვანდი? აჰ, რადენი რამ წარსუ-
 ლი მამაცონა აკვანდი! აქ თუოწნ წარმოვიდო-
 თუ როგორც დედა მიკეთებდა ოდესმე აკვანსა,
 ჩამწვანდა, მეძუეს მომცემდა, დამაწებდა, ნანს
 მივუთოდა; რადიფიქტორ დრო სიამოვნებით ვაუტა-
 რებოდა იმას ქართს, ანუ მწესარება მოუთმენია.
 ამ გუარ ფიქრებში გულო ამოვსო სიამოვნებითა.
 სიამოვნებამაც გამიცაცა, მიამათრო, სოციალეთ
 აღარ გხადდი ჩემ თავსა; მე ვიყავ ამ საათს
 სრული ბედნიერი. — მე აქ არას უძაგბ. წარმო-
 იდგინეო, ვის არ ვიფიქრებთ მამა-ბაბას ქონი,
 თქვენს შობილს ქონს! ნუ თუ სხვის სხასლე-
 ში უფრო თავისუფალი იქნებოთ, უფრო შეგება,
 ლსენა გაქნებოთ, ვინამც თქვენს შობილს ქონს-
 ში! იქნება მრავალი წინააღმდეგნი იფიქრნ ჩე-
 მის აზრისა, მაგრამ მეკი არ მიფიქრი სხუასა
 ჩემს ქონსა; შეკლებსამებრ გავიკეთებ, გავამუჭ-
 ნიერებ ზე ანდომით დაუდებ ჩემ შვლის შვლე-
 ბსა, რომ ეს ქონი არამც ზე არამც ვიყვან...
 დიღ, იმის მოგასვენებით, რომ მე ვიყავ
 ცბილ ფიქრებში ვართულო. ამ დროს შამოქნება

გარეამ ფეხს სმაურობა ჰ არეული ორ სამ
ენაზედ ლაპარაკი. არ ეგვიდა ორი წამი ჰ ზემს სასლს
შოადგენ რამდენიმე ჰირნი სსუა ჰ სსუა გვარისა
ჰ ცომისა, რუმელნიცა, დაუკითხავათ, თავისუფ-
ლად შამოვიდნენ ზემთან.

გინამ ავწერ ამ ენათლებულ სალსის შოქმედებას,
წინათ საჭიროთ დავინახე ვაცაცნოთ იმათი ჰი-
როვანობა.

როგორც ბოლოს დროს ჰეიცევი

ერთი იყო „პრისცავი.“ ამ გამოჩინებულ გვამსა
დარქმეოდა ქლაქელეობისგან შეცო სასელი: „აქ-
ლემა,“ ამიტომ რომ იყო აკუთანტული, შუბლ
გიწრო, ჰ, თავით ფეხამდინ, ქლუშავით უსწო-
რისწორო.

შეორე—ჰერეგოზიკი. შეცო სასელი იმისი:
„ნეში-ელანია.“ შოგასსენებენ ვითომც ეს სასელი
დარქმევი, რადგანც ქრამები უელანავს, მრუდეო
თარგმანი ჰეეარებია ჰ არც ერთსეულ სინიღისში
არ გაზიდვა ეს ბოროტები.

შესამე—„წილონკა“ დესეცნიკი, სალდათთავა-
ნი. ეს სალდათი იყო დილეული, წილთიანი ჰ
გამსდარი. წილთონკა ამიტომ დაუქმევიათ.

შეოთსე—ქთამა დესეცნიკი, სალდათთავან.
ქთამა დარქმევი წინააღმდეგ წილთონკა დესეც-

ნიკისა, რადგან იგი მოსული, გაქცეული (არ-
ყის გან) კაცი

შესუფ... თუთ გინ იყო? — შული მწერლი-
მანის ბებრისა.

ეს კაცი, — მოსრა ჯერეგონიკის პირით პრის-
ტავა პრისსანის ჰ უცნურ ამპარცვანის სსით
ჰ მიხეცნა ბებრის შულზე: ეს კაცი შენსეც
სხივის, პაოეწამებს, გოთომც შენ იყო მიხეცნი
მაგის დედის სიგუდილსა. შენ რა სიპართლე
გაქვს?

პირველ შემსხვევაში შავკრთი: ჩემს დღეში
ამ გვარი ცილის წამება არ გამოეგონა; არც გი-
ცოდი გინ იუენენ დუბატიუბელი სცუმრები. გამ-
ცერებული შესცქეროდი პრისცავსა ჰ ამასთან
ცუზა ცუზს (როგორც ჯერეგონიკმა დამარწმუნა)
თურმე მოვაპარე ჰ მცირე ოდენ გვილიმე-
თქმუნ მცერს დადგეს ის დღე, რა დღეს პრი-
სტავა შე დამაყენა! როგორაუ გალიმეო, პრი-
სტავა მალის სმით შამაძლიაღა ჰ დამცუქსა,
მერე უბძნა დესეცნიკებს: «გაწვინეთო იმ (შე),
როზგიო გაწვინეთო.» დესეცნიკები მამცვიდნენ,
მაგრამ გერ მამერიენენ. შე ჟერ არ გიცოდი რას
მიპარებდენ. როდესაც ჯერეგონიკმა მამცუობინა,
ამაჟო ჰ მარუნდის აუჯლით შავსედე პრისცავსა

მე უთხარი: «თუ მოსამართლე ხართ, სამართალი-
ანათ მოიქეცით... როგორ შეგძლიანთ წყნლით
გამლასოთ, იცით მე ვინა ვარ? იქნება გეონათ
მე უნაცრონო ვიყო!» პრისტივი ჟურკი მოიდრი-
კა, შერშე — პერეგოზიკის ჩვენებით — უფრო გა-
წერა, ერთი მთელი საათი მიეჯროდა, მლანძღვდა,
ფესებს ადგილზედ აბარცეულებდა. როდესაც მა-
ქნცა, მიასრა: «რა გაწყობა რომ თან არა მა-
ქებს როზგები, თორე მე ვიზგენბდი შენ თამა-
შას! მაგრამ, სუღერითა! პოლიციამა გავლსავ
შენის სამეფისათვს! მსლაკი მე უნდა გამოვიძიო
ამ კაცის საჩიკარი, მ გავა შენა ბრლი თუ არ
გაცუდები, სწორეს არ იცევ! გაწმუნებ ცასე-
ში დავაღბობ, იქნება ველარცაი გამოსვიდე იქი-
დამ! თქვ სწორეთ, შენ მოჭკალი ამ კაცის
დედა?»

— არა. მე რათ მოგჭკლავდი! რა საჭირო
იყო ჩემთვის იმისი სიკუდილი! — შერე მიუბრუნ-
დი ბებრის შვლსა მ გავითსე, ვისა ღვდა შენა
ვარდიცვალა? როდის ვარდიცვალა?

— სწორეთ იმ სალამოზე, როდესაც საღილი
ერთათ ვსტამეთ ჩუშნ. შენა ხარ მისეზი იმისს
სიკუდილისა.

— როგორ! რითი მოგკალ? დავარცუი რამე,

გელი დაკარგე, თუ იარაღი ვისმარე?

—აა. გელი ზ იარაღი არ ვისმარია, მაგრამ ან შაულოცგი, ან ჯადო უყავი, ან მოწამლე. მე დედაჩემი მაცხოვრებდა, ასლალა ვილა მაცხოვრებს!

—განამეორე დაწვლილებით შენი სახივარი, გარემოება დედაშენის სიკუდილისა ზ რა საბუთი გაქვს, რომ ამ კაცს (ხეშე უჩუქსა) შესწამებ მე დიდს დანაშაულობასა, — უბძანა პრისცავმა ბებრის შუღსა.

—ამ ბიჭს (ხეშე უჩუქსა) სრულებით არ ვიცნობ, ჩუქს სსლში ზ ქეჩაში აქამოდე არ გაუვლია. წარსულს სამშაბათს მოვიდა ეს დედაჩემთან, სადილის ფასი მისცა, ღვინო დაამალა სწყალს მოხუცებულსა. დედაჩემმა მოიგონა ვიღაცა ეოგო გაიანე, რომელიც წყალში ჩაგარდა, დაირხო; იწყესა, იკუნესა ზ იმავე საღამოზე სული დალია. ეს ბიჭიგი იმავე დღეს დაიკარგა ზ ახსლა მოვიდა ისიც სსზს სსლში.

—ოჰ, მაგასე მეტი საბუთი აღარ არის სატორო, — შატყვრა პრისცავმა: უცნობი მოვიდა ზ გაგემცნაურათ, თავისს საოჯით სადილი გააკეთა, ღვინო დაამალა, სუთ დღეს დაიკარგა... წაიფეგანეთა ზოლიციაში!

—ნუ სჩქარობთ, ბატონო! — მოგახსენე პრის-

ცავს: გაიგონეთ ჩემი სიძარტლეცა: სამშაბათს მე ჩამოვედი სოფლიდამ, ჰ რადგან მშიერი ვიყავ ჰ ქალაქში არ გეოფილგეყავ, ვთხოვე ამ კაცის დედასა სტეპელი მოეცანინებინა ვისთვისმე ბაზრო- დამ. ამისმა დედამ მოაგინა სადილი, თუთან, სისარბით, ღვინო დაძალა. სადილს უკან წავედ ჩემ ნათესავეების სამეზნელად. — სად არის მკვდარი დედაკაცი?

— მიწაში. მაშინვე პრისცავმა.

— მაშ ჯერ ამოიღეთ მკუდარი, გაშინჯეთ, ჰ თუ აღმოჩნდეს, რომ ზეპური მამკუდარა ანუ სწამლავითა, ან კელითა, ან იარაღითა, მაშინ მე დაგიბრალებ იმის სიკვდილსა.

პრისცავმა კბილები დააკრტუნა, მაგრამკიდევაც აბრუ არ გაიცნა.

— სადაური სარ ჰ ვინა სარ?

— ჭკითსეთ მაიორს თაგდს ლუარსაზ რაინდი- მეს, ის ეეცევს ვინცა ვარ.

პრისცავმა პრუნდის თუალით გადასედა პერე- ვოჩიკსა. ამ უკანასკნელმა თუალებით მიუგო. მაშინ პრისცავმა მოთხრა:

— მაიორს თაგდს ლუარსაზ რაინდიმეს კარგა ვიცნობ. მანამ იმას გვითხავ, შენ უნდა პოლი- ციაში იჯდე ცუსლათ ჰ იქნება ცისეშიაც ვაგ-

ზაგნო. ეს რა თქუა, უბნა დესეცნიკებსა: «წა-
იუქანეთ პოლიციაში.»

შე გავუგო..

გზასე პერეგოჩიკმა მიიჩია, რომ ქროძით
მეშველა ზემის თავისათჳს. შე დაგარწმუნე, რომ
შე ცალი ფულის პატრონიც არ ვიყავი. პერე-
გოჩიკმა მეონია შატუოძინა ამისედ, პრისტავსა.
მაშინ პრისტავი ზე იმის კამანდა ასე ციანარ-გა-
მოიპარენ, რომ შე ვერ გავიგე. დაერჩი რა მი-
რცო, დაებრუნდა შინ.

ბოლოს დროს ბებრის შჯულმა მიანბო, რომ
ეს კამედია ათამაშებინ, ზემოსსეხულ სალსსა
პერეგოჩიკმა.

V

ალბის ღამეს, დიდმარსჯს ორშაბათს ზე სამშა-
ბათს შინ ვიყავ მშიერი ზე მწუხრეალე. მეოთხე
დღეს, დილით, გამოველ ღუთის ანბრბაზე, ვი-
არე დასუსტებულმა უთაგბოლოთ, ზე უგანასკნელ
გამოგზნდი თათრის მოედანზე. აქ გლეს გაცებს
მოყვნიდათ სოფლებიდან შრაგალი ზური (ფქვლი):
აგიარ ჩავიარე ზე რას ვფიქრობდი არ შამიძლია

მოგცეთ ანგარიში, ამიჯომ რომ რაღაც რამ გა-
 მოუცნობელი მაწვა გულისე, რაღაცა განუსაზღვ-
 რებელი შექონდა ფიქრები. ზმორება ჯ მოქნარება
 დამაწყებინა ჯ მე თურმე, უმსგავსად გავალრინე
 ბირი მოქნარებაში ჯ ამასთან რაც ძალი შექონდა
 ყინიანათ ვაგიზმორე. ეს უმსგავსი პირისხის ჯ
 სსეულის დავრესა შამამხნია ერთმა კარგ ოჯახის
 (ზედ იცუობოდა) შუღმა, ჯ მაგრძნობინა ჩემი
 შეცთომა ჯ უსდებლობა. შამარცხვა, ასე შამარცხვა,
 რომ ერთის (მოედნის) კუთსიდან ვაგიქეც შეორე
 კუთსემდინ. აქ ვნახე: ერთი მოქალაქე ვაჭარე-
 ბოდა გლეხ კაცსა ოც ცომაა პურსა ჯ გერა
 რიდებოდენ. გლეხი კაცი კოდს აფასებდა ათ შა-
 ურათ, მოქალაქე ამლეგდა სუთმაურ ნსეგარს.
 კარგა ხანს ყური უგდე იმათ ვაჭრობასა ჯ რომ
 დასასრული არც ერთმა არ მისცა, მე შაგედი (სსჯს
 მისედვთ) იმათ შორის - შემაკლათ. მოქალაქეს
 ნსეგარშაური მოგამაწყებინე ჯ გლეხიკაცი ძლივ
 რის ყოფიო, რის ანბით ჩამოვიტყანე ექუს შა-
 ურსე. მოქალაქე დამრჩა შეცათ მადლობელი,
 ამიჯომ რომ იმაზე იაფათ პური არავინ იყიდა
 ჯ ამ სიკეთისათჳს მაჩექა იმან ასლად მოჭრი-
 ლი ოქროიანი ბაღდადი. სსჯა გერა შკადრაა,
 რადგანც კარგათ შეცო. მეონია გლეხმა კაცმა

სუა ზატივი ჩემს ცანისმოსსა!...

მოედინიდა წავედი ქალაქის გასაცნობლად ზე ქუჩაში უმსგდა ვილაყა ჩინოგნიკი რუსი, რომელიც ქართულათ თვითო ოროლ სიჯეუეს ამცკრევედა. ჩინოგნიკმა შეიისა: „ბაღდადს ჭეიდიო?“ მე მიფართუ ბაღდადი. ჩინოგნიკმა მიილო, მითხრა მადლობა ზე ოქროს მადლობას თან დაღვენა. — კაცის ენაზედ გერ ეზოებ სიჯეუესა, რომ გამოგთქო, როგორ უმიეუარდა ის ოქრო! ღუმლები შაიქნა ისი ჩემის სულისა! ჩემა გუღმა გუღო კარები ზე მაგრა ჩიკრა! ასლა აჯულოთ შეიძლიანთ წარმოიდგინოთ თუ რა სახით გამცოკსლებდა, რა სახით გამხარებდა ოქრო, რა სახით შევეცრფოდი მე ოქროსა!...

მერე, ჩინოგნიკმა მოსოვა შეეიდა იმისთვს სსმელ-სატმელი სადილოთ, ზე მე ოსოვა აუსრულე; სურდა შეიფულო — იქმნებოდა მაურნასეგარი — მხუქი გასამსჯელო. დავეხვიე მექთან ფულების შოვნასა ზე მე მოეღ დიდმა სეგას, ყოველ სადილობის დროს განეგბ დაუტყრდი სოლმე გზასა იმ ჩინოგნიკსა, ზე ისი მაეიდგინებდა სოლმე, რაც დასტირდებოდა ზე მხუქებდა გროშებსა. ამ სახით შავაგროვე კარგა ფულო, ასე რომ შექონდა მექს მანეთადინ. დიდსუთმაფათს ერთი ათბაურიანი

ბატკანი მივართუ ჩემ ჩინოვნიკსა, ჰქონდა ერთი მანათი მანუქა. მაშინ დამებადა აზრი, რომ ჩაჩობით ფულს მოვიგებდი. ამიტომ იმავე საათს ვაგიძიე ქალაქს გარეთ, სადაც მოერეკათ ბატკნები; ვიყიდე ათი ბატკანი ჰქონდა დღეს გვიყიდე მოგებით. მოგებამ წამაქმნა ჰქონდა მე მოულოალოდ, ცისკმარე დღეს, გვიდულობდი ჰქონდა დიდი ბატკნებსა მოგებით, ასე რომ ერთ თვეზე შემადგროვდა სამოუდარს ნასყიდარი.

აქ უნდა მოგახსენოთ ესეცა, რომ რადგან ჩემი მოართულობა მამლევედა ამწარცხნობასა ჰქონდა არ მოუხდებოდა ჩაჩობასა, მე პირველშივე ვიყიდე ღვინის ჰქონდა ახალესი, ჰქონდა მუჭლიქედი, ჰქონდა მოართულობა ჩემი, თვითქმის წაღებოცკი, შევინახე. არ ვიყავ ჩვეული ფეს მისველობასა ჰქონდა შევინახე.

დადგა მაისი. გაჩნდა გარიობა. ჩემზე აღრე არაგინ შემოუბრუნდა სოლმე ქალაქსა. გვიდულობდი სოფლადულებისაგან გარიობსა ჰქონდა ყოველ დღე ასზე მომაცებულსა ვეიდედი. შეუძლებელი იყო რომ დღეში ორი მანათი უფრო მეცოცა, არ მაძეგო. მაისის გასულს ჩემს საზინას მოემაცა ექვსი თუ მანი საზინაში. სულ მქონდა ცხრა თუდარს ნასყიდარი.

შემოვიდა სსუა ჰქონდა სსუა ახალი სილი. კინცუ-

ობა დაგიწეე ზე ზემო-ცხრა თუმან ნასყარო შაიქ-
ნია ცაძეც თუმნათ.

გახნდა ნესივი ზე სასამართლო. ბედმა ამ ყელო-
ბაძიაც არ მიღალაფა. ორ თვს ვაჭრობაში თუ-
მანმა სამი მანათი მაიგო; გამოსდა ჩუდმეც თუ-
მანი მანათ ნაკლებ

შამოდგომას ზე ზამთარში მოყდანს არ მოეშო-
რებულვარ. გვიდულობდი რასაცკი მოგასწავლებდი
სოფელულების ყელში, გვიდდი, სან ვდალალობდი.
სასინა ჩემი გაგრეკულა ვიდრეოც ჭათ თუმნადინ.

მეორე გაზაფხულზე თიბათგემდინ ჩემ სამფ-
ლობელუბაში შაიქობა ოც-ღოთხუთმეტი თუმანი.

ასლა მოგასხენებო როგორც ვსცხოვრობდი.
თათსუთმეც თვის განმაელობაში: მშრალ ჰაერის გარ-
და სსუ, სატყელი ზე ნამეცნავათ ღვხო არ მი-
ეიდნია, არცა დამხარჯვა ფული: სანთელზე, სა-
ბახზე, აბახზე, წყალზე, შეშაზე, ზე ნასშირზე,
არცა ცანისძოხზე; მხოლოთ ვიყიდე სასამართლოთ
საღდათის ლურსმებიანი ჩექმები ზე ერთი ოსური
ჩოხა, ისიც ნასძარი. ღამე ვიძინებდი ჩემს ქახში;
ფულს ვინასავდი ცასცის ქეჭშ, თხრილი რთ
იყო. რომ არავის მიეცნო, მე ვაგასლებინე ჩემი
ცასცი ზე გარშამო მივაკერეყინე ფიცრები. მანამ
არ დამეკერეგდით ცასცსა, გერ მისკდებოდით, რომ

იმის ქეშ უნდა ეოფილიყო სამღაფი.

1819 წ. პირუტყვს იუნისს, მოვიროე, მო-
ვიგამსუ, — სულ სსუა ემაწული ბიჭი დუდექი;
მოედნის სალსი გელარ მიცნობდა კოაწია ცანის-
სამოსში, ასე დგუშენდი, — ზეჲმის ოც ზასუთ-
მეცის თუენით წაველ პირდაპირ ღუერსბთან, იმ
აზრით, რომ სოფელს წითლიანში ზეჲ სსუა სოფ-
ლებში უნდა მიეცნა პური ზეჲ ქეში.

ღუერსბში მიმალე ძლიერ გარცა, სწორეუ
ისე, როგორც ეგადრებოდა, როგორც სჯული სჯუ-
მრის პატვიცუქმისა მოიხსოვს, როგორც ცოლი
ზეჲ მეცობარი. სამაგალითო იყო იმისი სასიათები:
არას დროს არ შამაშენეცხებდა სოლმე, — არათუ
მარტო მე, ეოველ სულსა, — რომ ისი იყო ზეჲ-
შე მაღალი ჩამამელობით, ზდილობით ზეჲ ნამ-
სასურობით. მე ამას გახეძებ ნამდულ გონების
ზეჲ გულის განათლებასა. რადენიც ასე იქცეოდა,
იმდენ იმში გხედავდი კაცსა, ასწილ, ზემ გულ-
ში, გამაღლებდი იმს ზემსედა, ზეჲ პატვის გს-
ცემდი: — მე შავსეგდრივარ ზოგიერთებსა, რომელ-
ნიცა თავსა სდებენ განათლებასე ზეჲ რომელთაცა
უგუნურათ დაუერესით ზემ წინ ცსურ პირი, მა-
გრამ მე მაშინვე გამღუძებია თავისმოყურება ზეჲ
ისინი დამიწვეია ზემსე ქეშით, ამაცოჲმ რომ

ამათში არ მიწოვია სრული გეგმა.

ლუარსაშმა საკუთარი მონაწილეობა მიიღო ჩემში. როგორც მამა პულოს ჯ უფროსი უნცროსს მამას გამოძიების თვითნებულად ჩემი ყოფაცხოვრება. მე, რასაკვრველია, როგორ რასმე დაუმაღადი ამისთანა კეთილის მეოფელს კაცსა — ყველას ჩემს მოქმედებს დაწვრილებით უნაბოძი, მაგრამ ამ ყამათ დაგვიწრა შინაური მოსამსახურე ჩემი სნის ბიჭი, ჩემთან ერთათ შაჰდილი, სოსია გაშქპავე პული; სწორეთ მოგასენოთ, ამ ბიჭისა ძალიან პამრცსკა ჯ ამიჯომ წარსული ჩემი ცხოვრება ჯ მოქმედება, მაგალითებრ: სამიკიცნოში გარეკნილ ბიჭებთან დროს გატარება, გინცუობა ჯ ჩარჩობა ჯ სს. ჯ სს. ვერ გამოკაცსადე; მე მოგვსებ მოგვიბე ტყუილები ჯ ასეთი სიჯრუე აგაშენე, რომ არ შაძლებოდა ლუარსაშს არ ერწმუნა: მე მოგვსენე, რომ თსუთრევი თვე დაგვივ ერთ გატართან, რომელმაც კარგა შამინასა, მასწავლა გატრობა ჯ უსანასკნელ მაჩუქა, ერთგულობისათჳს, მერვედი ნაწილი თავისის მოგებისა — ოც ჯ ასეუმიტი თუშანი; დასამტკიცებლად ჩემის სიჯვსა ამოვილე პარკი ჯ მივართუ ლუარსაშს. ლუარსაშს იამა ჩემი პედნიერება, მიგრამ ზედაც არ დასედა პარკსა. მამინ ვისოვე მე,

რომ ეს ფული შენასა დაეცოდა ზანდუკში; ამასთან გამოუტყდა ჩემი აზრიცა, რაზედაც უნდა მამესმარებინა ფული...

ამ ლანარაკში რო გიყავით (ჩუქს გისხედით გენში. ჰ იყო სალამო სანი.) უცებ შემოგარდა ქაქანიო ერთი მსასურთაგანი, რომელმაც მოასწენა ლუარსაბსა: «გასარებ, ბატონო! ქალბატონი მშვიდობით დაისხნა .. გაყო შული დაგებადით!»

— სე ჩქარა! ... რა შეც სანს გაუვლია! ... გმადლობ უფალო! .. თქუ, ლუარსაბმა ჰ სსე-ზედ ცხოვლად გამოესაჯა სიასარული...

ასლად დაბადებულსა დაარქვეს სსელოთ ალექსანდრე. სცუმარი სცუმაოზედ ეწვია გაყის მამასა ჰ დიდსახს გაგრძელდა ლსინი ჰ დღესასწაულობა...

ალექსანდრეს სსელობაზე იყდა ლუარსაბმა ათი კობლი ემა, ერთი დიდი გენასი ჰ წისქვლი; ფული დაკოდა ჰ ჩემკან ივალა ოცდამათი თუმანი ერთის წლის ვადით; სარგებელი ზედ შაგვესა ჰ მამცა გექსილი.

შე დაგრჩი ლუარსაბთან ერთი თვე. წამოსვლის დროს ლუარსაბმა მაჩუქა ერთი ურეში პური ჰ გამამატანა უხვად სსემელ-სტემელი. გარდა ამისა შე ვიუდე გლესკაცებისაგან ხუთი თუმნის პური ჰ ქათმები, ინდოურები, პაცები ჰ ისეები.

ეს ყოველი ფულით გაქცეე ქალაქში.

დავითევე ავლმეორეთ ჩემი ევლობა — კინტუ-
ობა ჭ ხარხობა მსნეობას მოუმატე, მილი ჭ
მოსვენება არა შენდა; ჩემი გონება იყო გართუ-
ლი ფულებით; ჩემი გული გრძნობდა მხოლოდ
ფულების სიყურადღებო. ეს სიყურადღებო იქმნა
გამოცხადება, რომ სპირით მშრალი ზურსაც არა
გვიდულობდი, რომ გროში გროშს არ მოჰკლე-
ბოდა; სპირად, განდევნილ ბერსაგით იც-ჭ-ოასს საათს
ში არასა ვსტამდი, ჭ ხან-ჭ-ხან ორდღესაც;
მხოლოდ შე გავერჩეოდი ბერისაგან მით, რომ
ბერი არა სჭრის, ვინა მრავალი ეწეოს თუაღწინ,
შეგი ვემუბდი სოლმე შემოსევას, ვეგბის უფსოთ
ჩამეგდო სადმე რა-შელიმე დარდიმანდის სუფრა.
დალლულობას სომ, შიმშილსა, სიცოცხლას ჭ სიცხესა
სრულებით არა გგრძნობდი. უსიამოვნობას გგრძნობდი
მაშინ მხოლოდ, როდესაც ცუდი იყო შენი ცუდი-
ლათ უნდა დამეფიცა. მაგრამ მასაც შეგეჩვიე, ასე რომ
აქლის ავლცასოცათ გაგისადეცუელი ფიცა, მიცო-
მ რომ შეუძლებელი იყო უამისოთ მამეგო გროში. ამ
წათა ჭ დავათ ერო წელიწადს მაგაგროვე სამო-
ცი თუმანი. ეს ფული ვაფრინე 1820 წ. თიბის
დროს სოფ. წითლიანში. მაშინ ყოველ ვლესკაცს
უჭირდა ფული, ჭ შე ჰური კი აღარ ვიყუდე.

არა, ფული გავასესე სარგებლით. სარგებელი გა-
გაწესე სამ მანათზე ერთი კოდი ზური წელიწადში
და ესრეთ სოფ. წითლიანი მამლევა წელიწადში
ორასს კოდს სარგებელსა:

წლის თავზე, 1821-სა, სრულებით აგარიზე
სარგებელი წითლიანებისაგან, გვეოდე იც თუმი-
ნათ; ამ ფულს დაუმატე ჩემი ერთის წლის ნა-
წოგნად იცა — იც დათი თუმანი, და ეს ორ-
მოც დათი თუმანი გასესე დიდებულებსა და მცხე-
თელებსა.

მესამე წელიწადს ზემო სსენებულ სოფლებში
ადებული სარგებელი და ქალაქშიც მოცემული
ფული გავასესე წილკანსა, წეროვნასა და ოკამსა.

ამავე გვარად მეოთხე, მესუთე, მეექვსე ..
1850 წლამდინ მოგალე სოფლებიდან გო-
ლებდი სარგებელსა და წლის მოგებასთან, რომ-
ლიც მქონდა ქალაქში კანტუობით და ჩარჩომით,
გავცემდი სოლმე სსუ, სოფლებსე, ასე რომ
მაელ ქაროლში, მცხერის ორივე მხარეს, არ
იყო სოფელი, რომელსაც ჩემი ფული არა მარ-
თებოდა.

ზირუჭლ სუთ წელიწადს თავადმა ლუარსაბმა
წლისა და წლის თავზე გამოიყვალა გაქსილი და
სარგებლები ზედ მაგეცა. განა არ შეძლო ედა-

ესადა გალი; მაგრამ არ გადახდა ამიტომ, რომ ადგილ-მამულის ზაცრონობა დაიწყო ზ მამულის მამულს უმატებდა, ასე რომ ჩემი გალი იმისს შამოსაგალთან სრულებით არა სჩნდა, ზ ამიტომ არ ეშინოდა მცირედი გალის გაგრძელებსა. შემდგომში კი გალის გადახდა სრულებით დაუშვამდა გალს გალი მოემატა, გემსილო ყოველ წელიწადს იკრებოდა ზ ამის მიზეზი იყო შემდგომში გარემოება.

თავადის ლუარსაბის მსნეობა ზ გამდიდრება მამურდით იმისს განაყოფებსა, ზ შესობლებსა. მეშუენეთ კი არ მიბამეს იმისს მსნეობასა, ზოშიერ ცხოვრებსა ზ ტკუესა, რომ შაქმინათ სიმდიდრე, არა, დაუწყეს უგურური წინააღმდეგობა, ზ მტერიბა. დღეს ერთი ბიჭი გაუქციეს, სკალ მეორე, სევ მესამე.... დღეს ერთი მამული მოსცაცეს, სკალ მეორე. . აუცეს დაუსრულებელი ზ დამტყვევი დე. სასამართლოებში უგზო უკვლოთ ზ თუმა მრავალი დააკლეს ლუარსაბსა, სიცოცლვე გაუშვარეს ზ ბოლოც მოუღეს, მაგრამ თავიანთი ოქასი ზ ცოდმული უფრო დღუბეს. გაიცეს რა სუდის ზ ზოლ-ცოის ჩინოვნიკებმა ამათი შფოთი, ცაცხლს დაჭბოს ზ ცაცხლს ცაცხლო მოუცეს. იმათ ასწავლეს ლუარსაბის მტრებსა

არამსადულო გზები; ისინივე ეწეოდნენ, გზებს სლათადენ, ეანგებ, თავიანთ სარგებლობისათვის; უწერდნენ სუთ გროშიან არსებსა, ჭ ართმევდნენ თუშნობით, სუთ თუშნობით, ათ თუშნობით... მოდაგების პური ჭ ღუნო სომ, საკლავი ჭ ავეჯულობა გადცანეს იმათ თავიანთ სასლებში. იცით როგორ დაუხვლანდეს საქმე? — რაცა პოლიცას უნდა გადწევჯა, სუდს შიჩემეს, ჭ რაცა სუდს უნდა გადწევჯა შიჩემეს პოლიციასა. მოდაგენი გაებნენ მისეში ჭ აღარ იქნა გელარც თუთან გამოგიდნენ, გელარცა გამოიყვანეს ჩინოვნიკებმა. ბოლოს, როდესაც მოდაგებმა სალიჩას მაგიერ დაიგეს ტილობი, კაბას მაგიერ ჩაიკვეს გლესური ჩოსა, ფარჩის მაგიერ ჩითიც გელარ იშოგეს, ჩინოვნიკებმა დაუბოლოებელი საქმეები (თუთოს კაცო მლივ ასწევდა) ჩუმათ გადაყარეს არსიეში.

ლუარსაბს გადგვიდა მტრებზე ნამყენაგათ პოლიცია, რადგინაც აგრე რიგათ გერას სარგებლობდა ამისაგან. უსამართლოებით ჭ შაუწევნელობით რომ გერა დაკლორა ლუარსაბსა, პოლიციამ ქვეუდანობით დაუწყო წინააღმდეგობა. ლუარსაბს ჭევიანდა რვა მდიდარი კომლი ემა ურია. იმათ ოქროებს კბილებს უკრეჭდა ერთი უნრავის დამეფთავანი. ამ უკანასკნელმა გაისმო ურიები ერთ-

სელო სრფელ გარეთ, როდესაც ღუაჩასაბ შიე არ
 იყო, ზ უოსრას: „მე მაქვსო კარგი საბუთებიო
 ზ თუ მაძეძმთო ასს ოქროსა, ცმობადამ განცა-
 თავისუფლოებთო. ასისარულით აბორობილებმა ურიებმა
 აღუოქვეს ასი ოქრო ზ ბეი მისცეს ოცი ოქრო. დი-
 ამბეც დიქწერა ათი სავსე თახსი არზა. არზაში
 მაელო დაბადება გადმოქწერა, ზ იმათ თავისუფ-
 ლებას მით ამცვიკებდა, რომ ისინი იგუზენ ის-
 რეონი, შვლნი პრამისანი ზ იაკობისანი, რომ
 შელნიც თვთ ღმერთმა გააზნაურა (!!). ჰირუჭლო-
 ში, როდესაც დასასეს დიდი რვეული დიქწერილი,
 ურიებს ეგონათ, არზა ქუბს ვასუოქვდა; შერეკი,
 როდესაც დიჯანბემა გადუთარგმნა, მოსწყდათ წე-
 ლი; გასნილეს ურიებმა თუალი ზ დინასეს გერა-
 გობა მაცოურისა. აბა დანაშონს ოთხმოც ოქროს
 როგორღა მისცემდენ, თავათ ოცი ოქროც რაგ-
 დენიბე წელიწადი იგლოვებს! ..

მეორე უნრავის დიჯანბემა ეს რომ შაიცყო,
 იმასაც მოუხდა ურიების ოქროები. შამთსგვიც
 საჩქაროთ გამოუხდა. ერთ ღლის სავალზე, ოსებს
 კაცი მოჰკლათ, უნრავამ შაიცყო ზ უბანა იმ
 დიამბეც გამოემეზინა ეს საქმე. დიჯანბემა
 დარიგა იასაულები: „გადიცანეთო მოკლული კა-
 ცი ზ ჩუვდეთ ბანიდამ, ღამე, ერო-ერთ ღუარ-

საბის ურისა სასლშიო. » რასა კვრეგლია იასაულებმა
მარდათ აღასრულეს დარიგება; მაგრამ გერაგობა
დიაშევისა გამოჩნდა... თუთან გაება მისეში. რა-
საც ურებისაგან მოელოდა, ორი იმოდენი დაესრ-
ჯა ზე გადაჩა სასგელსა...

რა ესა, რამდენი რამ ვიცო! . გიანობდით
ეველასა, მაგრამ უფრასილდები, საეუბრელო
მკითხველნო, თქვენს ეუწყება! . .

VI

თორმეტს წელიწას, როგორც მოგასხენეთ, მე
დავიტირე მთელი ქართლი. არათუ გლეხი, მნე-
ლად გადაჩა შებატონეცა, რომ ჩემი მოვალე არ
ყოფილიყო. ჩემს ბაღში ეცხკივნენ ფრად მრ-
გალნი; უკანასკნელი სუთს ათასი კომლი ჩაედეო;
კომლზე — კოდი ჰური, კოდი ჰური — მსათათ
შეიქნა წელიწადში ჩემი შამოსავლი სუთასი აუ-
მანი. ამას მხოლოდ მაგალითად მოგასხენებო,
თუთ საქმიოგი ყოველ წელიწადს მქონდა შამო-
სავალი ათასს თუმანზე მომატებულს, ამცოდ
რომ კომლი იყო მამლევედა ორს, სამს, ოთხს,
სუთხს კოდსა. ამთან ქართლული კოდი ქლა-

ქურზე ერთ სასეგრით მივცა.

ამოდენი ფული არ შამელო არ მესარებლე-
ბინა. ფული უნდა იყოს მოძრობაში; ფულმა
ფული უნდა მოიგოს. მეც ვეღარ დავფუძლი
ათასს თუშვებსა. მინდოდა მილიონი. — ნუ გამაჯ-
ეუნებთ, ასეთია ბუნება კაცისა... მაგრამ სად უნდა
გადამეზნიე? ჩემი ძლიერი ფული? — ქართლში ად-
გილი აღარ იყო; ქალაქელ ვაჭრებისა შეშინოდა;
ჩემს ფულს რა წამს კელში მოიგებდენ, მაშინვე
განგებ ეგოცრდებოდენ, ზე მე დაგრჩებოდი თვალ-
უხინარი ძლიდარი, მაშინ როდესაც მექონდა მე
დიდების მოუჭურება — გეოფილიყავ სასელ-გან-
თქმული ძლიდარი. მე აგარჩიე სარბიელათ ჩემის
მოქმედებისა კაცთი ზე ბორჩალო. ეს იყო
1832 წელსა.

ჟერ კიდეც გვიან იყო კაცთში მოსავალი ზე
მე დავცრიადი ქალაქში, რომ მაშეყვანა მოქ-
მედებაში ერთი აზრი, რომელიც დიდი სანი გზარ-
დე ჩემს გონებაში.

გასწარ სარქისბეგაძული, ანუ, როგორც ადი-
დებდნენ, გასწარ შიკირციხ სარქისბეგოვ შირაუჭლ-
ში შეწვრილმანე, მერე თავი მოქალაქე ზე ვაჭა-
რი, გაითქვა ქალაქში ზე საქართუჭლოში ტყუით,
სიმდიდრით. მართლაც იმ დროს ამას არავინ

სწობდა. როგორც იმისმა ბებერმა მარტაკალმა ამიწერა, სწორეთ ისე შეკრიბა იმას სიმდიდრე, ჰემ დროსაც კიდევ ჯერს ყიდულობდნენ ჭკუიდა იდუმალ ალაფების თავი იყო. ამასთან სოფდაგრობდა კიდევაც მოჭქონდა მოსკოვიდამ მაუდი, ხითი ჭ სს ჭ ჭკუიდა ქალაქში ადლობითაც, თოფობითაც. სოცევთ ბედნიერი ალებშიცემობა ჭქონდა. რასაკვრველია მრავალ ვაჭარს შურდათ ჭ სურდათ როგორმე დაცემულიყო სარქისბეგაძელი ჭ თვთან დაწინაურებულიყვნენ. მაგრამ გერგინ აგობა. ყოველივე ეს მე კარგა ვიცოდი ჭ მოველოდი დროს. — ცანჯუ, დედაჩემისა თუალწინ წამ ჭ წამ შესატებოდა ჭ სურვილი ჩემი იყო, ჩამეცდო ეს პილწი მდიდარი ისეთივე ცანჯუში.

როდესაც მე გაგავრცელე ჩემი ალებშიცემობა ქართლში, სარქისბეგაძელს ძლიერ შამოაკლდა მოგება ჯურში. ამას არ დაგაგერეს; სამს წელიწადს ვაზარალო რგა ასი თუმანი თეთრი. სარქისბეგაძელი ყიდულობდა ნაღდ ფულათ ჯურსა ჭ უთუთ უნდა მომატებით გაეყიდნა; მე მსოლოთ სარგებელს ვეიდიდი ჭ იმაზე ბევრით იაფათ, ასე რომ ის უნდა ჩამოსულიყო თავნიდამ. რომ გაუჭირდა ჭ გაუჭირდა, ჭ შარალი ველარ აღიდგინა, სარქისბეგაძელმა კელი აილო ამ ვაჭრობიდა, ჭ

იწყო გატრობა აბრეშუმისა. თუთან დადიოდა ქუჭით ქუჭყენებში. ყოფილობდა ზ მიჭქონდა მოსკოვს აბრეშუმი.

1832 წ. იმას ჭქონდა, მუჭლ მამა-პაპის სა-
სლის გარდა (ცისის უბანში), საგუთარი შამანებული
ორი დიდი სასახლე, ოცეი დუქანი, ზ მუდი ათასი
თუმანი ნაღდი ფული, საგატრო სუთითათასის თუ-
მნისა. გული ჭქონდა მოსკოვის გატრებისა, ერთის
წლის გადით, ემგსითათასი თუმანი.

ამ წელიწადს ზგეულებრივ აღარ წავიდა თუთან
ქუჭით ქუჭყენებში აბრეშუმის სასუილათი, იმ
აზრით, რომ იქაური გატრები მაიჯანდენ მამინ
ქალაქში ზ, რასაკვრელოა, ის უფრო იაფათ იყი-
დდა. — ერთი ორათ უნდა მაეგო! მაგრამ მე აქ დავ-
სედი. —

მართლადაც ქუჭით ქუჭყენის გატრებმა თუთან
მაიჯანეს აბრეშუმი რვა ათასს თუმნისა, რომელიც
მოსკოვში გაიყიდებოდა ათი ათასს თუმნათ.
სარქისბეგაშვლა წინათვე მაგრა დაიჭირა თავისი
საქმე: აქაურ გატრებს გადუხადა დიდი წვეულობა
ზ სუფრა-სადვე სასოფა, რომ არავინ შესცილებოდა.
გვალა გატარი ესათრებოდა ემონებოდა, სარქისბე-
გაშვლსა ზ გერავინ გაბედავდა იმისს წინააღმდეგ
საქმესა.

მეორე დღეს სარქისბეგაშვილმა დაშინჯა აბრე-
შუმი ჭ ცხვრტუხები აიწია; ამითი უჩუქნა, რომ
მითან ის მსყიდველი არ იყო ჭ არცა საქონელი
ღირდა იმ ფასად; მაგრამ უთხრაკი ბოლოს ცივათ:

— რა სან მოგოცანიათ, აა ჩემი უკანასკნელი
ფასი: სამი ათასი თუმანი. ეგევც ძალიან ბევრია.

ვაჭრებმა გაიღიშეს.

— რას იცინით? მაგვიით უთხრა სარქისბეგა-
შვილმა: იქნება გეონიათ მეცათ ღირდეს თქუქნი
საქონელი! მაგ ფასს მე, მე გამლევთ, თორე
სხუა ვინ უგუხური გამოიმეტებს სამიათასს თუ-
მანსა!

ვაჭრებმა კიდევ გაიღიშეს.

— მაშ, კარგი! — უთხრა სარქისბეგაშვილმა
თავმოწონებით: სხუა სომ არავინ მოგვცემთ მაგ
ფასსაცა; ჭ თუ გამოჩნდა გინმე მომატებუ-
ლის მომცემი, პატიოსან სიცუტას გამლევთ, რაც
უნდა დიდი ფასი იყოს, მე სუთასს თუმანს კიდევ
დაუმატებ. ყაბუღი სარათ?

— გარით. უთხრეს ვაჭრებმა.

მაშინ კელი კელს დაჭკრეს ჭ გამოარდენ. სარ-
ქისბეგაშვილმკი მაშინვე დაუარა ყოველს ქალა-
ქის ვაჭარსა, დაარია ჭ სთხოვია, რომ არავის
სამიათასს თუმანზე მომატებული არ მიეცა. ჭ

გაგზავნა კიდევცა ორიოდე ვაჭრები, რომ განგებ
გვატრათ, ჭ იმათ წმინდად აღასრულებს იმისი და-
რიგება ჭ ახლოვნა.

მთელი დღე გდევ მე სარქისბეგაშვლსა, ყური
უგდევ იდუმალ, მიჯნვდი იმისს აზრსა, შეგადგინე
ზლანი იმისს დასაწყმად, ჭ გსწუხდი, რომ ათა-
სის თუმნის მეტი არა მრონდა კელში. მაინც
უფულობამ გერ შამაშინა ჭ გაგებდე ზემის ზლან-
ის აღსრულება.

შვდ დღეს აღარ გამოგჩნდი. იმ ერთ კვრას
დაგიკერე ასალი კაბა, შალვარი, პირისფერი ატ-
ლასის ასალუხი, ჩექმები; ვიყოდე ალი ატლასის
სარცყელი, ბუხარის ქელი, ფერხატკები, ბაღდადი
ჭ ოქროს საათი თავისის ოქროს მეწკვთა. ვიყავ
აბანოში, გაგლამაზდი; ასე გამოვიცვალე, რომ
გერაგინ მიცნობდა.

შეშვდე დღეს ორ კაცის პირით შეგატყობინე
აბრეშუმის პატრონებსა, რომ მე მსურდა აბრეშუ-
მის ყიდვა, რომ განგებ ამისთვის ჩამოველთ გო-
რიდამ ჭ დაუნიშნე დღე ჭ საათი ვაჭრობისთვის
ამასთან ამ ორ კაცებს უნდა დაემატებინათ
თავისის მხრით, რომ ზემი სიძდიდრე იყო ური-
ცხვ.

ღანიშნულ დღესა ჭ საათს უცხო ქმეშენის ვაჭ-

რები მოუთმენელათ მიმელოდნ. სარქისბეგაშვლს
შეცუო ეს ანბი ზე ეყვანა მისი სანდო
კაცი, რომელნიც უნდა დასწებოდნ ჩემს ვაჭ-
რობაში ზე რომელთაც ყოველივე დაწვრილებით
უნდა შეეცუობინებინათ იმისთვის.

დანიშნულ დროს მოვირთე გემოვნებით
ზე მდიდრათ, ზე გავექანე დროშით (დროშა მაშინ
იშვათი ზე ძუჩი იყო) სიონის ქუჩისკენ.
დროშა დაღვა შელიქიანთ ქარვასლის წინ. გა-
რბთან მიმელოდა მრავალი ხალხი, რომელსაც
სურდა თურმე ჩემი დანახვა. როდესაც გადავსტი
დროშკიდან, მე შემოქსმა. შემდგომი სიტყუებია:
«რა ასაღვანდა! რა ჭკვანია! სსუყედ ეცუობა
რაცო არის! გულში გაშეცინა ზე წარმოვიდგინე
იმათი დაბრძალება, რომ ვერ იცნეს ჩემში კინ-
ტუა სოლომანა.

ბრეშუმის ნატრონებმა მძიმეთ თავი დამიკრეს
ზე დამწვეს ყურება მოწიწებით. მე ვაგზანჯე
ბრეშუმი, დავოფაღე ცალები ზე ბოლოს ამყათ
გპითსე:

—რაგდენი ლიცრია?

—სამი ათას სუთასი.

—როგორ აფასებთ?

—რვა ათასს თუმნათ.

— უკანასკნელი ფსი მოთხოვით.

— ნაკლებ აღარ შეგიძლია მოგეყო. თუთან ჩუქნ მკრათ ევიღობს.

— უკანასკნელი ჩემი სიტყვა: შუდი ათასი თუშანი; ლიცრა მოდის ორი თუშანი.

— ვერ მიგსცემთ მაგ ფსათ.

— ეს იცოდეთ, მე დღესვე დაგიფიქრებ ნაღვს შუდი ათასს თუშანსა. ქართულში იცეცხ: „დღე-ინდელი კმერსი მირჩენიაო სვალინდელ ქათამსაო.“ იქნება სსუამ მომაცემულიც მოგეყო, მაგრამ ნაღვ ფულს ვერ დაგიფიქრებთ, აიღებს ნისიათ ზ ბარათებით. ასე, მომაცემულ წვალეხასა, მეონია სვობდეს ერთ საათს მორჩეო ზ მოისვენოთ; თორე, გარჩმუნებ თქუწნ, მოვალეს უკან დევნით დაილალებით, ბოლოს, იქნება, სრულიად გელარა აღლოთრა. თქუწნის მოვალე იცეცხ გავატყობო; აბა რალსა იქით მაშინ! სულით სორცამდინ სომ დაილუნებთ!

ეს დარიგება წაუკითხე განგებ. ამითი შიში ჩაუგდე იმათ, რომ ნისიათ არ დაენებებინათ აბრეშუმი სარქისბეგაშლისათჳს, რომელსაც სურდა ამ სეგატროს ეიღვა.

— ღმერთმა დაგვიფაროს, ნისიათ ანუ ბარათით ყოფის მიგეყო, შინასესეს გატრებმა.

—მაშ გადაწვევითი მიხსნათ.

—სელომან დეგაცადეთ. ჩუშნუ ვიფიქრებთ, მოვილანარკებთ, ზ თუ გავუში დეგოცადება, სვალ გადაწვევითს მოგასწავლებთ.—ეს ჰსუსი მამკეს ამიტომ, რომ ვერ სარქსბეგაშული უნდა გამოეცადათ.

—გა, ეს რა საქმეს ჩადისარ, ბატონო, —მით-სრეს ქართულათ სარქსბეგაშულის ჭისკალუებმა სოშურის კილოთი: რადგან ფულს ამოღებ... უჰ, ვინ გამოიმეცებს ეგ დიდი ფული!.. ჩუშნ გამოღევთ იმათ სამიათს თემნი.

—ქალქელ ვაჭრებსა უკუთ ესა ეჭირათ, რომ არა ვაჭრუ შმის არც სიფურული, არც შებრალება, სზოგადობის მზრსა სიამ თქუშნს ნაციონსებ-ზედ არად აფასებთ. თქუშნ იმას უდილობთ, რომ მანათიანი ნივთი გროშათ ჩაიგდოს, ზ მანათიანი გაყიდოთ. როდესაც თქუშნ ვიდეულობთ, მასსაჩათ ივლებთ იმას, ვინცა ვიფასებ ღარებულ ფასათ, ზ როდესაც თქუშნ ჰყიდით, მასსაჩათ ივლებთ იმას, ვინც ღარებულ ფასს გამოღევთ. ეს იმას ნიშნავს: ოღონდ თქუშნეი ფული მაიგოთ, სსუთუნდ დილუპოს, რას დასდევთ. არა, ასე არ უნდა იყოს. ვაჭარმა თუ არ მაიგო, უოღო... იფიქრეთ თქუშნ თავსედა. თუ არას მაიგებთ,

როგორღა იგატრებო, როგორღა იცხოვრებო.
 უმცველა დაილუქებით. თქვენ სიამ კარ-
 გა იცით, რომ ეს აბრეშუმი ადგილს ღირს სუ-
 თითას სუთას თუშნათ. სამათასს რო ამლევეთ,
 რა უნდა ქნან ამ საცოდავ გატრებმა! დანაშაუნი
 ორითას სუთასი თუშანი საიდგანლა აღადგინონ?
 ოსარალონ? რათა, როდესაც ეს აბრეშუმი ქალაქ-
 ში გაიყიდება რეა ათასს თუშნათ, მოსკოვში—
 ათი ათასს თუშნათ! მე ვამლევე შუდიათასსა, ამი-
 ცომ რომ ვიცი როგორც სად გაიყიდება აბრე-
 შუმი ჭ არ ვიზარალებ. ნამეცნავათ მოსკოვში რო
 წავიღო მოვიყებ სუთითასს თუშნასა; ამიციომ
 რომ მოსკოვში, როგორც შწერენ ჩემი პრიკაშ-
 ჩიკები, აბრეშუმი ძალიან დამკრებულა ჭ თურმე
 სრულებით არ არის. ოთხ თვენს რომ შუდი
 ათასს მოვაგებინო სუთითასი, მეტი მოგება განა-
 ლა შაიძლება! ამათკი, ვისი სარგო რო გამოვი-
 დეთ, შესვდებათ ორას ორასი თუშანი მოგება კა-
 ცის თაგს. ასლა მეონია მისვდით, რომ მე ფულს
 წყალში არა ვყრი. მშუდობით.

ყოველივე ეს დაწვრილებით უანბეს სარქისბე-
 ვაშლსა. უგანასენელმაც დაიფერა სიცრუე, სი-
 სარულისაგან თურმე გონება დაჰკარგა, სიჩქაროთ
 დაიბარა აბრეშუმის პატრონები, დაუთვალა შუდიათას

სუთასი თუმანი, როგორც აღუთქმეს (სუთასი თუმანი გამოიყენა თაგისის მაგნიტადი), ჩაიბარა პირუშუმი და შეიარაღდეს ფაქტურა მოსკოვს. სხვა სუთასი თუმანიც გამოიყენა მაგნიტადი. ამ ფულადი სამას ორმოც და ათი თუმანი მისცა ქირა, ღანაშთენი ას ორმოც და ათი თუმანი ღაიხაჩუნა თვით ეზის სარკათ. გარდა ამისა ათასი თუმანი ელათ აიღო აქიურ მოქალაქეებისაგან (ეოგელს შემოსევებისათვის) და ორ კვარის შემდეგ მოსკოვს, სრულის იმედით, რომ მოიგებდა სუთი ათასს თუმანსა.

ერთი ნაწილი ჩემის ზღაპრის აღსრულდა, და მე იმავე დღეს მივიმალე, ეგვისდე მკრფისი ტანისამოსი, შავინახე მძიმეთ, და ჩავიყვანე მუჭილი მიგრეფილ-მოგლეფილი ტანისამოსი, კელ-ჩირი მოვიხატე, და სულ სხვა გამოეჩნდი...

აღსასრულებლად ჩემის ზღაპრის მეორე ნაწილისა, საჭირო იყო ჩემთვის გამოეკვლია სარქისბეგაშვილის საიდუმლოები. ამ საიდუმლოების გამოგლეფა შეიძლებოდა მხოლოდ იმისს ჰიკაშჩიკის შემწეობით. მნელი იყო ჰიკაშჩიკის მოსყიდვა, მაგრამ — ფულს რა არ მისძლევია!... ერთის სიტყვით მე მივსწვდი ჩემს საწადელს, და ახლა გამოვიკვლიე:

ათათასის თემის საქონელიდამ პირველშივე
 ეასცა თურმე სისიათ ორი ათასის თემისა, მი-
 რამ დაწოდა ზ ფულათ გროშოც არ მიეღო. ნაღდ
 ფულათ ეყევიდა ათას სუთასის თემისა- ამ ფუ-
 ლიდამ სუთასი თემანი სარქისბეგაძელმა თვთან
 მოისარყიანა, ათასი თემანი სომ, როგორც ზე-
 მით ვიქვ, დასარჯა აბრეშუმზე. დანაშთილა
 საქონელი თვთქმის ნასეგარ ფასათაც აღარ ასე-
 დებოდა, ამიტომ რომ იყო დამალი ზ დამწვარი.
 ამისგანთ სარქისბეგაძელი იყო თურმე ღიღ ზა-
 რალში ზ უკუდ მდგომარებაში. ეს იყო მიზე-
 ზი, რომ ისი მაგრა დაქუეჭა აბრეშუმსა ზ
 უკანასკნელს აბაზსა აღარ გაუფასილდა.

რომ გაესწორებინა როგორმე თავისს მოსკო-
 ვის მოგალებთან საქმე, სარქისბეგაძელმა თურმე
 განგებ გაყესა კლიტე შავაზიისა ზ გამოუცხადა
 პოლიციას ვითომც ქურდებს ეყეცნოსთ იმისი
 მაგაზი ზ უმეცესი ნაწილი საგატროსი მოეა-
 როსთო. ამასედ შემდგარიყო საქმე, სარქისბეგაძელს
 აეღო მოწმობა პოლიციისა ზ თორმეცის გატ-
 რისა...

მაშინვე მე გამოგაწერიხე პრიკაშიკსა სასელე-
 ბი ზ ევარები იმ მოსკოვის გატყობისა, ვისოც
 ვალი ემართა სარქისბეგაძელსა.

ამ უწყებით გაგიქცეო მაშინვე ჩემ პეტლ მე-
გობარ ხინოგნიკთან ჭ დაგაწერინე წიგნი მოს-
კოვის ვატკრებთან. წიგნში ავაწერინე დაწვრილე-
ბით ეოგელი მოქმედება სარქისბეგაშულისა ჭ
ურჩიე იმათ, მიეღოთ ღონისძიება, რომ ფული
არ დასწოდათ სარქისბეგაშულსად.

რაც შედგომილება ჭქონება ამ წიგნსა მე ეო-
ამბობთ მაშინ, როდესაც სარქისბეგაშული დაბრუნ-
დება მოსკოვიდამ, ჭ მე კასეთი დამსადცა წაგედი
მაშინვე წიგნის გავზავნის უკან.

VII

ჟერ კასეთი არ მენასა; კასელ სალსს სომ
სრულებით არ გიცნობდი. საგარი ჩემის მოგზა-
ურობისა კასეთში იყო დროებითი ადგილობრივი
სირაჟობა, ანუ მარცვითა, ადგილობრივი სეიდგა
კასეიდგა ღვნისა.

ეს იდეა საკუთრათ მე შეგუთვნის.

კასელ სალსს სომ სრულიად არ გიცნობდი.
არ გიცოდი საქმე ვისთან ჭ როგორ უნდა
დამეჭირა; სიტყვით, არ გიცოდი სირაჟების საიდუ-
მლოები. ამიტომაც ვშიშობდი, — ჭ შიში ჩემი
იყო საფუძვლიანი, — რომ ჩემს ათასს თუძანსე

არ დავმჯდარებივარ კასეთში მელოვიაჩეთ. მაგრამ ვეღარც დავიძალე, წაუსვლელობა ჩემი შეუძლებელია იყო; რაღაც უხილავი ძლიერი ძალი მწვედა კასეთში.

ამ უძმათ მიდიოდნენ კასეთის სიარდები ცხენებით; მე ამით დაუსვლოვდი ზ ვთხოვე, რომ მეც წავსებოდა ერთათ გვექნიყო; სიარდებმა ნება დამართეს.

ჩემს მომზადებას დიდხანი არ უნდოდა. იმავე დღეს ვიყიდე ცხენი, ზ რაც საჭიროა მეცაგრობისათვის. სურფინში ჩავალავე ცანისამოსი, ფული ზ ორიოდ ნური.

წავედიო. ქალაქს გარე რა ვაედიო, ერთი ცხერი მიმივიდა; მაშინვე ზედ თავზედ ყვავილც დავმსხვალა. მე არა მქონდა ამო მორწყმუნება. გულავ სმირად ერთი ცხერიც მამსვლია, ყვავს დუხსავლია, მაგრამ წასულა, ცაუელია, მე ფიქრშია არ მამსვლია. მაშინგი, უნებლიეთ, მივაქცეე ამ გარემოებას ყურადღება; არცა მეფიროდა, ფიქრშია მგედი — რაღაც განუსაზღვრებელი იტუნეულება დამებადა...

მაშინ გომბორზე იყო შიში; ზ ამიტომ ჩეჭნ წავედიო სილხისის ვზსე. მეცაგრობაში, სიარდები მიმსვდნენ, რომ მე დიდი ძალი ფული მქონდა სურფინში, ზ არც შიშობდებოდა არ მი-

სვედრილიყვნენ: სურფინი იყო მლიერ, შიშიე ასე
 რომ, სადაც დავისვენებდით, მლიერ-მლიერ გადმო-
 გიღებდით სოლმე ცსენიდამ სურფინსა. სირაფები
 გაოცებული მიეუბნებდნენ, თავით ფეხმდინ შინ-
 ჟამდენ ზე ჰკვრობდნენ, ამოდენი ფულის ზატრონი
 რომ ვიყავით მანეთს ეუბნებოდნენ ჩემსედა: «გინ უნდა
 იყოსო. თუ თავისიაო ფული, გის მიუციაო... მე-
 ჟლანეთ უნდა იქდესო. თუ სხვასიაო, როგორ
 კაციყდა ზატრონიო, რომ ანდო უბირ კაცსაო.»
 უკანასკნელ ერთმა მოგზაურთაგანმა შეკითხა ზე
 თუელი თუელში გამიყარა, რომ გამოეცნა ჩემის
 სახის მეტეუჭლეზსაგან ჩემი ეულის აზრი:

— შე დალოცული, ცსენი როგორ არ ეცნა-
 ლება! მაგ სიმშიმე ფული აგიკიდა ზე შენცა ში-
 სარ. გზაზე რო დაეივარდეს, რაღას იქ! ჩუქნ
 სიამ ყარაულოთ არ დაუდებთ შენ ფულსა, ზე
 თუ შინდორში დარჩები შარცო, აგაზაგები ეგ-
 ცარცვენ.

თქუქნ მეცხს, დადეს ის დღე რაც შე
 შიშინ დამადგა. ასე შაგვართი, ასე გადავირიე, ასე
 გამოვრეცდი ელდისაგან, რომ აღარ ვიცოდო რა
 ცხოველი ვიყავ. სან გეწითლდი, სან გეგეშო-
 დი, ამასთან სრულიად დაბლუვდი ზე მლიერ-მლიერ,
 შინაშეულის სმით, ვთქუ, დაუფიქრებლოე, რაც

მამადგა ენაზედ:

— მე ფული გინ მამცა! სურჯინში მარილის თვლებია.

ამგარა ცუელი იყო. მარილის თვლებს გინ-
არ მამცეობს სურჯინში! ღირსი გეყავ, რომ
ჩემზედ კარგა გაცუნათ, ჰ მართლადაც, სირაფებს
უცებ ასეთი სიცილი აუცუდათ, რომ მუცლები
ორის კელით ეჭირათ. მაშინ მოგედ გონებას ჰ
მამრცხვია, ასე მამრცხვია, რომ თავი მალღველარ
აგელე, ველარც აქთ-იქით მივისედე, ჭირის
ოფლში გავიწურე.

დიდ ხასი იცინეს, იკასკასეს. როდესაც მოი-
ღალხნეს, მითხრეს:

— საუჭარელო მამა! ჩემს რათ გვიმალავ
ფულსა. კარგა უნდა იცოდე, რომაქ შენის ფულის
წამართმევი არავინ არის. თუთან ჩემსც გვაქვს
ასასი თუმანი. მაგრამ შენკი, როგორც გეცეობა,
მომამცებელი უნდა გქონდეს.

— მეც ასი თუმანი მაქვს; ესეც სომ ჩემი არ
არის, სხვსია, — უნასუსე მე ასეთის მოკუდინებუ-
ლის ჰ დაღრეჯილის ხასით, რომ სირაფებს
წასქდათ კელმოარეთ სიცილი.

მანამ სირაფები სიცილს გათავებენ, მე, საუჭა-
რელნო ამ ანბის მკითხველნო, მოგასხენებთ სი-

ცუქსა, აღწერილ მოვლათაში, მე, მართლაც უფროსი ჩემს სსიოსა, მაგრამ ამასაც ნუ დავიწყებთ, რომ ჩემი იმედი ზ სოცოცსლე იყო ფული, მე ვიყავი უდაბურ ადგილს, არ ვიცნობდი ჩემს ამხანაგებსა, რომელნიც ევროპე იყვნენ ფულის მოყვარულნი ზ დღე-ღამე ლათობდენ, ზ უკანასკნელ რომ მეც მიხდოდა მეცოცსლა. ამ მიზეზისგანა მე დაჰკარგე მცირე ხანს ჩემი გამხედრობა.

გავაგრძელოთ ანბანი.

მეზაგრებმა, შემდეგ სოცილისა, იწყეს, ჩემს ანგარიშს, ოსურჯობა ეოველი იმით სიცოცხლე იყო მართლიანი, ზედგამოტრიალი, ცოცხალი, მაგრამ ნაღველზე მწარე, უზღვლო ბრწვეული. მასჯელ გონებიათ სუძრობა სსიამოვნოა, თუ ითქმის განვითარების გემოვნებათ. მაშინ მე მიკვრდა ამხანაგების სიბრძნე; ასეა, აღარ მიკვრს ზ ვერც გავამტყუნებ იმით, რადგანც აწინდელ განათლებულ დროშიაც ვსედავ მე ზოგიერთ გარდა ხასწავლ ყმაწვლ კაცებსა, რომელნიც მიაგალს კითხულობენ ზ დაიარებიან განათლებულ სსოფოფობაში, მაგრამ ჯერ კიდევ გაუთლებლნი არიან.

მე დაჰკარგე მოთმინები ზ მენატრებოდა, რომ

განგებორებული ვიყავ ოსუნჯ მსანაგებსა. ნატყრა
საჩქაროთ აღმისრულდა: მოვეწიენით ურმებსა,
რომელნიც მიდიოდნ ქალაქიდან გასეთსა. მე მა-
შინვე სურჯინი ვადმოვსადე ცხენიდან ზ დავაკარ
ურემზე ზ მეც ვგერდით მოუჩქექ. ძლივს მოვრ-
ხი სირაქებსა! მაგრამ, მეორეს მხრით ამით მად-
ლობელიც დავრხი, რადგან ღვნიში ერთ-მხენის
აჩივებდნ, რა ფასს შეცათ ღვნი არ იყიდონ
როგორ აირჩენ... ზ სს ზ ამ სასიით გამოთქ-
ვებს თავიანთ კელობის საიდუმლოები.

მოვედი სოფ. გურჯნს. იყო დილა.

აქ, სის ძიში ჩამოვსედი, ცხენს ქერი მივე-
ცი ზ რადგან უძლო ვიყავ, სურჯინზე თავი
მივდე. ურმები წავიდნენ.

დილის ნიაგზე ცვბილათ ჩამძინებოდა, მაგრამ
მოსვენება საჩქაროთვე გამიმწარდა, თითქოს ჩემ-
მა სუტმ შინანა, რომ მე მივიღე ძილში მცირე
ჯამს სიცვბოება. ძილში შამომესმა რაღაცა არე-
ულობა, ღრიალი. უცებ წამოვსცი, დაინდოლსა-
ვით, მივისეგ-მოვისეგდე ზ ვსაზე გლესი ვაცი,
რომელიცა შირბიოდა სოფლის გზაზე, დაემებდა
შინარულ უღელ კამბეჩებსა, თან სმა მაღლა
სწევვლიდა ზ უშუტრ-ს შირიო ლანძღვდა შინარ-
ვსა, ვინ იცის რომელ მხარეს მიფარებულსა!...

მაშინ გამოგვსიზღო; მივარდი სურჯენსა, სურ-
ჯენი ადგილს დამსვდა, — შიშა! მივარდი ცხენსა...
საღლა იყო ცხენი!.. ოჰ, ღმერთო! რა წამი
იყო ჩემთვის! ელდამ შუაზე გამაშა!.. გავიქცე
ვიქცაყით ცხენის სამეზობლოდ, ზ. მაშინვე დაბ-
რუნდი, რომ სურჯენიც არ მოეწაოთ. გავშალე
კელები, გავაღე პირი, რომ სმა მიმეცა ვის-
თვისმე, სმა ჩამიწედა ზ. კელები გაშლილი, პირ
გაღებული ვიდექი ერთ ადგილს რაგდენიმე სანს
სესავით გაშეშებული... შედგატანებით მოდიოდა
ქერიკი დედაკაცი, რომელიცა ეულ ამოსკვნილი
სტიროდა მღუღინის ცრემლით. ამ საცოდაოის-
თვის ძროსა მოეწაოთ, დაეკლათ ზ. გაუცხეაბე-
ლი ქვეგრებმა ჩიკიდათ, შერე ვის?... სწობს
არა ვსთქვა, რომ ჩემის თქმით არა დაშავდესრა.

მაშინ შიშა ამატანა... ქურდ სალსში რაღა
დამაყენებდა!... ავითრიე სურჯენი ზ. მივედ ერთ
ვლესკაცისას, ვიქირავე ურემი, ურემზე სურჯენი
მაგრა დაეკარ (!), სურჯენსეღ მოვიყვანი (შერ-
კი არ შიშათ) იმ განზრახვით, რომ ვინა და-
გორებულებით ურემი მაღალის მთიდან უფსკრუ-
ლში, მე სურჯენს არ უნდა მოგშორებულ ვიყავ
ზ. სურჯენი მე... გველის ცხენის სამსლურს რო
გავცოდით, სულ სსუა სალსა ვნასე... ძლივ

მაშინ მსუბუქად ამოვისუნთქე.

შე ვაგულ ჰირ-ჰჰირ ეყარულს. ეგარელმა მი-
მიღო დიღ ჩინებულათ, უკეთესად აღარ შეიძ-
ლებოდა!

ერთ კვრამე ვიყიდე თავი ღვინოები ათასის
თუმნისა, ჰ ორ კვრამ აღარ გაიარა, შე ვაგულ
ისივე ღვინოები ქალ ქელ სირაჟებზე ათასს სეთასს
თუმნათ.

ამ აღებ-მოცემობაში შე ვაგულს იქაურნი შე-
ბატონენი, რომელთაც კარგა მიმიღეს, თუოქმის
აღარ მაძიშორეს ვეგრდიდამ. ერთთან რომ ვყო-
ფილდეყავ სადილათ, მეორე გასშმათ მიმიწვევდა...
ერთი სასიათი შეგნიშნე იმათში ჰ სრულიად ცნეთ-
ში, კარგი დიდი ჰ ნატარა მებატონენი შეკავში-
რებული არიან ერთ სულობით, ერთ-გულობით,
სიყუარულით, მეცობრობით, პურძარილობით. ეს
წარჩინებული სასიათი მნელად სადმე იწაფა!

იყო გინსე ქოსა დალაქი, ცალის თუალით
ბრმა, კოჭლი. გარდა ამ ნაკლულეგანებისა, გე-
რას უწოვნიდით კარგსა სასეში იმას. მაგრამ აღ-
წყრილი ნაკლულეგანება შემატებოდა იმისს ჭკუ-
ასა, ენასა, ჰ ყელსა. მართლაც დალაქი
იყო ჭკვანი, მჭეო-მეცუშლი, საკრავლი ოხუნ-
ჯი, მოძღუარალი ჰ თარის დამკვრელი. ეს კაცო

ყოველგან იყო მიღებული, ყველასი საუბარელი
 ჰქონოთ კადნიერი, რომ დაუნაცხევლოვ გამოი-
 ტყუებოდა სოლმე თაგადისშვილის სუფრასე. შე-
 ნამეცნავათ გამაარშიყდა ჰქონოთ აღრ მაშორე-
 ზდა. შეუძლებელი იყო თუ სადმე გეოგოლოვით
 სადილოთ არე გასმართ, ისიც იქ არ მოსულიყო.
 ერთ სადილზე ამ კაცმა თქვა: «ერო კაცს ტანდ-
 რაკს გეოამაშობო, ჰქონოთ შეგნო ჯარი ჰქონ-
 ბასნები დაწყობილიო, რომ გამარჯუბა შე-
 დამჩნებო.» ეს იგავი გერავინ გამარჯა ჰქონ-
 ლამ სთხოვა თუთან განემარჯა. ამისს მასხათ
 ასე უთხრა.

«როდესაც გავიმარჯუბო, მაშინ გამოიგნო-
 ბო ჩემს იგავსო...»

შეორე დღეს ქოსა დალაქმა მიმიწვა სადილოთ
 გულს მოდინებით ვიხსელი, უფრო იმიტომ,
 რომ შამიუტარდა ამ კაცთან დროებას გატარება.
 სხელი იმისი გაიყოფებოდა ორ ოთახად: ერთ
 ოთახში შე მიმიღო მასწინამელმა. — იქ დამსგდა
 გილატა კაცი. დალაქმა ერთიკი სასელი ჰქონო
 მოთხრა ამ კაცისა, ჰქონოთ დავითოვან შარ-
 ცონი. — შეორე ოთახის კარი ერთ მცაველზე
 იყო გაღებული, ასე რომ შეიძლებოდა გავემინ-
 ჯო იქ შეუფნი. შე გავიარ-გამოვიარე ჰქონო

შეასწარ თუალი (მეორე ოთახში) ერთ მშენებელს
ქალსა (ოჰ, ნეტავი თუალი დაბრძანებოდა ჰ ის
ქალი არ დამენახა!). დიდ ხანს შევსცქეროდი
მშენებლისა სიგებასა .. გული გამელა... შევსც-
ოდო... რომ შამქლებოდა პირიდან ჩაუვლიდა...

ასლად გაცნობილმა კაცმა (ეს კაცი ყუ-მან-
ლი იყო) გაიგონა ჩქარი ჰ ძლიერი ჩემა გუ-
ლის ცემა, წენაწყენარა შამიხლოდა ჰ შკითხა:
“ვის უყურებთ?” მე პასუხი არ მივეც

—საკვრელია, რა ნახეთ ისეთი, რომ თუალი
გელარ მოვიპოვებიათ! — შკითხა კაცმა ცბიერის
განკვრებით.

— ვინ არის აგერ ის ქალი? — გკითხე მე იმასა.

— დალაქის ქალია.

— რას ანობდით?! ეხანა იმ უჩუჩუ კაცსა
აგეთი ქალი ჰეცხ?

— რას გიკვრთ! ასლა ეხდა აგეთი უჩუჩუ-
რი, თორე სიუმაწულეში რა უჭირდა!

— რა კარგი რამ არის!...

— რადენი თაგადისძულები სთხოვენ! — თუთან
მე ვარ შუმაგალი; მაგრამ შამა გერ იმუცხებს.

— ოჰ, რა კარგი რამა არის! განგამეორე მე.

— ეს უნდა იცოდეთ, — შითხრა ასლად გაცნო-
ბილ კაცმა: დალაქს იმ ერთი ქალი ჰეცხ — გა-

უფრ ევ არის ქალიცა — ქუბს ოთხი კარგი ვენახი
 ჰ ოთხას თუმადინ ფული. გინც ქალს შაიროავს
 ზედ სიმით შაკა ამ გაგებულ სსსლში.

ქალი, ვენახები, ფული ჭკუაში მაშივიდნენ
 ჰ შე მსურდა, რომ იმავე საათს ჯუჯარი დამწე-
 რა. სულელი ჩემი ჩემწინ გამოვლქ ჰ ძლიერ
 დაბალის სმით, რომ ასლად გაცნობილ გაცსა არ
 გაეგონა. მაგრამ ჩემს მოუთმენულობას ჰ სურ-
 ვილს მიმისგდა ისი, ჰ საჩქაროთ გავიდა...

სუფრაზე მეტათ გამსიარულდა მსხანსელუ,
 თარს უკრავდა ჰ დამღეროდა სამიფნურს ლექ-
 სებას. საკრავმა, ლექსებმა ჰ ღუნამ ამოღოღეს
 გრძნობანი, ვ მიტაცეს ფიქრების სოფელში, სა-
 დაცა შე გემუსაფებოდი, შევცრფოდი, გესგოდი,
 გვოცნიდი მუჭნისიერს ქოსა დალაქის ქალსა შე
 გვრძნობდი გამოუთქმელ ნეტარებასა, შე გიჯგ
 სმოთსეში!... ჰ როდესაც გამოგერჯე ოცნების
 აგან, უცებ დაკლბიდი ჰ დგვარგე იმედი მუჭ-
 ნიერ ქალის შერთვსა. შე გიფიქრე, რომ დალაქი
 არ მამცემდა თაგის ქალსა, რადგანც ჭეოლოდენ
 უფრო უკეთესნი მისოგნელნი.

მაშინ მოვიფიქრე შე უკანასკნელი ღონისძიება.
 ავიღე ქათმის მკერდი, ჩამოვაცალე სორცო, ჰ ორ
 კანა ძელი (აწინწკარა) დავანსვე დალაქსა:

— გათამაშეთ, — უთხრა მე.

— რაზე?

— ას თუ მანსე. — ჩემი სიმდიდრე მინდოდა მეჩვენებანა, რომ ეგების მისის გრძნეულის ძალით დამეცუვნა ქალი.

— ათასს თუ მანსე, — მოსწონდა ღალატმა გულადათ.

— სუთითათასს თუ მანსე, — მიუგო მე.

— არა. ათასს თუ მანსე & ჩემი სოფიკოც ზედა, რადგანც ყოველი ჩემი ქონება იმისია.

— ბატონი სარ.

გათამაშეთ... მოვიგე. სანამოლო.

— ჩემი სიცოცხლე სიცოცხლე, — მოსწონდა ქოსამ: შენი ბედი ყოფილა ჩემი ქალიცა, ჩემი ქონებაც. არ დაიფერებ, ჩემო საყურადღებო მამო, შვილი & სიმევე, ოთხი კარგი თაკადი შვილი მისოვდა, & .. რაღა გეგაგრძელო, შენი ბედი ყოფილა!...

— დღესვე მინდა ღებარი დავაწყო (ვიპყრობოდი, რომ ღალატი არ გამოფხიწლებულ იყო ღვინისაგან & სხვისივს არ მიეცა ქალი.)

— ევ სრული შენი ნება.

— მაშ უნდა მღვდელს შეატყობინოთ.

— ბატონი ბმანდებოთ. ადევ, მამო, — უთხრა ქოსამ მეორე სტუმარსა: მოამზადე ყოველივე... მოვირთვე, თაკადი მოვილამსე & წაგვადი

მეგობრებო... ჯერის წერის დროს არც აქით
არც იქით არ მიმისვლი, პირ-პირ უფერული
საკუთსეგვლსა, ხეშ ფიქრში გვერდით შედგა
მშენებელი ქალი, მსაზრდა, დანატრადი ხეშ
თავს, ბედნიერი შეგონა ხეში თავი.

გათვალა. ჯერის წერა. ტერფრამ მიხმან
პატარაშის აგოცო. რასაკვრეგვლია მიხმა, მაგრამ
მანამ მოგსეგვლი, პატარაშის გამეჭიკა...

პირველ ღამეს თუალთ არ დამსწავს პატარა-
შის... დავაწვნიეს უსანთლო... მოუთმენელათ
გვერდი გათენებას, რომ გამძლარეგავ ხეშის
ცოლის მშენებლებით. ბოლოს გათენდა, — თქ-
ნეცავი არ გათენებულყო! დავხედე ხეშს სატრფო
შეუღლეს... «გაა შე!» ერთიკი შეეჯრე ზე გულ
შამოყრითი დავეცი ბლიშს... მშენებელი ქალის
მაგიერ მკლავზე მგორავდა ქოსა დალიქის თავ-
პირი. ღილ, ქოსა დალიქის ქალი ასე ჭეგნდა
მამას, რომ თვთან დალიქი შეგონა. დუქრთმა
კიდევ მითი მიბრალა, რომ შეუღლეს ხეში არ
ყო მამასგით კოტლი ზ ბიმა...

ქასას ტანდრავის თამაშობა ზ გამარჯვება
ამას მოასწავებდა. რაღა შეუქმნის, დალიქმა მა-
გობა. კარცა დუქრთმა იმას ჟარბი ზ წარბა-
ნები, კარცა — ესწავლა ტავტო ზ სტრუქცია,

მედარსიდაგრობა შეძლო.

მშუშნიერი იგი ქალი იყო ასული... რომელიც განგებ დაეჯიჯათ სადილაო ჰ დაქლოთ კარების პირ-ჰ პირ, რომელმაც გარდასვდა დაღაქისა არ იცოდა. მეორე სტუმარი კაცი, ქაბა სულითა, იყო მასწავლის ცოლის მამა. ქალის მშუშნიერება ჰ ამ კაცის სიკრუვემ დამიბნელეს გონება.

რამა თუ ოთხი გენახი, ოთხასი თუმანი ფული, ოთხი ფარსე ჰ ოთხი მანათი დალაქს არსად ეზოებოდა,

კარგა მოესტეუედი. მშუშნიერ ქალის მიგერ შევირთე ეამი, ყოველისფრით უმხეცხი ქალი, ანუ სწორეთ, გოგო.

რასაც დათხაე, იმას მოძეი. მე რომ სარქის-ბეგაშვილი მასქი არ გამება, მეც ასე არ მოგეტყუებოდი.

VIII

დიდ სას გელარ დაგჩი, უსიამოვნო ცოლთან. მაგრამ რას ვანბობ? უსიამოვნო ცოლს რათ ვამბოდე! ბოწყინჟალე ცოლიც რომ შეოლოდა, მა-

ინც კიდევ ვერ მოვიდმენდი, რომ ასალი ოქროს
მადანი არ მამეძებნა სსუა ადგილსუცა. დიას სწო-
რეთ ამ ასლით მე გადაველ ბორჩალოს, აქაც
ბედი შემსასურებოდა ჭ ათასს სუთასი თუმანი
ერთი-ორით გარდაეძციე. მე გვიდულობდი ჭ
გუიდი: ცხვარსა, საქონელს ჭ სს.

1833 წ. იანვარში ჩამოველ ქალაქს, ჭ და-
ვარევი ჩემი ჩუჭულებრივი აღებშიცემობა: ჩაჩობა.
იმ დროს გადმოვიდა რუსეთიდან ჩუჭნი სარ-
ქისბეგაშულიცა, როგორც იცეჴან, უარიელ-ც-
რიელი. აქ ვიამბობთ რაცა გარდასდა ამ გამო-
ხინებულ შიდაჩსა.

ჩემმა წინმა, რომელიც მივსწერე მოსკოვის
გატრებსა — სარქისბეგაშულის მოგლებსა — იმოქ-
მედა თურმე ისე, როგორათაც მე მსურდა. გატრები
მიელოდნენ მსოლოდ სარქისბეგაშულსა ჭ იმისს
აბრეშუმებს, ჭ რა წამს მივიდა, იმათ წარადგინეს
ვექსილები ჯეროვანს სასამართლოში, რადგანც
ამ წერილების გადა იყო გასული; ამასთან ზი-
რობა შეჴარეს, რომ ფუთი აბრეშუმი ოთხ თუმანზე
მცუთ არავის ეყიდა.

სარქისბეგაშულმა ზირუჭლად, მისვლის შემდეგ,
გამართა წვეულება, რომელიც მზად დაუდგა.
მოსკოვის გატრები მისუდნენ იმისს განმარტებასა

მე არ ეწვივნენ.

მერე ათასი თუმანი განაწილა მ დუღრეა მოგალეებსა.

წარდგინა მოწმობა ცფილისის პოლიციისა, აუწერა თავისი ზრალი, რომელიც მაქმასკა ვითამც ეატარვს ეამო მაგაზინისა, მ სთხოვა მიტეგება ჩაოდენივე ვალისა; მაგრამ არავინ შაიბრალა...

სასამართლომ დაიბარა, მოსთხოვა სუთიათასი თუმანი ვალი. სარქისბეგშულმა სთხოვა ერთი თვს გადა... მისცეს გადა.. მაგრამ ვალი ვერ გადაწევდა; აბრეშუმი არ გაუყიდა. სწორეთ ის ეატარებდა დადგა იმას მოსკოვში, როგორც თვთან დაყენა იმან ცფილისში ქეჭშე ქეჭშენის ეტრებსა. მხოლოდ ამით შორეს ის ეარჩევა იყო, რომ უკანასკნელებს ცფილისში ეამოუხნდათ მშეჭლელი, სარქისბეგშულსკი შესწეული არ ეამოუხნდა მოსკოვში. (მგონია, ცუდი ეაცსა, ჩაოდეს ეიბისს საწეგო აიგებს, ანგელოზი მფარველი ზამოვტლები, მ მაშინ სსნა აღორ ქეჭს ეატარებისგან)

საქრასეგშულს, როგორათაც ტირის, ეგეგლა გრიდებოდა; ფული არავინ ასესხა, არცავინ თავებად დაუდგა. უკანასკნელ მიტეპული გადა ეავიდა... აუწერეს აბრეშუმი, დაბეჭდეს... სარქისბეგშულმა უჩვენა თავისი მაგაზინი, სსნლები მ დუქნები ცფი-

ლისში გაღის უზრუნველსაყოფელად... არ მი-
ღვს... გაუეღეს აბრეშუმი ზ მლიკ აყენეს სა-
მიათს ასი თუმანი... სსამართლომ დაიჭირა სარ-
ქისბეგაშული სანჯრობილები ზ მოსწერა ცფლი-
ლის მთიგრობას, აწერა ზ გეგედა რაც რამ მო-
მრავი ზ უმრავი ჭქონდა ათას ცხრას თუმნის გა-
დასასდგლად.

ამასობაში სარქისბეგაშულის პრიკაშიკმა შო-
ცყო იმისი ცუდი გარემოება, უმეცესი ნაწილი
საგატრო გაყიდა იაფათ ზ ფული ჩაჟიბა,

მოგედა მოსკოვიდამ ქალღმ. პოლიცია ამ
შამოსეგებში ფრიად მარდათ მოიქცა. იმავე წამს
დაბეჭდა მაგისტრა სარქისბეგაშულისა ზ სასლი,
რომელშიაც იდგა იმისი ცოლშული; ასწერა თუ-
თოველათ ყოველი ნივთი. მაგრამ ამ აღწერაში
დაიკარგა მრავალი გერცსლეული, ოქროთუთი, თვალ-
მარგალიტი, რომელნიცამ მიწყსისცამო, აღარ
იუტუნ მოსსენებულ სიაში. სარქისბეგას ცოლშ-
ლები, შემწკადეულნი ერთ ოთახში, უხუცემოდ
სტიროდენ ზ არა ფიქრობდე, რომ თავიანთი სამ-
ცაული მაინც დაეკრათ გაცარცხივან. —

იმათ საუნჯეს სწორეთ ისე დაემართა, როგო-
რათაც ნათქვამია: «უბატონო ეკკლესიასა ეშმა-
კები დაეატრონენო.»

მაშინ ქალაქის მოქალაქეებმაც წარადგინეს გე-
ქსილები ათასის თუმნისა და ათასი კმაყოფილება.
დანიშნულ დღეს ბარბანი დაჰკრეს. ქალაქელე-
ბმა ეს ბირობა დაჰკრეს: ერთი მეორეს არ უნდა
მესცილებოდა ვაჭრობაში. გაიყიდა მაგნიია სარ-
ქისბეგაშლისა, — მანათიანი ნივთი აბაზათ; ფული
ადგა სამას ოთხმოც თუმანი. სასლის აგეფი გა-
ყიდეს ოც თუმნათ. მეორე გაყიდეს სასლები და
დუქნები მესამედ ფასათ: ერთი სასლი გაიყიდა
სუთასს თუმნათ, მეორე ოცასს თუმნათ, დუქნები
ათას ასს თუმნათ. სარქისბეგაშლის ვალი თუმცა
სრულიად გადასადა, მაგრამ იმისს ცოლშლისა
ალარა დაშთარა გარდა ცანისამოსის და მამანის
სასლისა (ცისის უბანში).

მანამ სარქისბეგაშლი გადმოვიდოდა რუსეთი-
დამ, იმისი ცოლშლი ჰყიდდა ცანისამოსსა და
ნურსა ყიდულობდა. უკანსკნელ ეს საშუალობაც
მოაგლდა. მცნობათ და სათქამათა ზედა არ მსკდეს,
რადგანც გულ დამწვარნი იტყვნ ისინი სარქსბე-
გაშლისაგან. შაფალს უსაროდა ამ მდიდარ კაცის
დაცემა და მაქსთან გისწორება, ამიტომ რომ იმისაგან
მრავალი კაცი იყო გაფუჭებული და დაუბილი
და არაგის სიკეთე არ მოაგონებოდა.

ჩუჭნი გასწარ მიგიტის (ვილასაც წამოეყვნა

მოსკოვიდამ სამადლოთ) კარგა რომ მოაღმდა მ-
შინ შამოვიდა ქალაქში. ამ უბედურებამ დაინახა რა
მშობელი ქალაქი, წარმოიდგინა წარსული თავის
დიდება, სიმდიდრე, სილალე ჭ წინდელი არა-
ობა, სიღარიბე ჭ დამდაბლება, ამოიკრუნეს საშ-
ხლად ჭ გადმოყარა მსხული ცრემლები. ცეცხლი
უფრო მოეკიდა, როდესაც ნახა თავისი ცოლმუ-
ლი უსანთლოში, უცყევანლოში, შიმშილით გად-
სრწნეული.

— გა მე, შულებო, რა დღეში ცხედვით
თქვენ!

ცოლი ჭ შულები მოსცვდნენ, მოესვივნენ ჭ
ერთ საათს აღარ ჩამოესხნენ.

— სანთელი ამინთო, დამენახენით, გამამღეთ
თქვენის ეურებით, გამიგრილეთ დამწუარი გუ-
ლი! რაღას იგვიანებთ! სანთელი, ჩქარა სანთელი
ანთეთ!

— არ გახლავსო, შამაფან, სანთელი. მოასვენა
ერთმა.

— ჰას ანობ! იმ დიდ საცხოვრებელიდამ
ერთი ანახოც აღარ დავრჩა?

— არა.

— მაშ როგორ სარო?

— გუშინ ჭ დღეს არა გვიტყობიარა.

— გე, გე შე! ცოლ-შვილი, დაუბოლო! —
 მამიკა თანადიში სარქისბეგ-შვიდი, ბარბეშ დე-
 ცა სოცოდავი, დედა-მამა, გმინაგდა, სტორი-
 და ზე არ ისვენდა ცოლ-შვილის სუგეშ-სუგეშსა.

შეუძლებელაა აიწეროს ამ კაცის მწესარება ზე
 ცანფუ. მთელი ღამე გეგნისით, ოსგრით გააფრა.
 ათის წლის სოცოცსლე შოკლდა იმ გრთ ღამეს,
 სშირათ იმ ღამეს ეტყუადა სოლმე ცოლ-შვილებსა.

— ამ სახელებით, ამ გზად-სეით, ამ გაფი-
 ნულ ბნელ სსსლში. როგორ ეოფილსართ, როგორ
 გაგიძლიათ, თქვენნი თულები რას უფუტუნენ,
 რას სედეენ! უამე! რა დღეში სართ ჩემი გე-
 რიცებო!

მაგრამ მწესარებას გელარ გაუძლო, ლოგინათ
 ჩივარდა ზე თუ შე არ მოეშველებოდი, ორ დღე-
 საც გელარგინ იტაცსლებდა.

მთელი ღამე იმათ კარებთან არ მოეშორებოვარ,
 უუზს უდებდა. ცალკე სოცოგეში, ცალკე იმათში
 სოცოდაობამ დამწო; შეც იმათთან თანასწორათ გი-
 ცანფუბოდი; მაგრამ ჩემი ცანფუ, ვარდაცმ-ტებოდა
 იმათ მწესარებასა. სზნადისმა, მამსილა ჩემი შე-
 ცთაში, ჩემი უფუნერება, რომ შე შური-უგე
 ბოროტ კაცსა. შურის-გება შე არ მეკუთვნოდა ზე
 ამიგოშაც შვიანე, ცრემლით გაგბანე ჩემი შეც-

ოდება ზე ალექსა დავდე, რომ ისევ შე უნდა და-
მესხნა სიკუდილისაგან რადენიმე სული.

გერ არ გათენებულიყო. შე გიჟადე ბაზარში
ნური ზე მოსარბული საჭმელი. რაც ერთ დღეს
გეოფოდათ, — კარები წენარა შვალე (ასლად ჩა-
მინებულინი იყვნენ ზე გერ ცაიქს), სხვა ცაი-
ზე დაუტევე ზე საჩქართ გამოვბრუნდი. — ერთ
კვრას გელი ასე შაუწყე, მაგრამ არცა შეშა, ანუ
ნასშირი, არცა სანთელი არ მოგაწოდე, განგებ,
რომ გასარას უფრო ცხოვლად გვრძნო, თუ რა
მნელია უცუცსლო ზე ბნელ სსლში გოფნა.

გათენდა. გასარასა თელი გახლო, მიიხედ-მოი-
ხედა ზე ნსა, რომ იმის ცოლ შვლებსა ლოყებ-
დასწოდათ ცრემლისაგან, ცანისამოსი გცოთ უბრა-
ლო ზე ჩირქიანი ზე სსლში სრულიად არა ებადათრა;
წაიძინა თაგნარში ზე ერთი ასე ამოიოსრა, რომ
იმავე წამს მომაკვდების გერი ღაუღო სასესელ ..

ამასობაში დღე სცვლიდა ღამესა, ღამე დღესა-
დროს განმავლობაში შაყვია სარქისბეგ-შვილი
მოუნელებელ ეზოჯოსიოსა, ზე რადენიც დაშვდა,
სინახულში მოვიდა, მამინ განელჰნენ იმის გაცო-
ბრივი გრძნობანი, გული დაურბოლდა, გონება გა-
უნათდა, სასოება ზე იმედი დებუდნენ; მოთმინებით
ზე სარწმუნოებით დაეძინა ილი ღვთის განგებას.

ერთ საღამოს ასე უთხრა ცოლმუხსა:

— ჩემს კიდეგ რა გეგონა! სუნი მაინცა ვართ, ერთმანეთს სმას მაინცა გვცემო, ჩემსსე კიდეგ საცოდავნი ეოფილან ზ არიან. აჲ მაგალითად: ჩემს მესობლათ იყო ქვრივი ერთის მეფუნესი, თქმესმეტის წლის გოგო, მუძუთა ბიჭით, მარტოთ მარტო, ბნელსა ზ გაყინულ სორობა, უსაზღავო ზ უსუგეძო. . . აჲ—ჲ! მე რომ ის საცოდავი მამწუნარებინა, იქნება ჩემს ეს ღლე არ გვენახა!...

საკვრეგლი ეს იყო, რომ ერთი არავის მივიდა ამ კაცთან სანახავათ ზ ნუგეში საცემელად, არცა მეგობარი, არცა ამხანაგები, არცა თჳსი ზ ცოლი...

ამ კაცს, ყავდა სამი მოსწრებული ქალი, დაცულნი ზ დაცემალუენნი. ამათი დედა იყო დიდ კარგი დედაკაცი, კარგის იფასის ქალი. ეს უბრალა სულნი ღირსნი იყუნენ, რომ მწუნარება გაჭყრებოდათ, ღირსნი იყვნენ ბედნიერებისა. ზ მართლადც საცოდაობა იქნებოდა, რომ ეს ქორთა ყვაილნი უდროოთ დამტკნარიყვნენ. —

მერვე ღამეს, — იყო ესრა საათი, — გავისადე ჩემი ბრახუც ცანისამოსი, ზ მოვიერთე მურფასის ცანისამოსით, საათით, ფერხატეებით ზ ს. ზ წვედი სრქისბეგაძლის მოძღუერისას ზ დავარა.

კუნე კარები.

— გინა საა? — მკითხეს შიგნიდან.

— მოძღუარი შინ ბმანდებამ?

— შინ გასლავარ. თქვენ გინა ბმანდებით? რა გნებვსთ? მკითხა ცერცერამ ჭ გამოაღო კარები.

— მამაო! უცაჯრეთო, რომ უფროს დროს შეაწყესეთ. თქვენთან ერთი სიტყვა მაქვს სა-
თქმელი.

— მობმანდით, შულო!...

— თქვენ, გიცი, მოგესვენებათ გასწარ სარქის-
ბეგაშვილი.

— დიად, დიად, შულო!

— შე გგონებ, თქვენც გაიგონებდით ამ სა-
ცოდავ გაცის უბედურებასა.

— რასაკვრეგლია. ოჰ, რასასით შებრალებთ, სწ-
ელი! შეიკრამ, — ღმერთო მამიტყვე. — ღირსი იყო...

— კარგი ცოლშვილი ჰყავს, მამაო: ამიტომ
ღირსია შებრალებისა.

— ცოლშვილი კარგი ჰყავს, დიად.

— მაშ ჩვენ უნდა უნაჯრონოთ, რომ ბოლოს
სანანურათ არ გაგვიხდეს არცა შე, არცა თქვენ.

— თქვენ გინა ბმანდებით? — მკითხა ცერცერამ.

— შე მსურს, არაფინ იცოდეს გინცა ვარ შე;
არ მინდა გაშოვხნდე.

— მე როგორ ვარ მოგალე სარქისბეგაშვილსა.

— მამა ბძანდებით.

— დიად, მართალსა ბძანებთ; მაგრამ მე რა შამიძლიან! მე ერთი საწყალი მღვდელი ვარ ჭდიდი ოჯახი კისერზედ მაწევს!

— მე შამიძლიან! თქვენს ვთხოვ მხოლოდ შუქრობას.

— მე მშათ გსლუვარ დავესმარო კეთილ სამქმესა, რადუნიც შამიძლიან, გამომივსადეთ თქვენნი ძმარი.

— სარქისბეგაშვილსა ჭეუბს სამი სუცხოვო ქალი. მე მსურს ეგვთხოვო ისინი. მზიოვს მე მიეცემა.

— ვის გნებავსთ მისცეთ?

— მე მეკანან არჩეულნი სამი ასალგაზდაზაზაზაზაზა: მ... ზ... ი... პირველს მსურს მიეცე უფროსი გასწარას ქალი, მეორეს — მუთანა, მესამეს — უნცროსი.

— მზითვით რას ამოვებთ?

— ორას ორას თუმანსა ფულათ ჭ ოცოც თუმანსა ფულათვე ჯანისამოსის მაგიერ. თუ ინებებთ ჭ ამ საქმეს მოასდგნთ, ან ეს ათი თუმანი თქვენსი გასამსჯელო.

— ღმერთმა გაგურთხოს, შვილო! ბარაქა მო-

მცხე! თუ ცოლშვილი გეყვარს, გიცოცხლოს ზ
გაცოცხლდეს! ამინ! — ფული გამამართო ცერ-
ცერამ ზ საჩქაროთ უბეში შეინასა.

— ანსუხს როდის შეგიცვლავ?

— მე სკალეე დავიწყებ საქმეს, ზ იმედი
შექმდეს ორ დღეზე გაგათხოვ.

— მაშ სკალსევით გიანლები ამ დროს. მუჟ-
ღობით.

დმერთმა გადღეგრძელოს!

მეორე დღეს ცერცერამ გულმოდგინედ დაიწ-
ყო საქმე: სიმივე ხეშვან აღრჩეულნი საცოლო
გაყუბი ზ იმათი მშობლები ნასა ზ გაღწევჯა
როგორათაც მე მსურდა. მერმე მივიდა სარქის-
შევამუთთან ზ სოსოგა ნების დაროვა. ამ უბე-
დურ კაცსა არა სჯეროდა. ზ როდესაც მომღვარმა
დააქერა, გისარა წამოღდა (სისარეულისაგან ღონე
მეყვარ) ზ ჰკითხა: აგინ არის ხეში ბეანეირბისა
ზ სიცოცხლისა? — მომღვარმა არ გამოუცხადა
ზ დაარეა რომ ღუთისათვის მადლობა შეაქონა...

მე ეს ყოველივე გივხადი ზ დანიშნულ დროს
მივიგდი შეამაგათთან. ამან მამილოცა ზ კეთილის
საქმისათვის დამლოცა. მაშინ გადუთვალე ექვსას
სამოცი თუმანი სამის ქალის მშინაფევი, ზ გამო-
გეტხოვე.

ამის შემდგომ პაუგზანე საჩქისბეგაშვლს სამი აელი საქორწილო ცანისამოსი ჭ მივწერე შემდგომი წიგნი:

შმაო გასნარ მიკირციხ!

«სამ აელს საგვირგინო ცანისამოსს გავზენი შენი ქალებისათჳს. უმარხილესა დ ვასოგ დაძურო მაგათი ქორწილი. ამასთან ამასკა ვასოგ ნუ მოსმენი შენს კეთილის მეოფელსა, რომელსაც არც იცნობ ჭ ვერცა იპოვი.» 25 იანვარს 1833 წ.

ერთ კვრის შემდეგ ჯერ უფროსს ქალს დასწერეს ფურხი. მეორე ღელს შუიანსა, მესამე ღელს უნცროსსა. სამივეს ფურხის წერაში დაეხსწარ მე, მაგრამ ყველაზე უკანასკნელი მე გხანდი. ამიტომ რომ მეცო ჩემი მიტოვებული მოგლეჯილი ცანისამოსი, ჭ ზედაც არცა მამომსყდა.

IX

ზვიდმევ წელიწადს კიდევ ჩემი აღებ მიცემობა ჭ ცხოვრება სწორეთ ისე წავიყვანე, როგორათაც აქამომდე მომეუბნდა: სარბიელთა ჩემის მოქმედებისა იყო: ზაფსუელში ქართლი, შემოდგომას

კახეთი, სამთარში ბორჩალო ზე განჯა ზე გან-
ფსულზე ქალაქი. ზედი მეზნდა ყოველგანა ზე
არსად, არა დროს შარალი არ მინასავს. მაგრამ
უკანასკნელს წელიწადებში ქართლმა მიღალაჯა
ფეფელა, გისაცვი ჩემი ფული ემართა ტკუა ის-
წვლა, სარგებელი აღარ მამცა ზე თავი დამბრუნა.

თავადი ლუარსაბ რაინდიმე, მანამ ცოცხალი
იყო — 1846 წლამდინ — ყოველს წელიწადს ვაქ-
სილს მიცვლიდა. იმისს შემდგომლა, ჩემის ვაქ-
სილის გამოცვლა შედეგა, იმ მიზეზით, რომ ალე-
ქსანდრე სოცოცხლის დროსვე ლუარსაბმა გაის-
ცუმა რა ჰეცერბურეს სასწავლებელში, ზე სსუ-
იმიში მულები მცირე წლოვნების გამო რანეტუნის
მფარუჭლობის ქეჭმ იყვნენ.

ჩემს ცხოვრებას მოემატა სარფი წელიწადში
გიდრე ათ თუმანამდინ, რადგანც ჩემი ცოლი ზე
მულები ერთი გაყო ზე ერთი ქალი გადმოვასხლე
ქალაქში.

მაგრამ ჩვიდმეტ წელიწადს უკან ჩემი ცხოვ-
რება უცვბე მაიცვლები, ჩემში გელარ იზოგით გინტუ
სოლომონასა. მიზეზი იყო თავადი ალექსანდრე რაინ-
დიმე. ამ ემაწვლავს გაცაცხობთ შემდგომში...

ღოავ. არდაზიანი.

(დასასრული პირუჭლის ნაწილისა.)

აღიზიანებული ღ. თა...

შესტრფი სიღამის
ცბილ სულნელ მეუდროს
მის სიბნელესთან სინათლე რეულს;
ცას გარსკვლოვანსა,
ლაყვარდოვანსა
ღ შორით კაკაშს სასე დიდებულს! —
მე მდუმარებით
მჭმერ გოცმებით,
შენსე მთოვარის შექსა მოდებულად!
ღ ღამე ესე,
სიცუროდით სავსე,
მჭრწამს, რომ შენგან არს დაშვებულად!
მჭრწამს: ჩუქნის ცისა
მშვენიერისა,
შენ სარ გარსკვლაგი, მოსული ქეჭენად! —
მან ინეტაროს
ვის მოეფინოს,

გულს შექი შენი, ცრფობისა ნიშნად! ..

შჳაწმს ცის ნათელი,

ვარდის სუნნელი,

ვრთდ რეულნი, სულად ქცეულა,

ჲ შენს წმინდა გულს,

სიკეთითა სრულს,

შჳანგოს წრფელსა დამკვიდრებულა!

ეე ხეში შკველელნი,

ზილფებნი გველნი

ვინ დაადგინა ვარდ-ღაწეთა შკველად?

რომ დღე ჲ ღამით,

ესრეთ განცხროძით,

ზედ — კელმწიფობენ ხემ თვალთა შკველად?

ნეტა ვის მისცეს

ზედმან მსვედრი ეს,

რომ ვარდაშლიდეს შაგ ვაგლთა შკველთა,

ჲ ზედ დაკუდამით,

სულ ამოსცომით,

ვარდთ დაგვიკანოს, ღაწუთზე გშლითა?

ახუ ეე თვალნი

ელგა მოსილნი,

ვისა უმწერენ მინაწყებულად?

ან ვინ შეეცნოს

შენ წელ კიპაროზს,

ქალაქებთ შორის სსუთაცა ერთეულ ზენც იუფ
მზინარი.

აქ ჰსცხოვრებდა დიდებით ერთსეულ თინათინ ნარნარი,
ვითარცა წყარო უმანკო, კამკამი ვით ცის კამარი;
აქ გასაგებდა ელეშიზს, აგერ მის ცასცი მალალი,
რომელიც ასლა შექმნილა ყოველსეფ მდაბლთ
მდაბალი.

უეურებ, თვალთწინ შესაცვს, შენი დრო ჩრდი-
ლები წაისული;
თვალთწინ შესაცვს აღმასებრ სოფლისა ცელი
ლესული!...

ესედავ ქალაქო, ვიჭმესენი, შესა სვედის ღმო-
ბით დავცირი:

სად არის შენი გვირგვინი, სად არის შენი პოდპირი?
ერთი გზენიეს,—ეს არის შუა გულს სერსეფ
ცამარი,

ესა გვმასაურებს სხსოვრად, რომ ზენც ყოფილ-
სარ მაგარი!

რა ამ ღუთის სხლსა უმწერდე, ქალაქო მარად
გოდებდე,
წაისულსა დროსა მუჭნიერს, სტუტეცდე ზ
მოიგონებდე.

ვიეურებ ფიქრით, დავმღერის ამოებას სოფელი,
მიშავლობითი მუსთლობა რომელსეფ არის მსოფელი.

სამწესაჲსა შენსა სვედრს ბასსა აღმევნ მდუღონი,
ქალაქო! მოიგონებდე! აქ გიმაოსა ლეონი!...

ივ. კერესელიძე.

შეაო რაფიელ! (*)

სედავ ცვლას ცაოვს ზ დროებით ვით
საწყობილეს;
დამელეს, დამბეს, შიშვს ჯგუთ შემბორკილეს;
ნათელი გული, მსიარული, შემოარგულეს,
რად მიგმეზგასე უცნობისა ოცნებაში შეოფს?

სუთთ გრძნობათაგან მოკლებული ესრედ აელ-
ქმნილი,
გზიგარ კუშტობით, აჩრდილობით, მსოლოდლა
სული
ჩემდა, ვსუნთქავ ზ სან გოსრავ, მკუდართ გან-
ჩეული,
ამით შევექმნილვას სსუა არაა პაქეს ამა სოფელს!

(*) ამ ლექსის მასშტაბი არის ნამდვილი და ჩუჭნის
თანმედროე შერლის თ. რაფიელ გრისთაფისა, რომელსაც
ქსერს ამ, ლექსად, წაგნს. რედ.

სან გებრძვი მილსა, როგორც შეუდარი თვს
 ანგელოზსა
 სულის მიცემას ეკრძალება, თვს სულის მსდელსა;
 გმფოთავ ზ ვიფროსობ ამა მილს ცეპილს ზ გან-
 სასუქსნა,
 გსიზრძობ ზ რასა? ეანა ფხიზლად განსავთ სა-

წადელს!
 დილით აღვსდები ზ შევსედეცას ლაყვარდოვანს,
 ვისეს განმარწეინვალებს ოქროდ მართოღვარეს, ზ
 გითა ფროთოვანს.
 თითქო მივილოცვი ჩემის მსუქდრით ზ აგალ ზეცას,
 შეგალ ღრუბელში, დავიფარავ, ამ ტეჟინგარქმის.

მინუტი იგი რა განიზბენს მალიად ჟამის,
 ვით ნისლი დღისა, განიფანტვს ტანჯვანი გვამის,
 ჩემს თავსა შორისც შემოგარბება გონება დრამის,
 რად არსებაში მომიფუანა, უცნობო მცნობა?

თუ ესე ტანჯუა, სურს გიცვირთო შე მისმან
 მსუქსაჲლმან,
 ვითლა გამსახურო შე უძლურმან ზ ნიგოზირმან.
 მან მხოლოდ მოგვცა, ეს განონი არ ქუქცენიერმან,
 ნუთუ ვინ იყოს სსუამ არღვჯოს ესე კავშირნი?
 ვნ. ბარბარე ჟგორჯაძესა.

ლოდინი.

ფრენით მოდი შუა ღამე,
 დამიშვდე, ჰელეთეს გული,
 შენა ხარ ჩემი სიამე,
 დრო სატრფოსგან დანიშნული!

საბრალო ჩემი ნუგეში
 ასრულებს რა მშობელით სურვილს,
 თხვრით გორავს ქვეშაგებში,
 ცრემლით იკლავს ტრფობის წყურვილს.

მაგრამ შენ დროს შუა ღამე
 მის მეტს ყველას ეძინება;
 მაშინკი ჩემი სიამე
 საწოლითგან წამოდგება.

ქურდულათ პირ ზე პირ ფანჯერს
 მოადგება ავლებს თვალებს
 ავლებს, გული მაღლიდ უბგერს
 მკერდს პერანგი დაჰფარობალებს.

ზეცით მოვარე სხივს ჰვენს მინას,
 ქვეყნის მოვარეს ეჟიბრება,
 მარამ ვერ სძლევეს ჩემსა ნინას,
 მკამრობს ჩემი ნეტარება!...

თეთრპერანგა თეთრი წინდით
თავს შვეწებულს სუჭყუჭ-მკუღლით
დაბლ ჰსრის ჭ გრძნობით წმიდით
ოცნებას ეძლევა სულოთ.

ისმენს გარდსა ვით ბუღბუღლი
დაჰყეფავს საბრალოსა ხმით;
უღელავს ჭ ყბგერს გულო
ჭ შენატრის გულისა თქმით:

გარდო, გარდო მშვენიერო,
სუნნელების აღმოშვეწო!
შვავილო შევა უცხო ფერო
ვღეშისა დამაშვეწო!

არვის მოწებ, თავის ყულოებ,
აღყევადები უცხო გელოდ,
ამიკ ბუღბუღლის თავს აწონებ,
გაგისდია ეშხით გელოდ.

ქურდულოთ ვსჭვრეტ მე ჩემს ბუღბუღლს
აიგანზედ გამოსულისა,
მით სიშორე მიწყლავს მე გულის,
სურვილი მიშვოთიებს სულისა.

მიჭჭურეტს ჩემი იაღონი

თუთუნსა სწევს კვამლსა ყშვებს. —
 რათ მე არ ვარ ფალიონი,
 რომ მიმიკრას გოგობს ტყუიებს!!

ვარდო, ვარდო! როს იქნება
 შენი ეგე ნეტარება;
 ღმერთო, ღმერთო! როს იქნება
 გავხვდე მისი საკუთრება?!

ამას გრძნობს ჩემი სიამე,
 ჩემი ტკბილი ნეტარება;
 მალე მოდი შეუღალე
 ნინოს სახე შენატრება!...

თ. ავ. წერეთელი.

წინასწარ მეტყველი.

(პუშკინიდან)

რა ღაღიოდი ბნელს უდაბნოსა,
 სასულიერო წეურგილი მწვავდა,
 ზ სერაფიმი ჯვარედინ გზასა
 შე ექვს-ფრთიანი გამოეცხადა.
 თითუბით მხატვით ვითა სიზმარნი

ჩემსა თვალებსა შეესო ისა;
 განმესხნეს წინა მსედგელნი თვალნი
 ვით შეშინებულს დედალ არწივსა;
 მერეთ ჩემთა ყურთა შეესო ისა,
 ბეგრით, გუგუნით აღმევსნენ ყურნი
 ჰ მსწრაფლ მომესმა მე თრთოლა ცისა,
 ანგელოზებთა ფრენა ციურნი,
 აღმოცენება გელზედ გაზისა
 ჰ ზღვის ქვეშაშობთა წელის ქუჩაჲ დენა.
 ჩემთა ბაგეთა შეესო ისა
 ჰ გამოძვლიჯა ცოდვილი ენა,
 ენა ბოროტი, უქმი მეტყველი
 ჰ ზრპენ გველისა მე საქმეწელი
 დალოცვილ გულით შთამიდგა მანა
 ჩემ გასისხლებულ ბაგესა შინა;
 მერე განძიბო მკერდი მსხვილით
 ჰ ამოიღო მთრთოლარე გული
 ჰ ნაღვერდალი ცაცხლის აღივით
 შთადგა ჩემ მკერდში მან ანთებული.
 ჰ როგორც მკუდარი უდაბნოს ვიწამ
 ჰ აღმიძასნა უფლის სმამ: „აღზდექ,
 წინასწარ მეცევი! ჰსტკვრეცდე ისვენდე,
 ჩემისა გნებით აღივსებოდე
 ჰ მოივლიდე სმელეთსა, ზღვათა,

ჰ სიყუთ ეულებს უნებდე კაცთა!"

თ. ილია ჭავჭავაძე.

1858 წელს, 28 ივლისს

ს. ციარლეგო.

წინასწარ-მეტყველი.

(ლერმონტოვიდან)

მს აქეთ, რაც მან, გინც მეფობს ცაში,
მომცა მე სიბრძნე წინასწარ-მეტყველის,
გკითხულობ სოლმე კაცის თვალში
წერილსა ცოდვის ჰ ბოროტების.

აღმართე სიყუთა საქადაგებლად
სიმათლისა ჰ სიყვარულისა,
ყოველ ზემ მოძევე შეუბრალებლად
შეიგად დამიწყო მე სროლა ქვისა.

ზედ წარგეყარე ზემ თავსა ფერფლი,
ქალაქით გლასა გავარდი პირსა;
ჰ აჰა ჭეცხვრობ, როგორც ფრინველი
უფლის სმდოთი შე უდაბნოსა.

იქ ღუთისა აღიქმას რა აღსრულებენ,
 შმონებენ არსნი მე მაწიერნი,
 თუთ ვასკვლავნიცა მე შმონებლებენ
 სსივით მსაარულ მოთამაშენი.

ჰ როს გვიგლი სმოგან ქალქთა
 ჰ ვეშურები ჩემ გზას სიფრთხილით,
 მოსუცნი სოღმე, ეფუჯარ ყრმათა
 თაგის მომწონე მცბიერ ღიმილით:

„უეუერეთ! აი მაგალითი ბექტს!
 გვ ამაყია ჩუქნთან გერ სკსოვრობს;
 სულოვს უნდოდა დავურქუენეთ ჩუქნ,
 რომ მის ბივითა ღმერთი მუცყველუბს!“

„უეუერეთ, შვლნო, ემაგ ფერ მკათალსა,
 რა მწუსარქა, გლსა, გამსდარი,
 უეუერეთ რა რიგ შიშველი არი,
 რა რიგათა ჰსმუთო იგი ეველას!“

თ. ილია ჭავჭავაძე.

4 აგვისტო 1860 წ.
 მაგლოვსკი.

*
* * *

როცა წესილი მსაგრავს უწევლო,
 კაცთან არ ვილცუ მის განცემად;
 მეის თავის თავად ღალი, უწილო
 სიმღერა მოაბის სუენსაყმად;
 ზ იმ სიმღერას ზემს წეუწილს განდობ,
 ის ზემებრ არის სეგდით ბურჯილი,
 მის მწესარ სემებრ ზემს გულის სმს გვნობ
 ზ მეგი მოეგარს ზემს წესილი.

ჭ.

 მეშურნე.

რა არის ღმერთო! რისთვის დაშადე,
 გარს მომხვე ეს ზნელი ზადე,
 ეს უბედობა რათ განმიმზადე
 ზ მეც სხუთებრ არ გამოძადე!

ზოგს მიაწიჭე, მხუშდრად დიდება,
 ზოგს ყოვალთავი ყურიცხ უყული;
 ჩემთვის წყალობა რათ გეჭირდება,
 ამა ვაგებით იტანჯვს გული!

სული მიშვოთავს, როდესაც ვხედავ,

კაცს, ღირსეულის ზე ანუ მდიდარს,
გაგრილი აღვსილი ღრე მუდამ ვბოდვ
ზე მივეცემა ჭმუნვას სოცარს!

მეც ისიც კაცი იმავე გრძნობის,
რაცომ არა ვარ მის თანასწორი,
რა ვსთქუა მიზეზად ამ უბედობის
თუ ვაქვს მსაგულთ სწორე სსწორი!

თუ სამუდამოდ ასე ვაქვალთ,
არ აღმისრულებს გულთა ნება,
ნეტამც იმათც გამოცალთ,
ვისაც განცხრომა აქვს, ანუ შეშვა!

მე მივიღებდი დიდ მოწულებად,
ოღონდ ისინი ციფრებოდნენ,
მე მის შეგონებდი მხარულებად
რომ ისინიცა ჩემებრ გუნესოდნენ.

ოდეს შემყრნე ამას ფიქრობდა,
რადაც უფროდ ვბა შემოესმა.
ღირსა ვარ ციფრებს ზე ვაქვას
შენ ვერ იხილო დღენი შეშვასა!

რას განიზრახავ ჭი! მედგარო,
შხამით სავსეთ ზე ენა მწარო,

გშავის მსგავსო გულს ღვარდიანო
სულთი ზოროტი აღმიანო!

შენ უშრომელად, გსურს რომ დიდება,
მოგცეს მსგავსად დიდთა მშობელთა?
სიძლიერე ფულთი ზე განდიდება,
მე მივანატყე ღირსთა რომელთა?

მგის ღირსი ხარ, აგრე იტანჯო,
აგრე დრტუნვითა იარებოდე!
ღუთისა განება შენ-ვით განსაჯო,
აგრე მიმშლითი უნდა გუდებოდე!

რატომ არ გესმის შენ ღმრისა მცნება,
თფულითა შენათ ჰსჭამელო ზურსა;
რატომ არ გესმის მისი გნება,
ზე რათ ისხავ შეს გულში მურსა?

რათგან-ლა გაქვს ზოროტი გული,
ასე გარდისწევს დიდი მსაჯული;
ვითა მეშურაფე უნდა იტანჯო,
ზე შენი ზედი შენვე განსაჯო!!!

დიმ. ზერივეგი.

მახოვნელო მსაჯულისადმი.

მოველ ბუნო, ღმრთის მსაჯულო, გენა-
 ცულების შენ ჩემი თავი,
 მსურველეთა ეთხოვ, ცაქელთა გვედრი, გულს
 მომაძორო მე ცაცხლი მწავი,
 ეთხოვ დამიბრუნო მე ჩემი შული, დედა გარ
 მისი, განა მოძკლავი,
 სსუა რათ ჭაბუკონობს, ჩემსა ნაშობსა, რითვსა
 სტანჯავს მანდ მდგომი სეგვი?

შული ჩემია, უარს სომ გერ გეობ, ეთხოვ
 მომაძორო ეს ცაცხლის ალი,
 მე ზეგის გერ შექსილურ სუსტის ბუნებზე, დედა
 ცოდვილი ბედგრული ქლი,
 მგ კაცო შებამვს, შული წამართვა, გისი უბერი
 მიბსანე ძალი,
 შენ რომ არ მომცემ ღმრთის ნაჩუქრსა, რათ
 არ მიბსანებ თუ გრწამს უფალი?

ამ დროს მიჰყდა შულისა დედამა თვალს უშე-
 რებოდა, უძწივდა გულს,
 ჩემთან მოდიო, მას ანამსებდა, ცაქელსკი გერ
 ღერიდა გულის შეწველას;

— შულსა შეკრალსა ბატონისგან გერა გსედიდი
 დედისკენ მსგოელსა,
 რამ მისულიყო გარდაეოცნა დედაშურათ
 ჰსეგოდა შეკრალსა!..

იოსებ მიქაბერიძე.

აზ ნოემბერს, ხენზ-სა წელსა.
 ზეგედი.

იამბიკოზ.

ინასით ზარეჭელ, ეორსა მსგოელის მგდომარე
 ოგდომოსს მსგეს შეყნიერ მსმომარე,
 ს.ბ. მკე ს.მსნითა, მსგოელთა შემაგომარე,
 ესრეთ წესსაჲ. ბუნებითსა მდგომარე,
 ბრწყინვას, ჰგუზს სუნელს, გით ცაჲ ფხულის ჰარე.

სამაგეულოსა, ჰსგა მსგეს არიანაგეს,
 გით დიონოსის, მის შორის მსგოელთა განმგეს
 არ თვალ-ღებითა, მოხივართ ჰსედიდს ბაგეს
 ქესს მსგოელთა ს.ღმართოდ, უქრამომბისაღმარეს.
 ებან-ცეილ ს.მა-ჰსეცის, ე.მეონთა ფრიად მარგეს.

იოსებ მიქაბერიძე, გ.დამონსმელ-გიქმენ მისდა,

არბებო მფრინველის, სათნოებთა ჯისდა,
 წკიდულთ ჭსუნობს, ვინ ვუბნობ ამას ვისდა,
 ნებაჲს თუ ჭსუნის, არ საკრიტიკოდ თქმისდა,
 ეთნოს მაშინლა, წართქმა მადლობის სმისდა.

უკეთუ იიანთ, ეს შესმა ჩემეან თქმული,
 მაშინ სიუხაე, ჭქმენით ჩემ-კერძ განსმული,
 უკეთუ ჩემთან, სხელულისიგან ქმნული,
 ჭილუხსოფია, არ სწორ-გარდმოთარგმნული
 სასსოვრად ჭქმენით, ეს ჩემს გულს ღამად ღარ-
 გელი!
 თ. ივ. ერისთავი.

უძღვნი შე სწელსა ცხოვრებით სოფლის. სწ-
 გლით პლატონი
 რამელიც შრომით იგერო ერისთავს ჭბამას ანგონსა
 სწორსა მეუღლეს, ნაზსა მშობელსა, ქმნულ-
 დომთავს კეთილს ბატონსა.
 მუქწნიერ ქცევით, სწეობის ჩენით განაკვრიბ-
 თუთ დიდს კაცონ
 სიბრძნის მოეგარეს, ვით არის ცოცხლის, მს-
 მჭერ მეტიქსა, ვით დემოფენსა,
 კეთილცხოვრების ჭ სიყვარულის გარემოს თვსა
 მამად მომეცნა,

ვისთან შე ვჭაოებ, ოდეს გისილავ, დამოუკ-
მელსა სიმაგნესა,
შსნესა თემისცოკლს, ჩეჭნსა პრისციდს, გქმს
ერისთავს იოანესა.

იოსებ მამცაშვილი.

თ. იანვარს 1847 წელსა.

აღბოშე.

მბძანე აღმობს ლექსი მცირედი,
რომე ჩა წერო ჩემსა სასიგარდ;
გფქობ მომეცა ესეა შე ბედი,
აქ გადვარეფი ფარულსა მარად.
მაგრამ აქ მდგომს, შენ რომა გსედავ,
გულის სიცოცხლე, მგლო, ფარული;
მალთა დაკრძალე გულარს გრედავ,
დავრჩი ისევე მარად ბედკრული.
გულო მიმეგრის ყოვლილთს სძაბათ,
ოდესც გსედამ სულოვს სიბოძს;
ოღონდ იჯოვსილე შენ ბედნიერთ,
მე შე ბედკრული მსწამა მჭარობს.

თ. გიორგი ორბელიანი.

ივერიანელების გ'ლობა, სიმღერა & ღიღინი.

შე შეგონია ეგოდენი ისტორიული სსუ. & სსუ-
გვარი შემოსეულებანი არაგის არ გადახედია თავსა,
როგორათუც მუჭლსა ივერიანელებს, ჩუშნს წინა-
პარია, რომელნიცა არა საშინლს შემოსევაში
თავიანთსა ათასობითსა წლებსა, ყოველს გარესა
ღირსებასა, ანუ სასიათსა, ანუ ჩვეულებასა, ანუ
ზნეობასა, არა ჰსკარგავდნენ & არც იფიქრებდნენ
არას დროს.

მართალია, როსცომ მეტეს სწარსულის ჩუშ-
ლება შემოუტანია საქართველოში & ის ჩუშულება
ასე ეგრეთა მთელს საქართველოს ერსა, რომ სა-
ერთოდ იმასდნენ თურძე: ეიხილბ.შეპმა წაგუბი-
ლწეს & გაგვრეცესო. ამას ვასეუტოცა სწერს,
მაკლამ მაინც ჩემი აზრი უფრო სსუ. არის ამასე.

აი როცორ? რაც დრო უნდა ყოფილიყო
სოლმე საქართველოში, მაინც ჩუშნაა მამანაათა
უუტარდათ თავიანთი დამიწებულნი მამანანნი; გე-

თიღმოწიწებით ასცნებდნენ ყოველივეს.

გან იცის რადეს საეკლესიო მკუდრებსა მოიგონებდნენ თავიანთსა წინაპართა, თორემ ასლო სანიხას სომ რასაკვრეელია მოიგონებდნენ ჭ დიდის პატრიარქით იცუოდნენ იმითსა ადამიანობასა. ყოველს ღვთისმ, ყოველს მკურნალობაში, როგორ გწყდებოდა თავიანთი წინაპართა ახდები, როგორც იმათში ყოფილენ კოტსაღნი? აქ ჭ ამ სხით იყო ჩუქულება ჩუქნი მასაპაყებისა. სადაც ესენი იქნებოდა, უთუოდ თავიანთი მამაპაპის ჩუქულებანი, იქ არ დაგიწყებოდათ არას დროს. იყო ჭ კიდევ ჭებნათ მალეპული.

ღიას კარგი, უთუოდ მამის ისე უნდა ყოფილენ ჩუქნი წინაპრნი, რომ გარყმე უცხო თესლების ჩუქულება არა მუდოთრს იმათ, გარემოებისაგან, მაგრამ მნელო ეს არის: თუთქმის ესლაც ისეა ჩუქნი გლესები, რომელნიცა არავისა გან არ სწავლობენ, ასლენდელსა გარგსა არავისა. მაგალითებრ: ჩემს გლესებს, გვითხე: ნემკეების ყოფილიყვ ჭ იმათი ცხადებრ? აი იმათი პსუსნი:

— ბატონო, რა კარგნი არიან ნემკეები, ჭ იმათი დაწეობილება სომ რაღა მოგასსენოთ?

— მერე რატომ არა სწავლობთ იმათ დაწეობილებასა თქუქსც, თუ აგრე მოცნონა? მე გვითხე.

იმათ ეს ჩემი სიტყვა არ მოეწონათ & უბრა-
ლოდ მიიხრეს. — ეჰ ბატონო, რაც ჩუშნს
მამანას არ უქნია, გერც ჩუშნ გადავლთ იმათ
ჩუშულებასაო. »

მაშინდელი დრო სსუა იყო, უთუოთ იხე უნდა
ყოფილიყენ ჩუშნ მამანასი. მაგრამ ასლა
მეთი სინათლე აიკლის & ჩამოიგვლის ქუშენაზედ,
რომ უთუოთ ჩუშნც იმას უნდა დაუყოთ დეგნა,
იმ ნათელსა დროსა. მაღლობა ღმერთსა, ასლა
ბევრნი მოგვით გონებაზედ & ახლანდელსა გა-
ნათლებასა ანუ განვითარებასა მივმართეთ ბევრმა,
ბევრმა კეთილშობილებმა, & სერც მოგვეულება
ეს ფიქრი სურავის.

წაოსულს წელაწადის ცისკარში ჩემს აღწერაში
წაიკითხვდით: უწინდელს ჩუშნს ბატონეშობას სა-
ქაოდელობა. იმ უწინდელს ჩუშნს ბატონეშობას
& იმ უწინდელს ჩუშნს უმსკოებას, ახლანდელი
მგრობიული სრული განაოლება ზედა რომ დაუთოს
& ერთს ზნეობად გაკეთდეს, მაშინ იცევნ: აი
ზეკიური ცხოვრება ქუშენაზე ვადმოვლქნათო,
მაშინდელის გარემოების მისედევი, მაშინდელ მესა-
ნიშნავნი არიან ჩუშნი წინამართლები, უცხო ქვეყნებთან,
რომელნიცა სრულიად გასსვამებულნი იყვნენ ეო-
ველს ფერში იმასთან.

სსტოა შარის, ჩუწნი გალობა, ანუ სოფ-
ლებს სიმღერის სმები სსტუ ქუწენებისას არ მიე-
მსგავსება, რომ ჩუწნი გალობა ანუ სიმღერა,
ამათ გალობასა ანუ სიმღერასა ეგვანებოდეს. მე
არად არ შეეულება? იქნება ბაჰმინების ცმა
ყოფს ჩუწნი გალობა ანუ სიმღერა? მე ამისი
დამტკიცება არ შეუძლიან ჭიქნება სსტუ გამოხედეს
ვინში?

ჩუწნს ეკლესიურს გალობასა: თქმასა მოძმოსილ-
სა, ბანსა, კრინსა ჭ დგინსა, სად არ იგა-
ლობდნენ ერთიანსა შეწყობილსა გალობასა ამას,
სსტსა ჭ სსტს კმებიო? ევლვან, თეგადი, მზნაური
ჭ ბუგრი ვლესი გალობდა, ესლო ცერობილებს
არ მოეწონებოთ, მაგრამ შეგი მინახვს რომ ჩუწნს
გალობასზე, სულთს საამო ცრემლები უბრკვლიათ
მშენიერის თვალებიდან სწყალს ლოყებზედ. სა-
კუთარება არის მეტი კარგი გულისათვის.

რად დავიფიქეთ ის ჩუწნი მამაბების კარგი
გალობა, სადც გეხებადეთ ის კელად სათქმელი?
სად არ ვაგვაროებისებდა დროსა ჭ სად ვანეცხასა
ღუთისას, არ მოგვგიხნებდა, ის ამისი შიშოსკრი-
ლი გალობა?

გამოიყონია გუზიელები კიდევ თურშე გალობა
ზღნეს მამაბანის გალობასა? ღუთის გულისათვის

გუგუნი, ჩუქნი დიდი გელმწიფის საღვთო-
მკლავით, თქვენს მანკს ნუ დიფიქტებთ თქვენს
მამანას კბილსების ეკლესიას: იმ ღუთის სახი-
ამო ნოს, წესოსა ჭ მუდობისსა ეკლესიას,
რომელთა ის გმა მოგვარებს, ჩუქნსა კეთილსა
ქრისტიანობისსა სამღვთსა.

სულისა სმა მობეჭდისა ანობს ეკლესიასათს
თავის ლექსიკონსა. — ეკლესია არს თვსსამებრ
უბრწ სიტყვასა გმა რამე ცებლად თქმული,
მადლობა; ეკლესია არს ღუთის მეტყველებისა მა-
ღლისა სეფისა მქანებული იყოს, ეკლესია გმა
იგუნიანი შეწყობითა აღცხვებული, თვნიერ ორლა-
ნოსა, გნა ოღნათა ჭ მწეობათა. ეკლესია
არს მართლმადიდებლობითა მიერ ღუთის მეტყვე-
ლებად, რომელი თავით თვსით იქერთის, შეწირ-
ვასა ღუთისსა, სულისა სრულისა გისიძე.

გადმოვიდეთ ასლა ჩუქნი სოფლებისა სიმღე-
რებზედ, თე რადენ რიგათ გიყოფება. ვერ
რაც იე გუცი ჭ რაც არ გიცი ის გიღვ სსუა
არის. მაგვიფთ აქედან ანუ პირველ ემანკლის
დაბადებდენ: უწინდელს დროს ჩული ემანკლი
რო დაბადებოდა, თან უნდა სიმღერით ეთქოთ
ეს ლექსი, ქლეის ჭ ემანკლავებს. „მსეე ში-
ნათ, მსეე შინათ, მსეე ში მამოდიო.“ — ჭ სსუანი.

ეს ერთიანი ლექსი ასეთი შესაფერი ლექსია მკობისა, უკეთესი აღარ იქნება.

მკობ. მეფე-დედოფალს ეკვლისიდეგან ჯვარდაწროლებს რომ გამოიყვანდნენ, მოძღვრალნი მთვრელს სიმღერით წამოუძღვებოდნენ. მექორწილებით ჭ საოსინოს სასლში შემოიყვანდნენ მღერით, იქ მსაბრუნო ღვინო უნდა გაქაბიყოთ, სსუ. ჭ სსუ. სოფლიურის სიმღერებით ჭ ღიღინებთ თან თუ შესცვრე ეფოლებოდათ, იმის სცვრის დაკვირვებუ როგორ დაიწყებდნენ ქლნი ჭ გცნი ჭ თუ შესცვრე არ ეფოლებოდათ, როგვს სიმღერა მღერებდნენ მოძღვრალნი ჭ იმ გამსყდ აჭეებოდნენ დიას კარგათ ამასთან თუ შესცვრით იყო სოლმე ქარწილი, ის შესცვრე მარგალს ქერას შესსამდა მექორწილებს, სსუ. ჭ სსუს სიმღერის სსეიში, რომელოცა ამისათვის მიიღებდა სახუქაშისა ფეელსაგან (*)

შესამე სადაც დიდი სადილო იქნებოდა, ნადიმი; სადაც იქ ჰარგელო გემა იფებოდა თაგზე, იმის ჰატივისცეისათვის, იმის სუფრის წინ ჰარდაბირ, უნდა მოსულოყენენ მეგლობლები ჭ სალ-

(*) შესცვრეა ასლი ბლიამეს ემსიან, მაგრამ ბლიამე გემა-რია და არა შესცვრე, რადგან სფანგებო შესცვრე ყოფილა რომელიმე ბლიამე, იმის სახელი შესცვრისათვის დაურქმევიათ.

სინათლე ცალბასა მოჭეოლოდნენ დხოქილნი: «დღეს
სამღაობის მაღლმან წმინდისა სულისამან
შეგვგზიბნა ჩუქს. ჰ სუქანი. ჟერ ჰარეგოდ ამ
ღუთის დიდებით მოიღესენ გუთთ ჰ
სუთით, მასუკან მომღერალნი მოგადონენ,
სოფლიური სიმღერების მოქმედნი; სსუქას ჰ
სსუქას სიმღერას იგეოდინ, თვის ღიღინებით,
თვის საღვთაშენოს მოგადონებით ჰ სმაღ-
ლობელის გადასდით. ამისთანა ნადიმე, ადენი
წაოთქებოდა ჰ ვაყნი სიმღერა სულ სსუქა ჰ
სსუქა, რომ ოთხი საათი თუ შეცნაკლები, ვაგ-
მუდებოდა მოღესენალი ნადირ, რომელნიცა და-
სსოულსე გუთუთილიანი ადებოდნენ ნადიმდ-
გან ჰ თავ თავისად წაიდონენ ყაოლანი, ურთი-
ერთის მაღლობდენი. უწინდელი ღმრთის ანაგი-
დის ბეგრია, მაჰამ მე ეს მოკლეთ ვსაქ, რად-
გან ცალბისას ჰ სიმღერისას გლანაოკობ.

მყოფი. ბერი რიგი თამაშობა ამის ჩუქსში
მღერით. მაგრამ ერთს იმათგანს გოგუჯ, იმ თამა-
შობას ჰ იმ შექცევას, «სამაია» ქილნი ჰ კაცნი
ორ დასად გეოფილი ერთმანეთის შიშ ჰ შიშ
კარგა მოშორებით, ცუდი ცუდს გაბეზულებ. მწკ-
რავთ; ჟერ ერთი გაბეზული დასი წაშოვიდოდა.
თვის ჰარისწაო დასისა, წყნარად მომავალნი ჰ

თან ამას მომღერდნენ: ასამაია სამსაგანა რა ცუ-
ფა რამ სარო... ზ სსუნი. ასე უნდა მოხუთიფენ
მოწიოდანი რე დასთან, ეს მომღერალი დასი, მას-
უკან მღერითვე გატრიალებულიყვნენ ზ თავის
ადგილს მისუთიფენ იგზნეთ მღერით. იქ შ-
კრიკათ დადგებოდნენ გელებ გაბმულები პირვე-
ლისავე რიგით. ეს პირველი დასი თავის ადგილს,
რომ დადგებოდა შკრიკათ, დადგომასთან სიმღე-
რა უნდა დასრულებინათ მაშინვე, ამ დროს ეს
მეორე დასი ჩამოართმევდა სიმღერას პირველს
დასს; თან პირველს დხსს რიგით წამოვიდოდა
ზ იმათის რიგით შეასრულებდა იმ წესს. ეს ორი
გაყოფილი დასი სან ერთი მოვიდოდა მეორესთან.
სან მეორე პირველთან, მაშინ თან ზ თანგი ახე-
რებდნენ სიმღერას თავის შესრულებულ ლექსებ-
თა. ბოლოს დროს ასე უნდა აჩქარებნათ სიმღე-
რა, რომ სათაღო გადუქკათ ზ ერთმანერთი-
სათვის ბაღდადის ხელებსა ცემა ესროლათ ანუ
წყენარა დაეკრათ იგზნეთ მღერით. შემ სიმღერე-
ში, ერთს გამოხეჩილს ქაწილში დაბეს ასამაიათ
ორმოცმა მეცმა მასობრივ ქალებმა, ვათი-
ვითებმა ზ ვათისოფარებმა. შე ეს ასე მასწონა
რომ, როცა მოვიდოდა სოლმე, იმ დართულ-
დაცმახელს ქალებს, იმათ სოლმეთს შესრულებულს

მღერას ზე იმათ მშენებელსა წარსაჲსა მიმოსვლელ-
ლობას მღეროოდე? აჰ! მეცად შესაძლებელია. არ
გეცოი, ეს ამ გვარები რომ დაიცარვას ჩუქნში,
რისთვის ზე რათა?

მესუოე. ბევრეველ მხსოვს ესეც. ერთი სოფ-
ლის დედაცაცები ზე გაუთხოვარი ქალები, ერთათ
შეერილნი საღამო-ჟამს, წელსე მიმაგალნი გო-
გებითა მსრუბსეჲ შედგმული თან შეწყობილსა
სიმღერასა ანობდნენ ამას მეცად კარგად: თანა
მიდის წელსეჲა მს თინანო თინანო... ზე სსუენი
ესეც წელის მოსატანი სიმღერა არის.

მეჩქესე. აგათეოფის სიმღერა ანანა უკეთესი.
გმა რაღა უნდა. თუთქმის ართუისთან სქმე არა
გაკეოდებოდა რწინდელს დროს ჩუქნში, თუ თავისი
საკუთარი სიმღერა არა ეთქოთრა არ იქნებოდა,
სწორეთ იმ საქმის მიმსგავსებული იმისი სიმღერ-
ა. აი ამითი სხანს, რომ ჩუქნსა ერსა უღრმეს
ზე უძველეს დროში თავის საკუთარი გმის მუსიკა
ანუ ანონდელს გვარსედა გაქმეთი ნოესია ჭქო-
ნით, რომელთაცა დღესაცა ზოგი ერთმა იკიან ის
ათაობითა წლების ცალბანი ანუ სიმღერანი; ის
იმათი დამიწყებული ჩუქნი მამანების გმები, ანუ
მამანდელი ბუნებითი ძველი მუსიკა, რომელიცა
ჩუქნი ქუქნის დაარსებამდე, როგორც ვსუდავა

მე მეგონა, რომ იმ ზიარულს ჩუქნს მამის
 უნდა შემოეღო, სადაც წერეთ გლეჯ ცხოვრობ-
 და ჩუქნში. ასეც ვანბობ ნურგინს ნუ გაიკვრება
 ეს ცუდი იყოს, ამისათვის რომ ის პირველი
 ჩუქნი მამა ამ საკუთრების უკმაყოფილების ქვეყ-
 ნას რომ წახედო, ამოეხსნა განსვენებულს საუცხოვროს
 ბუნებას, რა საკვანძო იქნება, რომ იმისი გრძ-
 ნობა აღვლუბუთიყო ჭ თვის კლდეში, ვერ
 ფუტკარსაგით ბზუალი შეიქნა, მასუკან ის ბზუ-
 ილის ემა, თან ჭ თან გაეღამებინათ, გალობად
 ანუ სიმღერად? თუ ჩუქნი ქვეყანა, პირველ გა-
 ცის ბუდე არის მართლა, მამ უთუოთ ესეც ასე
 უნდა იყოს როგორც ვანბობ. ერთს ანბანს ვიამ-
 ბობთ, სასაცილოც არის ჭ შესანიშნავიც: ჩემ ემა-
 წვლობაში, როგორც მასობის მეგონა ან 1824-ი
 წელი იყო ჭ ან 1825-ი, ამ რომელსამე დროს
 ჩუქნი ორბელიანთა მთავრე ვიყავ ზაფხულს, სადაც
 ჩუქნი ყმაები თათრები იდგნენ ავრიყარზე; იქ
 იმათში შევიძველოდი მთიანობით. სიქმე გამიხდა
 ბოროტად (მოურავთან) პრისციციან, რომელიცა იმ
 დროს იდგა ყარახანსა ჩუქნი ორბელიანების კუთვ-
 ნილს მთავრად. დილა აღრიან ორი ჩემი კაცით
 შევსყდიო ცსენსე ჭ მთამთა ვიარებოდი ყარახან-
 ხისაკენ: მსყ რომ დაეწვერა, ხუთი თუ ექვსის

შუბის სიმაღლეზე სადამოსი, ყარასახის შთაზე
 მივედით. იქ იმ ყარასახის შთაზე, ერთი მრგვა-
 ლი მაღალი ბორცვია ამოხუთსავით მოსწონი,
 რომელზედაც შეუდგით იმ კლდიანს ბორცვსა,
 მცირე ადგილი უცხენებთ, დახოჩენნი დაქვედით-
 ბულო, მეგრამ რას უფით ზ წვალებით მივი-
 დოდით, რადგან ძნელი ასასვლელი იყო მეტად.
 ბოლოს ავედით, ზ იმას წავიშვედ დაგვექით.
 მეტი მშუჭნიერი სასასავია იქედის ოთხსავე გუთ-
 სივ. სად იყო ზ სად არა, თეთრი დიდრონი
 ღრუბლები წამოვიდნენ სამსრუთის მხრიდან დას
 უსწრფესად ზ სადაც ჩვენ ვიდგით გარს შე-
 მოურცე, იმ ბორცვს. დაგრძით შუა დიდრონს
 ღრუბლებში. ამ დროს ელვა დაიკლავა ჩვენს
 გარემოში ღრუბლებში, თან გრიალი დაიწყო სა-
 შარად ზ ამ დროსვე დიდრონი კაკლები ცოლა
 სეფევა ჩამოყრა რაკეტებივე, რომელნიცა მაშინვე
 ცხენებზე შევსხედით, გელიდგან არ წავსვლიყო
 ზ დაგრძით იმ მაღალს გორაზედ, ზ ან სადა
 უნდა წავსვლიყო, თუ წამოვიდოდით უარესი
 დავემართებოდა, ამისთვის სამნივ მწკრავთ დავ-
 დეთ, ამისძივი ღოხე აღარ იყო, თავზე ყაბა-
 ლსიანებმა ზ ნაბად წამოსხმულებმა ზუიცი სე-
 ცეზს მხარეს მივეცით, ცხენებმაც თავები დაბლა

დასარტყმელად ყაფრებიანმა ზე ისე ეგრევე რაც შეეძლო
 ამ ქლიფის სუკუყვამ. ამასთან ქლიფი ზე ქლიფი
 ჭექა ჩამოსქდებოდა ჩუქსს თაფსე. ორჯულ თუ
 სამჯერ მესივ შემოსცუორცა სწილენძის ფერის
 ქლიფი ზე სწილეთ გაიბინა საყვარის მსილსავით
 ჩუქსს მსილბოლად. ჭყურის აღრეულობის სამინე-
 ლებამი, ჩუქი ორი კაცი აქუ იქი ეგერდებზე
 მდგნენ ცხენებით მარჯვნივ მსარეს ჩუქი გამზ-
 დელ ღალა ზე მარცხნივ ჩუქნი სოფლის ქემსა
 ორივე სწიანი კაცები, ორივე ძეგლს დროს, ძეგლს
 ანბებში გამოვლენი ზე მამანდელს გაებში გა-
 მოქნეულნი. მკვდარ იდგნენ ზე ჭყურის სამინე-
 ნელებს ეცინოდნენ მსარეულად. მართლად რო-
 გორლაც არის, ამ ეგარი სამინელი წარი, შეუბო-
 გაის გულსა როგორლაც ესიამოვნება, სამეცნიერად
 თუ კიდევ უფროს ვინმე. როგორც წარეული
 ნაწალიონი ანბობს: მსურს, ფოგლსა ჩუქს სალ-
 დათსა ჭეგანდეს საყურელი, ის იქნება დიდი
 შრომის მსიდაგი იფჯოდ ზე სამინელებში ქლიფ-
 რი გაეკაცო. კიდევ ერთი სწორეს საყვარელსა სა-
 მინელებში ვიფე, ასე მეგონა შეორეთ მოსვლა
 არისო, მაგრამ რადგან შუნი სიფეარული, ჩუქს
 სულის გადასცეოდა ზე ცეკბილად ეკონებოდა, ეს სა-
 მინელება იყო ჩუქი სამი შექცევა? მეგონა ეს

სიყვარულს დასწრენი არ იყოს გულთა მკრძნობელ-
თათვის. აღმდინი მანამ ცოცხელია, რას არ ნსაგეს,
რას არ გაიგონებს. ჰ რას არ გამოხატოს ქუჩ-
ყანაზე? ვინ იტას რადენ გვარს რასზე? ... რაღა
უნდა ითქვას, იმ ჭკერის საშინალებამ დაბლა დაი-
წია ზედა გარე მათზე იმ ბორცვის გარშემო ჰ
სრულიად გულში დაიჭირა ყარასახის მათ. ამა ეს
იყო კარგი ჰ საკურგელი სასე! ასეთი ყოფა შე-
იქნა ქვეით ერთანს ვაგე მათზე, რომ გვეგონა:
ზეციდეს რისსეა რამ დასცემია ჰ ფურხანის ღე-
დამიწასო. ზეგრი სამხელემა მინასეს სმელზე
ჰ ასე გჰმინდეთ ზღვაშაც, მაგრამ შე იმისთანა
სასე ახსად არ მინასეს. სადაც ხეშნ მალა ვი-
დექით, იქ სრულიად გამოიღარა მესე, რომ ერთი
ნაცარა ღრუბელი ახსად არ იყო, ხეშნთან თუ
ხეშნ ზეგით ჰ მოწმინდელი ციდაც მსე იტ-
ქირებოდა თავისებურათ, მაგრამ იმ ხეშნ გარე-
შემო ქვეით, დულა ღრუბლები თეთრად ჰ თე-
თრად; ზედა დეგელელების მოხმარებულის ყლვე-
ბით ჰ ერთი ერთმანეთზე დახასიათ ს გჰმინათ,
ასეთი სეცევის გრიალი ჰ ბენებს მკვებელი მს-
რი იყო, იმ ხეშნს გარშემო ქვეით დიდს გრ-
ცულს ვაგეზე, ასე იგონებოდა კაცსა, რომ იმ
არე მარეს დასაქმეს უნაოებსო. უფრო თუ სწო-

რეო გიგვო: თუ ვუფლსეთი იმას ეგვანება, გაო
კაცობრიობა: ჩუქნი ბრალი!

აქედან ჩუქნი თაგუდ იყო ის ანაგი, აგრე
რეოთ გუა გაიგეოთ, ასლა ზევიდეს რა დაგ-
ეულებით ქელოთ, ღოღად გვგვრდა! უეუუბდით
იმ აღრულებს სკვრელის შესაწყბით ჭ ეგია-
შეზოდა გიდეკ როგორღაც.

მცირე სანს უკან, ერთმა ნატარა ნიამა შე-
მოჭკრა იმ საძინელებს ჭ ის საძინელება ასე
ადვლად გაიგეოთ აღმოსავლეთის მსრისაგენ, რომ
თუქმის თაგადკლუფილსაგით: დიდ სარ მენ
უფლო ჭ საკვრელ არიან საქმენი მენნი. მეც
ასე გინბოდი ღმრთისადმი. რა მცირე სანი გი-
დეკ გმინდი, ღარც აღრულობა იყო, ღარც ღრუბ-
ლები სოლო ბუნება დამძაფებული ჭ ჭერი გე-
თილი, მაგრამ ის ჩუქნი გაბეძო მთა, სულ
ერთიან გადელწილსაგით იყო სეცევო ჭ ბუნება
საუცხოვრთ ბსინგადა განსკვებულთი. აი ასლა
მოკედით ღარეკლს საცანთათანა, რაზედაც გექონდა
ჩუქნი ღმარეკი, იმ ღარეკლს სიძღერასთან, ჭ
იმას მიხეცთან, — მაგლითებო: იმ აღრულობის
შეძლე, თასსაგე აუ სივ გეეუებდით, სიდეგა-
სკ უეძმეხიუეს სსუა ჭ სსუა ბუნებას გესედა-
გდით ჭ სკვრელის უეუუბდით!

იქ შორის გამწვანებული მთები, გელები ზ
მსდგრები ებიბინებული, აქ ჩუქსს კარშემო
სეცუო მოფენილი თიორად, რალსაც განსვებებს
მლოგდა ერთიანს ბუნებას ზ მუცად ამეყნებდა
კარგად.

იმ ადრის შემდეგ, ის მშუჭნიერი ბუნება, რომ
დინსა თისსაც მსაქს ჩემ. გამწვანება, რალს
უცნაური ყვარლო დაწყეთ, ვითომ სიმღერის ემა
ყო. ჩუქსს ვაკვრებით კითხვა დაწყეთ: რა და
გემათათ? იმან ვიყინა ზ მსაქსს გეყინა.

— ჩემ ღეში არ მსაქსს სიმღერა მეოქმის
რადსმე ზ არც ვაკვრება არის დროს, მაყარმ
ესლა ამ ადრის შემდეგ, ის მშუჭნიერი ადრის
ში რომ დივინსე, რალს სამაქსმე ვულმა
გამიარა ზ ყვარლო შემქმნ, ვითომ გიმღერი მე
თქი. ამასთან შექმნ ყვარლო, მლოგ მსაქს ზ
ამაში თისსა მსაქსს იყურებოდა მეცის სამაქსთ.
ჩუქსს უყურებდით ზ თან ვაკვრებით სიყვითლო.
ამა დამცვიება ზიარგელი ჩუქსნი სიმღერის სფუქ-
ველისა, როგორცა ვოქს ზ დაწყეთ ზეით

სეცუოსაგან დარგვილებმა ბორცვიდამ ჩმოვი-
არეთ ვიდევ არის ყოფით, მსაქსს ვადგისდით
ტსენებზე ზ გემათათნათ ჩუქსს ვახს ზ ბორ-
ჩალოს მოყრებს მწკნ ვოხსჩს, სადც ლახუ-

ნები ედგა რადენიმე. მაშინ ბორჩალოს მოუჩა-
გათ იყო თავადი ლუარსაბ სუმბათაშვილი, (*) მკე-
ლი დარბაისელი & მართებული კაცა, რომლისაგა
განთქმულიყო გაქცევაზე მკელს დროებში.

იმის აღახესებს რა დაესწოვდი, იმის აღა-
ხესის კარზე თათრები იდგნენ. რამ წამს დამინა-
ნეს მიტყეს, უძელ აცნობეს ჩემი მიმავლობა,
რომელიც მაშინვე გამოვიდა კარზე. ამასობაში
მეც მივედი. იმ გმირმა სხიანმა კაცმა აღარ და-
მაკალა ცხენიდან ჩამომსტარდევინა, მომგვრდა,
თავის გმირული კელები მოსაგლო ცხენზე &
კელ & კელ ამიტაცა ცხენიდან. წამიღო, თავის
გრაოცზე დამხო, თუთან ეგვიდით დაძივდა &
გაკვრებით გიბნეა დაძაწეა ამისთან. სამსკლს
ხეტყვაში სად იყავი. მეც ყოველი უნბე, შე-
რამ ზოგიერას ადვილს ცანი მტეოდა სეცე-
ზგან, ისე არ უთხარ სარკსულით. ამაში, სე-
ცევაში არეული რადენიმე ვარიის კვერცხის
ცოლა სეცევა შემოიკანეს თათრებმა, ღ. მოარ-
თვეს. იმან აიღო & მასუკან მე მიიხარა:

—აი, ღმერთს როგორ დაუფარავსარ, თუ სულ
ამისთანა სეცევა ყოფილიყო, არვიცი რა დაგე-

(*) თავადი ლუარსაბ სუმბათაშვილი იყო ჩემი სიმამრის
ძეგის შვი.

მართებოდა. ღმერთს მადლობა უნდა შესწავ-
ხეძო ა. »

სამი დღე დაგრძო იმასთან, აღარ გამოძიშო,
რამელიცა არც შეიძლებოდა. უცხოთ შევემტყით
მთის კვალობაზედ. შემდეგ გამოვეთხოვე ზე-
ოთხე დილაზე წამოველო ხეივანის, ხეივანის
სოფლისკენ, სადაც გასპირებული იყო ყანების
შუა ზე ქარბული გლეხებისგან სისრული დიდი
შვის სიმღერებით.

ასეთი მაგალითი სსუა ზე სსუა მუშაობის სიმღე-
რებთან: 1) სიმღერა გენასის მუშაობისა, 2) ქვე-
გრის გარეკისისა, 3) ყოფნის დაწერისა, 4) სს-
ლის აქცენტისა, 5) მიწის სენისა, 6) მიწის და-
ფარცხისა, 7) ყნის მოძვისა ზე ნამგლის ცალე-
ლისა, 8) მნის მოგნისა, 9) კალის ლაქისა,
10) სეგის განიგებისა, 11) საბარის ურმით წა-
სვლა მოსვლისა, 12) სიმღერა ჭონა. (*) პზა-
ბის კვარში დადიან მომღერალნი კაცნი, ჭონა
სიმღერას ანობენ ზე კვერცხებსა ჭკრუფს საად-
გომოთ, 13) სსუა ზე სსუა გვარი ფაქსულის

(*) მეტად დაავალბდა ადგილი რედაქციის ამ სისაზოვნო
სტავიში, ისიც მოესხენებან სხელდომ თათოვეული ლე-
ქსი, ანუ ჭარბი თათოვეულის ცალობისა, — ეგეთი პადეზ და-
გვიწერა დიდი დაუძღვებო. რედ.

სიმღერები, მაგრამ საღვთო სიმღერები უფრო
პრაგმატიკულია (მეცხად, 14) შობის წინაღმდეგ სიმღერა
აღიღო: სასულიერო სასულიერო დადიან კაცნი ზე ფულე-
ბსა ჰკრეფენ ამ აღიღოს მოძღვრებანი.

ერთს შობის წინაღმდეგ მასსოვს ამ ოც ზე ათის
წელიწადის წინათ, ჩუქნი სასლის ფანჯრების
ძველთა ქუჩაში, უცხო სიმღერა დაწვეს აღი-
ღო: თქმა, მოძახილი ზე ბანი. ასე გაწეობილის
მშვენიერის კმით ანობდნენ იმ აღიღოს, რომ
უოგელი ჩუქნი გონება იმ სიმღერამ მოიტაცა.
ვინც იმ დროს შინ გიყავით ზე გზუბუბული
უურს უდებდით იმ სმოანებას მეცის სიამოვნით.
იმათ რომ ის თქმა დასრულეს აქ ჩუქნი შვეწეს-
დით გარდა ბატონიშვილი დედი ჩემისა (*) რომელი-
მაც ბბანა: ეს უთუთ იმერლები აჩიანო. ამ სი-
ცუვასთან ჩემი უმცროსი ძმა წამოსცა ზე სჩქა-
როთ მოსამსახურეს ამოაყვანინა სამნივ. გამოვი-
გიოსეთ მართლა იმერლები იყვნენ. კარგახანი აღარ
გაუბუთ, ბევრი კარგი სიმღერები ზე ღიღინები
გათქმევნეთ იმერული. იმათმა მშვენიერმა სსუა

(*) ამ სტატიის მომწერლის დედა, ბბანდბოდა სჩქაროვ-
ლოს მეფის ირაველი მეორის ასული, რომელიცა გრძელ-
სსეულად თვალა და რომელიც ღრმად ნსწავლი და დმელო-
ვნებული ბბანდბოდა ქართულს ენაში. რედა.

& სსუა სიმღერებმა & ღლინებმა დიდად გვახო-
 მოგვს, შეცად დგეაჩნდა იმათი ღლინით სიმღე-
 რები & კარგა სანი ჩუქნი გონებიდგან აღარ
 მოისწო, მაგრამ სამელოფის ეკლობა სრულიად
 განსხვავებული ემა არის სალბუნებული & ცრემ-
 ლის საფრქუტევი. კლდის გულისც რა ჭქონდეს
 ვისმე, იმასაც აუდუღდება ის გული & ცრემლებს
 მოაფრქვევს ბევრსა... ეპკალობაში თაჯადი თამაშ
 ჯო. ორბუღიანი როგორ გადაიწყვალა ჩემ ემეწლო-
 ბაში, მაშინ მეკლობლებსა ეკლობათ ეს ემა,
 შარი & დახოცილსავით ეპოსუთიფენენ იქიდგან
 ვინც იმ დროს იქ ყოფილან. საკურველია რომ
 არადგერში არ მიემსგავსება იმერული ემები საქარ-
 თველოს ემებსა, რომელნიცა იმერულსა ემებსა
 ღლინებუდ უკმობთ & საქართველოს ემებთა სიმ-
 ღერად. ეს ორივე მხრის ემები, ერთად რომ შე-
 ერთდეს & ორთა მხარეთა ერთი ერთმანეთისაგან
 რომ მიიღონ, აბა მაშინ იქნება სსუა & სსუა
 საუცხოვო ემები, სულ ერთი ერთმანეთსედ უკმ-
 თესი. ღირს სხსოვრად დარჩება იმისი სასელი
 მარადის, ვინც აკდენსა ემებსა, ერთად შემოჭკრებს
 & ნოცებზე დაწყოებს სულერთიანათ? ის შეიქნება
 ისტორიის პირი საჩენი!

ქართველებო! აიღევით ეოზილბაშურს ეიფინზედ

იმით სიძღვრების გმებზედ ეელი, რა შეედრება
 ჩუქნი მამანას სიძღვრისა გმებსა, რომელიცა
 ჩუქნი ადენი თასობითი წლების გამოგანება, მხო-
 ლად ჩუქნი გუოგნლო საკუთარი გალობანი,
 სიძღვრანი ჭ ღოღინები დავიმტკიცებს, რომ
 ჩუქნი საქოთველას ჭ იმკრეთის ერნი არიან ძვე-
 ლი ივერიანელების შულის შულები, ვითარცა ში-
 ცალს ოქროდენ, პიტლო ოქრო გამოძნარი
 ჭ ამის შეძლეც გამოითქვს თავის მოწონება თუ
 როგორ? ამისათვის უმოჩილესად გონოვ ჩუქნი
 ქოთულის შეკრახის, რედაკტორი, რომ ჩუქნი
 ეს თხოვა შეწიოთ ჭ ისტორიისათვის დაბეჭდი-
 ნით ეს წერილი უცხარში.

თ. ლექსანდრე ვახტანგის ძე კ. ორბელიანი.

კ რ ი ტ ი ვ ა .

ახუკა ბატონის შვილის მოთხრობაზედ.

ყოველის საცქიწიფოს შწერალი, კეთილ სინი-
დისანი კაცი ზ, გისაცგი მცარედიცარი ნაცოისნება
აქეს, ცდილობს გამოიყვანოს თავისის წინაპართ
მოთხრობა ისე, როგორც ყოფილა, ზ აჩუენოს
ხალსს იმათი მოქმედება იმ სამაგალითოს სსით,
რომლისა კეალის შედგომას მეჯადნეობდნენ იმათნი
შთამომავლობანი. ამ ზემოსსენებულ აზრს მიგა-
წერ უფალი გრიგოლ რჩეულოვის მოთხრობას,
რომელიც დაბეჭდილი იყო წაოსულის წლის
«ცისკრის» მეფერთმეცე სუიერში ზ, რომელიც
საესეა ყოველის უმესაბამო აზრებითა; ზ არც არის
ეს მოთხრობა ჩუწნი ქართული ენის • მცვეითი
ლამარაკი. სხანს უფალ რჩეულოვს სურვილი ჰქო-
ნია, რომ ამ ეგარი მოთხრობა რამ, შედგინა

თავის სსელოსათჳს, მარამ ეს ერთი სსუთათა სს-
 ლსის ისტორიის ნაწილთაგანი უნდა იყოს უთით
 ზე არა საქართველოს ქალის მოქმედება, მერე
 ისიც ბატონის შულისა, რომელიც იმ საუკუნეში
 ამ გვარს ლაპარაკს ზე ქცევას ბატონიშულთან
 გერც ერთი პირი გერ იკადრებდა გაგებდნათ, რო-
 გორც ვილცა ციციკოს, ზე ყოველი სსზოგადო-
 ება ბატონისა ზე ბატონის შულის ყოფქცევის
 მიმბ.ძაენი ყოფილან, რომელიც ესლიც შეგნა-
 რით იმ ძეგლს დაკრძალულებას ზე წყციურს სიძ-
 შუდეს. ზე თუნდა რომ ყოფილიყო რამე შუკთომა
 კაცობრიობის ბუნებისა იმ დროში, მაინც ისეთის
 ფარდით იყო დაბურვილი წესდებულება, რომ თჳთ
 სსსლში მეფე ერთი მეორესთან გერ დაიხურჩუ-
 ლებდა, ზე განა გამოიყვანდნენ ასე სსზოგადო სს-
 შლანროთ? მერე ალექსანდრე მეფე ზე ისიც თავის
 დს? ესეც უნდა ვსთქუათ, რომ ვრიგოლ რჩეუ-
 ლოფი სომ არ იქნებოდა იმ დროს დამსწრე ზე
 რომლის ისტორიით მოგვეთხრობს ამ მშშწიერს
 მოთხრობას ზე ანუ ის მეუდაზნოვე რომელიც ვა-
 მოჭყავ სამუღველ მოქმედ პირად, რის სფუშგე-
 ლით ზე ანუ რის ძალით აღაპარაკებს თავის ისტო-
 რიულ მოთხრობაში ციციკოს, თქმსმეც ჩუდმე-
 ცის წლის ბაშეს, ისიც მოსამსსურეს ბატონის

შულის წინ იმ ყოველის უწყესო ლექსებით, რომელიც მხელად არის დასაფუძვლებული. — რამდენსაც ციციკო, მოსამსხურე ანუკა ბატონისძულისა, გაუ-
 სსენებს რასმე სიყვარულზედ, იმდენი ბატონისძული
 პასუხს უცემს დედაძულურად, — მაგალითად ავიღოთ
 ერთი ალაგი ამ სატრფიალო მოთხრობითგან... მე
 შეგონა რომ ვკუთვბოდი (მოსასენებს ციციკო) ოჰ!
 რატომ არ მოგვკუდი?... რათა შულო, უნასუნებს
 ანუკა ბატონისძული, რას ნიშნავს შენი ესრეთი
 ავით შეოფობა? მითხარი ციციკო, გამოსსენ შენი
 გული, ვითარცა დედა შენსა, წლოვანებით კიდევ
 შეგეფუძვრები დედად ჰ სხ... წამოიდგინეთ ამ სი-
 ცუდეშების ჰ ამ საუბრის საძინელებსა, რაც უნდა
 სვნიდის მოკლებული კაცი იყოს, რაც უნდა გარ-
 უგნითი ჰ ზნეობა წამსდარი, ერთი ეს მაგნიტი-
 შმური ლექსი, «დედა» ყოველის ფერს ბოროტე-
 ბას განაქარგებს ჰ მოსწონს კაცში ჰ, ვითარ შე-
 სამლო იყო მომსდარიყო, რომ ბატონისძულის
 დედაძულობას, გაებდნა გილაც უბრალო მოსამს-
 ხურეს ციციკოს ჰ სიყვარულზედ გაეფიქრებინა
 რამ. — მეჩე მაშინდელს დროში, როდესაც სარწ-
 მუნობისათვის ყოველი კაცი, მაღალი თუ მდაბ-
 ლი, მდიდარი თუ ღარიბი თავდადებული იყო,
 მხოლოდ ერთს სარწმუნობაზედ ფიქრობდნენ ჰ

მეორეს ზაფხვის ცემასა ზ დაკმალოულებაზე ეს უპარტუტუეს საენად ჰქონდათ. ყოველი ჭეშმარი-
ტი მწერალი იმასა ცდლობს გამართოს ხალხში
ზნებობა, არათუ უფრო მარყუენს. — თავადვე წამ-
ხდარს ზოგიერთის კაცის ზნებობს, ამ საეკუნიშ.,
რად ამ ეკარს მაცალოთები ეჭარება. — რა უფ-
რჩეულობა! ამ ეგარის მოთხრობების წერით,
ამ ეგარის ისტორიულის მოთხრობის მარყუენით,
არა თუ საცელს შექმნიებთ, უფრო დამაბრუნებთ,
თუ უკაცრავათ არ გიქნება ამ კადნიერებისათვის. —
ერთი უცულოთადები ავსიკრას მკითხველთაგანი
მე ვარ ზ ვალოდ გრავს ჩემს თავს, ეს ამდენზე
აზრი წამოვსაქმე მოკლოდ, რადგან გრავლოდ
აღწერა თვთაოულის თქმუნის მოთხრობის აზრ-
ბისა, შარს მოვა. ამასთანავე უნდა მოვისწინოთ, რომ
მწერლობაზედ თავი არ დამიდგია ზ არც ვდებ
მხოლოდ თქმუნმა მეცის მეტად ცულის მომწე-
ლომა უმესამა აზრებმა გამოვიყენეს ახლეს
საეებლოდ, რომელზედაც უბედოვნება სხუნიცა დედანი
დამეგრებთან ამ ჩემს აზრზედ. —

კნ. ნინა ერისთავისა.

ს. ქისტაურის.

1861 წელს იანვრის 2 დღეს.

რამდენიმე ახრი შესახებ კენჭისა.

ყუალო რედაქტორო!

უმორჩილესად გთხოვ მისცეთ ამ რამდენიმე ფურცლებს დიდი თქუშს უყრნაში, რომელიც, როგორც ვხედავ, არ უარ ჰყოფს ყოველს მას, რაცკი გამოთქმელია გულისმომცემებით ჭ მამულის მოყუარებით საქართველოს საზოგადოების სასარგებლოთ.

ცისკრის უკანასკნელ ნუმერში მე წავიკითხე სტატიას ფურცელი, სადაც, მოძველ კენჭის ყრას გამოთქმებით, ასეთი ჭყეშმარტებაა გამოთქმელი, შესახებ ჩუშნის თავდაზნაურთ საზოგადოებისა, რომელიც რამდენი შეყუარებაა ჭ სათავილითა მგრძნობელ გულისათვის, იმდენი მართალია.

ამ ჭყეშმარტების სანამდვლემ წარმომიდ-

გინა მრავალი აზრება ზე მე მრავალჯერ
 გვიბრუნებდა ჩემს თავს: რათა შეცვრებთან ხოლო
 მე ტყუილად შეიძლება თავდაზნაურობა; რათა აძლიერებ
 თავიანთი ოფიცისა დიდს ხარჯსა, რა არის
 კენჭის ყრა, რათა არის დანახვა უნაღობო
 ზე სხვაობათი სარგებლობა უნდა მისცეს
 საზოგადოებას ცხოვრებას? ნუთუ კენჭის
 ყრა მხოლოდ იმ ტოლ არის დანახვა უნაღობო,
 რომ ამოიღეს კენჭი ორი ოდეს უნაღობო. პირდაპირ,
 რომელთაც არ ეუფლებათ თავდათი განწყობა,
 მოვალეობა უფლებს ზე რომელთაც არ შეს-
 მენკენ საზოგადოებას არა რა სარგებლობასა.
 დღეს ჩემი მ. ბეჭედა საზოგადოებას
 გასაძირითლებითი მ. გრამ უნახუნელ დავ
 მტკიცად რომ იმ აზრით, რომელთაც სწორ-
 მოყვად აქედან კენჭის ყრა ზე სხვათ, რომ
 ღთ თუ იგი იყო ხოლომე არა თუ უნაღობო
 გებლობა, დავ საენებელ ცვა არის. ახ მა
 ზეცა:

ამ მ. ბეჭედი გასაძირითლებითი სწორად ვა
 მოვალეობითი პირველი: გინ არის ამოძრ-
 ჩემი? მეორე: ვის არჩევენ? მესამე
 რა სჯის არჩევენ? ამ ს. მ. ს. გ. ს. ვამოვალე
 ვა გამომჩენს კენჭის ყრის თესვასა ზე ღირ.

სებასა ზესრეთი:

პირველი. ვინ არის ამოძრეველი?

ამხელ რასკვრევითა მან სუბიექტს: ამო-
ძრეველი არის თავად აზნაურთა სხვაგადოე-
ბათა არა სკმათ არ არის ეს მასების რა-
მელი სხვაგადოება? — რომელსა ეძებს დი-
დი მამული მოვალე. ყმა მამულადვე მო-
მელი ე შეძლებულა ზე მდ ღარი, თუცა
ყმა ზე მამულის რაოდენობა ჭყერ არ არის
ცნობაში ნამდვლად მოყვანელი არ განყსა-
ზღვრეთ ზე არცა რა ვან ცნ ღარი ყმათ
ეს რაოდენი ყმა ზე მამული ეძებს. ესთქეთ
რომ ვცათ რაცხვა ზე სკცა ყველის
ყმა ზე მამულისა ვან სკმათ სკმაველი
ქონებსა, რომ ხმა ჭქონდეს ვ სკე ვანჭი?
ვან სკმათ სკმაველი მამული სა რომ
ამ ნივთიერმა სკმაველი შეგნებნოს მება-
ტონეს იმას. ყუთება ზე თანადგება, რომ
ღარსყუთთ ღარსყოთის იმან ხნებთ თი
მოვლეთობა, რომელსა ე ვალდ სდებს მან
კენტ? რასკვრევითა არ არის სკმათ: ს-
ჭროთ ვ დეე ჭქონდეს ყუველის ამოძრე-
ველის ხნებითი თვ სებას ცა: ცოდნა, ვა-
ნათლება, კეთილ სკმათ, კეთილ მო-

ბილყება, პირუთნებელობა; გარდა ამისა ყუნდა
 შეეგნებოდეს თავსა მოვალეობა, რომელსაც
 თუთან თავს იღებს წინაშე საზოგადოებისა,
 გადადოს თავისი სკუთარი სარგებლობა ზ
 იქონიოს მხედველობაში მხოლოდ სარგებ
 ლობა საზოგადოებისა, რომელსაც ყუნდა
 ემსახუროს ზ მესწიროს თავი, ასე რომ
 სრულიად შეუარსებელს ამსთანავე ნათესა
 ობითი დამოკიდებულება, თხოვნა მეგობ
 ბართა, რომელსაც კენჭით ეძებენ თანამეგ
 ბობასა. გულის მტკნეულობით ვიცევს რომ
 დიდის ყბასა ზ ჰამილის ჰატრონაგანნი
 მხოლოდ მცირედნი გრძნობენ ზ შეეგნებენ
 საზოგადოების მოვალეობასა ზ სარგებლო
 ბასა; დანაშაუნი ყმეტყესლა ნაწილი არ
 შეეგნებს ამ ზნეობას ვალდებულებას, ამი
 ტომ რომ იმით საზოგადო საოგებლობის
 მაგიერ, აქვსთ მხედველობაში თავიანთი სკ
 კუთარი სარგებლობა, ანუ სარგე
 ბლობა თავიანთ ნათესავებსა ზ მეგობრებსა.
 ისინი ამოარჩევენ საზოგადო თანამეგობრი
 სათეს ვაცსა ართუ იმეტომ, რომ დიასი
 იყოს აღმორჩევისა, არა, მხოლოდ ამეტომ
 რომ ის არის ნათესავი ამა ზ ამისა, ანუ

მეგობარი ამა ზე ამისა. ანკი როგორ შეუ-
ძლიანთ გაიტარონ გულში რომ არ აასრუ-
ლონ თხოვნა ზე სურვილი ამა ზე ამათი ზე
ადგილის მოძებნა! წინააღმდეგ შემთხვე-
ვაში იმათ ხომ დაერღვევათ დამოკ. დებულობა,
ნათესაობა მეგობრობა! მეორეს მხრით შემ-
ძლე მებატონეთაგან უღ. რისი პირის აღმოჩ-
ნება წამოდგება იმ წინათ გაბი ხატულ
აზრსაგან: ცა, რომ მისს შემწყობით გაი-
რიგონ ზე მოიგონ უმრავლესი თავიანთი სასა-
მართლოებში დწყობ. ლი საქმეები. ისინი
არჩევენ უღ. რის კაცსა იმ. ცომე იარა, რომ
ეს ამოიჩეყოთ ემსახუროს ჭყმძარიტებასა,
სამართლესა, ჰფუყოსა, საზოგადოების სარ-
გებლობასა, არა, არჩევენ იმ. ცომე მხოლოდ,
რომ ისი ემსახუროს იმათ საკუთარ სარგებ-
ლობასა. ამ.ს შემდგომ რაღა სამართლია,
რომ კენჭში მო. წოდონ მხოლოდ დიდი
ყმისა ზე მამულის მექონე მებატონენი, რო-
მელთა:ც უმეტეს ნაწილს არა აქვს საჭირო
ზნეობითი თვისებაები, ზე დანაშთენი უდიდე-
სა თავდაზნაურთი საზოგადოების ნაწილივი
გააყენონ კენჭ. დან იმ. ცომე მხოლოდ, რომ
იმათ არა აქვსთ იმათი ოდენი ყმა ზე მამული?

არ არას ეჭვ, რომ სხვაგვარების ყოფი-
ლის ზე უმრავლესის ნაწილი კენჭი. მთ-
წვევ უგვიყვას ზე სხვაგვარობა. ამ ცოდ-
ნით სიძლიერე აღმოჩენილიყო უფრო აღვი-
ლოდ ზე კანონიერად გამოხატავ სხვაგვარ-
ადგილის მხურვალეობა. რომელიც სა-
ჭიროა დასცემად წესსა ზე სიძლიერის
კენჭის ყრადი. ამას არაა ამ ცოდნის ჭი-
თით უმრავლესის მოწვევა. რომ ამით
გამოჩნდება ბრნი, რომელითაც ყურებით
სხვაგვარად სიძლიერის სხვაგვარად სიძლი-
ერობა ზე რომელიცა, მაშინდელი დღის
ზე სჭიროა. არაა, რომ აღმოჩენილი ყვენ
რომელიც თანამდებობა სიძლიერის გვერდ-
ითა. მრავალთაგან ზე ახალითა ვიგბა
მამანვე გააუქმებს ბრნიერობსა მანძივით
ბნა. დღის ქსებს ბრნიერობსა, რომელიცა მეს-
დეუბან ხოლოდ ყოველი კენჭი. რომელიცა
მოწოდებათა მუძლიერება ცოდნა.

ზე ესეთი, თუ სხვაგვარების ახალი სწო-
რეთ ზე ნაძვლიად მხოლოდ მამან გამოი-
ხატება, რომელიცა უმრავლესსა ზე უმრავლესი
თავად ახალითა ნაწილი. მაშინდეს მოაწილე-
ობასა სხვაგვარად სიძლიერის, უმრავლესობა

თავად აზნაურთაგანნი, მდიდარნი ყმითა ზე
 მამულთათა არა ვრძნობენ სხოგადო სარ-
 გებლობასა ზე არცა ისაჴროებენ აზრყნონ
 სხოგადოებს სთავს მამულჴკელოთა საჴარო
 არას რომ სხოგადო სიქმსთავს მოაწოდე-
 ბოდენს შემძლეულთ მეტრონეთა გარდა,
 სხუნ. ც. თავდნი ზე აზნაურნი მამან დარწ-
 მუნეზული გარ, შემძლეულნი მეტრონენა
 ვგდარ იქონიებენ მძლავრობასა, გვდარც
 იმოქმედებს ნათესაობათი ზე მეგობრობითი
 იმათი დამოკიდებულობა. რადენ. ც. ყმარ-
 ლესი შეკრახება კენტესა თავდნი ზე აზნა-
 ურნი, იმდენი ყურო კანონური, სამართ-
 ლიანი ზე ღირსეული იქნება აღმოჩენვად,
 ამ ცომ რომ არა გვექვს მიხეხი გიფქროთ
 რომ დიდი ყმასა ზე მამულის მტრონს ყუ-
 რო მქონდეს მამულის სიფქრული ვიდრე
 მტროდის მამულის მექონესა, ნამცრავად
 თუ ამ მტროდის მქონეს იქვს რადენიმე
 ყმარცხოზა მგელთად: ცოდნა ზე განთ-
 ლეზა. მ. როგონ ღოსებასა ზე განთლუებსა
 ზე სხოგადო სარგებლობას შეგნებასა უნდა
 დავიძოს მამულთა ადგილი კენტესა ყმამა
 არა მხოლოთი რისხვ ყმა ზე მამულისა, არა-

მედ პარადი ღირსება ზე კეთილთაუზსება უნდა
 აღუკვდეს აზნაურს საზოგადო საქმეში მონა-
 წილეობასა. ამისგამო სცდებიან ის ზოგიერთნი,
 რომელნიც ჰყიქრობენ, რომ ვითამც კენჭში
 უნდა ჰქონდესთ მონაწილეობა მხოლოთ
 შემძლებელთ თაგდსა ზე აზნაურსა. „სცდებიან
 ის ზოგიერთნი, რომელნიც ამგვარ მნელ
 პირობაებთ ართმევენ მცარედის შექონეთ
 თაგდ აზნაურებთა კენჭში. დასწრობის უფ-
 ლებასა; — ეს პირობაები არ ეშვებადმება სა-
 ზოგადოებას. სცდებიან ისინი რომელნიც
 ჰგონებენ რომ თაგდსა ზე აზნაურსა მხო-
 ლოთ მაშინ აქუსთ უფლება კენჭში. დასწ-
 რებისა, თუ აქუსთ საკმარ ყმა ზე მამული,
 გინა იყოს უსწკლოთ ზე შეყვანებული
 საზოგადო მოგვლეთებასა ზე თანამდებობისა.
 სცდებიან ისინი რომელნიც ემონებან ნა-
 თესობათის დამოკ დებულებასა. ანუ რომე-
 ლიმე დიდს პარას თხოვნასა ზე აღარჩევენ
 უდირსა კაცსა. ამხედ შეტყვან, თუთ გა-
 ნონისგან არას დაწესებულით, რომ მხო-
 ლოდ ამდენსა ზე ამდენს ყმს ზე მამული
 მებტონე უნდა მ. წკოდესთ კენჭში.
 პასუხათ მე მ. უბებ; ამ კანონს მხედველობა.

ში აქვს მხოლოდ ის თავად აზნაურნი, რომელთაც ქონება ცნობაშია მოყვანილი, აღრიცხული ჰყავი ყმა & გამიჯნული აქვთ მამული. საქართველოში ჯერ არც მამულია გამიჯნული & ცნობაში მოყვანილი, არც ყმა სწორეი აღრიცხული. ამისგანმოთუ კანონიც არ მოითხოვს მისს აღსრულებასა საქართველოში.

მეორე: ვის აღმოიჩნევნ ხოლმე თანა მდებობაში? — აქამოდ აღვიღოვს ემიებდენ მოყმზადებელნი & ყსწავლეონი, მხოლოთ ჟამაგირისთვს & გვრეთჴს მათთვს, რომელთაც ყრიგებდენ იმათ აღვიღოვს. ისინი არა ზრუნავდენ საზოგადო სარგებლობისთვს, & ანკი როგორ იზრუნავდენ, როდესაც არ იცოდენ თავიანთი მოვალეობა, არ ეყურებოდეთ თავიანთი მნიშვნელობა & განწყება, არა ჰქონდათ ზნეობა, არ იცოდენ რა არის „სიძაროლე, სჟყული & ჰატოსნობა.“ დიდ, ისინი არ ემსახურებოდენ სჟყოსა, ჴეშმარიტებასა, საზოგადოებასა. ისინი ემსახურებოდენ ძლიერ პირთა. ამიტომაც საკვრველ არ არის რომ სიძაროლესა, ჴეშმარიტებასა & მფარველობასა ვერ მოიპოვებდ

იმათში ისი, ვინც არ იყო გამოჩინებული
 გვრისა, დღის შემდეგისა ზე დამოკიდებუ-
 ლებისა. ამ გვარნი აღმოჩნდებიან მხოლოდ
 იმათთვის იყვნენ სასარგებლონი, რომელთაც
 აქესთი ხმა კენტში, რომელთაც შემდგომ
 კენტშიაც მოელოდნენ აღმოჩნვსა. რათ
 იყო ამ გვარი ხაროტება! პასუხი ერთი ზ
 იგივეა; აღმოჩნდა შეუძლებელი ზ გამო-
 ყვადები შემდეგებელთაგან, რომელთაც, გარ-
 და ორიოდუ პირისა, არ შეიძლებდნენ საზო-
 გადო საჭიროებასა ზ სარგებლობსა. სხუნი
 ლა ყურო გამოხადებნი; — განათლებულნი ზ
 ნასწავლნი, — საზოგადოების მოვლენისა,
 მოდუნა ზ იმის კეთილი მდგომარების
 შესურველნი, ვერა ჰყვადუნენ მდ. დართა მე-
 ზატონეთადმო ჩამოეცარება. რათ თავიანთვის
 კენტა, რადგანაც ეს მდიდარნი მებატონენი
 იყვნენ იმათი წინააღმდეგნი. აღმოჩნდ-
 ნენ ისინი, რომელთაც ეცოდებოდათ ლა-
 მრჩეველთა, იმათ სიღარიბისადმო აღმოჩ-
 ნიდა ზოგჯერ ასეთი, რომელთაც სრუ-
 ლიად არანურის გაცება არა ჰქონდა. აღმო-
 იჩნდნენ, ორიოდუ ნამდვილ ღირსეულის
 გარდა, ისინი, რომელთაც ჰქონდათ მხო-

ლოთი ერთი სურვილი: მიეღოთ ადგილი,
 ზრავი მაიღებდნენ, გამოესალმებოდნენ ზნე-
 ობასა, კეთილშობილებასა ზ სწავლად სარ-
 გებლობისათვის მზრუნველობასა. სასამართ-
 ლოებში ეწეოდნენ მათ, ვინც ვაჟის მო-
 ყვებდა ზ მადლობას გადაუხდოდა ზ ამ სახით
 მოადგებნებდნენ ყსამართლოთი საქმესა ეწეო-
 დნენ ზ ყნებლიეთი დამოუკიდებლობადნენ ხო-
 ლმე მდიდართა, რომელთათვის იგი ეწებდნენ
 თავიანთი მოვალეობასა, არღვევდნენ სჯულსა,
 შეარყევდნენ თავიანთი პატიოსნებასა ზ მართლ
 მსაჯულებასა. რადგანჲერ არის შენიშნუ-
 ლი, რომ თანამდებობის მიხედვითი გამო-
 ჩენილთა ასეთი, რომელთაც რომლისმე მი-
 ზეებით დაუგზავნეს სახელმწიფო სამსახურ-
 ში ადგილი ზ რომელიც კენჭით დიდს
 კმაყოფილებით აღმოაყრიყვით, რადგანც
 ჰქონიათ რადგანმე დღის მ.წა ზ რადგანმე
 კომლი ფმა, მაგრამ ამასთან პატივად ზ სა-
 ქმებურად სწავლადობისა ყუდა ესაქმე,
 რომელი ყუანასნელი კენჭ ში აღმოაჩინა
 ერთი კეთილშობილი ახალგაზდა, რომელი-
 მაც ყჩქმანა სწავლადობას დიდი სარგებ-
 ლობა თავისის სწავლითი, განვითარებითი,

პატრონებითა და კეთილშენებით; აასრულო
თავისი მოვალეობა კეთილსინდისიანათ, სა-
შოგადო და კერძო საქმეში დაიცვა გულო-
თადის მიზიდვით, პატრონათ, სიმართლით,
სულიერათ ყველასი სარგებლობა. არ გა-
მოვაცხადებ ამ ახალგაზდა გაცის სახელსა:
ამ აღწერით ყველა მიხვდება. გისცა შეგე-
ნა ეს ქება.

აი განვმარტე მეორე კითხუცა, აბა ბბანე ახლო
წარმკითხველო, მართალიათუ არა, რომ კენჭით
აღმორჩევა რომელიცდღეს აქამოდღენ მომხდა-
რა არა თუ მხოლოდ ს. სარგებლო არა ყოფი-
ლა, არამედ საზიანოც იყო. მე ვვარნებ რომ
არა ვსცდებოდე იმაზედ, რომელი მრავალნი
კენჭით აღმორჩეულნი არ აძლევენ თავიანთ
თავს ანგარიშსა, თუ რა მსოფს არჩევენ მათ
და რისთვის ირჩევიან. ამაზედ, რომელი ამით
ფიქრში მხოლოდ ის არის, რომ მიიღონ
აღივები და ამ აღივებით სარგებლობა
რამ, იმათ ფიქრში საშოგადო სამსახური არ
არის, არცა კეთილი საქმე, არცა სხუა მოვა-
ლეობის აღსრულება როგორც შეშვერის
საშოგადოების შერლობა. ისინი ემსახურები-
ან საკუთარ სარგებლობასა და არათუ საშო-

გადოებითა, საკუთარი სარგებლობა პირველია და კერძობითვი მეორეა. უკანასკნელი მესამე: რისთვის არჩევენ? მე გიჩვენეთ კენტის უწყესობა და ბოროტი, რომელიც წარმოადგება უფრო ადრჩევინაგან უღირსს კაცისა. ამითივე განიმარტება ეს მესამე წოდებული საგანი: რისთვის არჩევენ უღირსსა? — რა საკვრველია იმისთვის, რომ ესა სურნენ ერთისა ანუ მეორის აზრსა, ერთისა ანუ მეორის გვარსა. საზოგადოება არაფერს მოგებაშია იმათის აღმორჩევით; საზოგადოება ჰპარგავს ზევრს, ესემა ზნეობით, ჰპარგავს ძალსა, სურვილსა, კეთილმდგომარეობასა. ამისი მიზეზი არის თვით საზოგადოება. იმას არა სურს დაინახოს დაახლოვებით თავისი საჭიროება, თავისი უფლება, თავისი მოვალეობა და თავისი უმაღლესით მონიჭებული ძალი. უღირსნი არა უნდა აღმოიჩინოს საზოგადოებამ საზოგადო სხუა და სხუა თანამდებობისათვის, საზოგადოების დარსების დასაცველად, არა. საზოგადოებამ უნდა ამოიჩინოს ისი, რომელსაც ესმის ზნეობითი მოვალეობა წინაშე კაცობრიობისა, რომელიც არის პაციონების მოყვარე, განათ-

ლეზბიანობა და გეილიზმობილი, რომელსაც ეს-
 მის ნაკლებობა და სჭირდება საზოგადოებ-
 ისა, რომელიც სულთი და გულთი ზრუნავს
 და ფიქრობს თუ რა გეილი შესძინოს სა-
 ზოგადოებასა, რა სარგებლობა უჩუქნოს მას,
 გამოადგეს ყოველს თავის მოძმესა გაჭირვ-
 ზაში, რომელიც სრულიად არ ეძიებს თა-
 ვისს საკუთარ სარგებლობასა თანამდებობაში;
 რომელიც მზათ არის შესწორის თავისი
 თავი საზოგადო სარგებლობასა, ამ გვარნი
 პირნი მრავალნი არიან ამ ჩუქს გეილიზმ-
 ბილი საზოგადოებაში, მხოლოთ უნდა გუ-
 დილობდეთ იმათ გაცნობასა, იმათ გამო-
 ჩყვასა, იმათ განსხვავებასა, იმათ სამსახურში
 მოქმედებასა, უნდა გაძვირჩევდეთ კენტჯით
 იმათ და არა თუ უსწავლოელისა, უცოდინარისა,
 გაუნათლებელისა, მოქრობესა და სუნადის
 მოკლებულსა, რომელის მსგავსნი მრავალნი
 აღმოჩნეულან უწინდელ კენტჯში; უნდა
 აღვარჩიოთ ახლანდელი დროების ცაი სა-
 ზოგადოების თანამდებობაში და არა თუ ძულ-
 არსების შექონი. ძულთებური აზრის შეძენ-
 ბელი ვერ გამოადგება ახლანდელ დროში,
 ახალი აზრები შეჟღერებს ყელთა და საზოგადო-

ებაც ამ ახალ აზრების მიხედვით ყუნდა მოი-
ქცეს საზოგადო საქმეში, კენჭში, რომ
ამით დასდეს მკვდრი საძირკველი თავის
კეთილ დღეობისა, თავინ თავის დაცვისა,
ყოველისა, წესდებულებისა და მართლმსაჯუ-
ლებისა. ვინ ყუთა ახლის აზრის მქონე-
ბელი, ახლის აზრის ყვეთესად გამგები და
აღმსრულებელი? რასაკვრველია ახლანდელი
დროების კაცნი, სასწავლებელნი, ანუ შინ
ნასწავლნი, ნამდვლათი განათლებულნი, კე-
თილმოზილნი, მართლმსაჯულნი. მხოლოდ
ამით შეყუძლიანთ მისცენ საზოგადოებას ნამ-
დვლი და ჭეშმარიტი სარგებლობა; იმათით
ყუნდა აღყვავდეს საზოგადოება, იმათით ყუნდა
განვრცელდეს სწავლა, განათლება, კეთილ-
მდგომარეობა საზოგადოებისა და შეგნება
მოვალეობისა; იმათით ყუნდა განახლდეს,
აღყვავდეს საქართველო და დადეს იმ მდგო-
მარეობაში, როგორცა სურს და ზრუნავს
დიდი გელმწიფე ჩუშნი, რომელმაცა ამის
გამო მოგვცა ჩუშნი ესოდენ ყუვლება და წყა-
ლობა. ახლის აზრებს ახლის საზოგადოებას,
ახალ საზოგადოების საჭროებას ყუნდა ჰყა-
ვდეს კაცნიცა ახლნი ახლის აზრით, ახლის

განათლებლით; კაცნი, მკოდნენი სჯეულისა, სიმაართისა ჭ მოვალეობისა. და ოცველა დროება, გამოიცვალა საზოგადოება, უნდა გამოიცვალნენ კაცნიც; ბეშტის აზრის მქონებელმა უნდა დაუთმოს სარბიელი ახალი დროს კაცსა. გარვთ ვიცით ჭ დარწმუნებულნიცა ვართ, რომ ეს დათობა ყოყოთ უნდა მოხდეს ბუნების წესით დღეს არის თუ ხვალ; მაშ არა სჯობია რომ ეს მოხდეს ეხლავე, ესე იგი რომ დაბეშლებული აზრების მექონემ დაუთმოს სარბიელს. ახლანდელი დროების აზრების მექონეთა! არა, სჯობია რომ ამით ეხლავე ჩააბაროს თავიანთი მოვალეობა, თავიანთი ყუულები. თავიანთი სამკუდრო ახლგაზდებსა, რომ ესენიც არ დაბეშლდნენ რომ ამით ახლგაზდობაშივე დაიწყოზენ კვილმობილყოლ ჭ ღირსეყოლ აღსრულებას მოვალეობისას ჭ დაცეს თავიანთი ყუულებისას ისე, როგორც მოითხოვს ახლანდელი დროება ჭ ახლანდელი საზოგადოება? არა სჯობია რომ ეხლავე შევიდნენ ეს ახლანდელი დროების აზრების მექონენი თავიანთი მოვალეობის აღსრულებაში ჭ გამოიხსნან საზოგადოება ბევრი ძდგომარეობისაგან,

რომელიმე პირი არის ზე რომელიმე ვერ გა-
მოსყუთა, რომ გაუხილონ თვალი, გასწყურ-
თონ, ასწავლონ, განაზოლონ, გააგებინონ
საზოგადოებას თავისი მოვალეობა, თავისი
დრო, თავისი საჭიროება ზე ნაკლებობა? განა
ყნდა კიდევ შეიძუროს რომელიმე ძეშლი
აზრების შექონება ზე არ დაუთმოს თავისი
ადგილი ახლანდელს აზრების შექონეს! განა
ერთიდა, მეორენიდა ერთი ზე იგივე სახლო-
ბისანი არ არიან! განა ერთი ხალხნი ერთის
მიწის წყლისანი არ არიან? განა ესენი უმც-
როსნი საქართველოს მკლანი არ არიან!

არა, გზოვგე ყნდა მიეცესთ ახლანდელ
დროების კუთ თავიანთი სამკვდრო, გზოვგე
ყნდა დაუთმონ ამათ ძეშლი აზრის ზე ჭკუყას
შექონეთთ თავიანთი ადგილი საზოგადოების
სამსახურის სარბ.ელზედ, ზე თუ არ დაუთ-
მობენ, მაშინ გეთილი არა გამოვარა- ახლო-
გაზდანიც ისეთივე ცუდ მდგომარეობაში
ჩაყვებიან, რომელიმე პირი სხუანი, ესე
იგი უმცირეებაში ზე თავიანთი მოვალეობის
უცოდანობაში დაეწყუდებთთ თავიანთი უუ-
ღება, თავიანთი სარგებლობა, დაიჩაგრებიან,
ფრთები მოსწყუდებთთ, დაეცარებთთ გულისთა-

და საზოგადოებასათვის სამსახურის ხალისი,
 დანიშნულებანი იმავე უფროსკუთხა, რომელთა-
 თაჲს გადაადგეს მესელი დროების კაცთა საზო-
 გადოება! მანამ დროა ყუნდა ვისარგებლოთ,
 ყუნდა მოვიხმაროთ ძალი საზოგადოების სუ-
 ლისა და გულისა, ყუნდა მოვიხმაროთ იმათი
 სწავლა, იმათი ცოდნა, იმათი პატიოსნობა,
 კეთილშობილება ზდიერთა, ხალხის პატივის
 ცემა, ხალხის საჭიროებაზედ ზრუნვა, იმათის
 საზოგადოებისათვის სამსახურის სურვილი.
 იმათი ყუნდა აღმოვიჩინებდეთ ხოლმე გენჭში
 ყოველს თანამდებობაში და გარჩემუნებთ,
 რომ ისინი ღირსეულად აღასრულებენ თან-
 მდებობასა, ღირსეულათი დაიცვენ უფლებასა
 და საზოგადოების სარგებლობასა; აღასრულებ-
 ზენ ისე, როგორც მეშვერის კეთილშობი-
 ლებასა, პატიოსნებასა, სფულისა, განონსა
 და კეთილშენობასა; გარჩემუნებთ, რომ იმა-
 თითი აღუყვადება საქართველო, მაშინ დავი-
 ნახავთ რაოდენ საჭიროა ჩუქნითვის იმათი
 სწავლა, გამოცდილება, ჭკუა საზოგადოე-
 ბისათვის და ისინიც სრულყოფილად დაემონავებიან
 და მიეცემათ საზოგადო სამსახურსა. სცდე-
 ზიან ისინი, რომელნიც ანობენ, რომ ამ

გვარნი ახალგაზდანი ცოტანი არიან, საზოგადო სამსახურისთვისა. არა, მერწმუნეთ, იმდენნი არიან, რავდენიც გნებავსთ & ამ მცირე ხანში ყურო განძრავდებიან. ავერ იზდებიან, ემზადებიან სხვა & სხვა სასწავლებელში ემაწვლინიკაცი, იმ აზრით, რომ შესწირონ თავი თვის საზოგადო სამსახურსა, უძვროსეს სამშობლო ქვეყნასა, უსაყვარლეს საქართველოსა. იმათი ვხლევ წახალისება, წინ წაყვანა, შეწეობა & ზურგის მიცემა ამიტომ ყურო საჭიროა, რომ ჩუქნი საზოგადოება ზრუნავს იმათვს & უმზადებს იმათ ადგილს საზოგადო სამსახურისთვის, რომ იმათ სწავლის ექნება საქართველოში ღირსეული ფასი, ნატევი & ამას გამო ყურო ეცდებიან სწავლასა, ყურო განათლდებიან, ყურო მტკიცედ & სიუყვდილიანთ მოეჭიდებიან ჟიველის კეთილის საქმესა სასარგებლოთ საზოგადოებისა. — დიახ, ახლავი დროა დავერწმუნეთ, რომ ჩუქნი საზოგადოება განხლდება, განათლდება, განვრცელდება & გაკეთილშობილდება მხოლოთ იმათგან, რომელნიც იზრდებიან რუსეთის სასწავლებელში & რომელთაც შე-

უსრულებლად რა სწავლა, გადმოსულთ
 ისევ სამშობლო ქვეყანაში ჭ ცხოვრებენ
 თავად აზნაურთა შორის კეთილშობილურად
 ჭ ყმაწვილთ, მხოლოდ თავად აზნაურობისაგან
 არ მოუქცევია იმათზედ ყურადღება. მე ვერ
 გარეშებთ თითოთ ვინ არიან ეს ახალგაზდა-
 ნი, ვინ არის ამთავანი ღირსი კენჭით აღმორ-
 ჩევისა, მე მხოლოდ გაცნობებთ ჭ გარწმუ-
 ნებთ, რომ ვინცა აქა იმ ახალგაზდათაგანი
 გამოარჩიოთ, მაინც კიდევ ემკობინება
 იმათ, ვინცა დღეს აქამოდვე აღმორჩეულა,
 ორიოდი შირთ გარდა. — ვერ წარმოიდგენთ
 რა სხარტებლო საქმეა განათლებულ ახალ-
 გაზდათ კენჭით სავსეადო სამსახურსათჳს
 აღმორჩევა, როგორი საჭიროა იმათი სავსე-
 ადო სამსახურისათჳს მიზ. დე: შირველად
 საქართველო იმათგან მოკლელ პედანტებსა,
 კეთილდღეობებსა ჭ განათლებებსა. ჭ მეორედ
 მართებლობა გვაძლავს ჩვენ დავა წესის
 სამკაცროებში სიტყუერი წოდებება საქმ. სა.
 იცვლება ყოველი სხამართლო, ყოველი
 კანონი ამ დროებს მახედვით; ამ ცვლილე-
 ბების პრინციპები განუხილავს დაღეს მი-
 ნისტრებსა ჭ გონიერსტყუანის სოცეტსა ჭ

არ გსწევს დიდ ხანს, რომ გამოცხადება
საქმესწოთ ეს ცვლილებებია, რომ თვალ-
წინა გვაქვს. როგორ არ უნდა ცდილობ-
დეს თავად აზნაურობა ღმრსეულად მოიქცეს
ამ კენჭში, როგორ არ უნდა ამოარჩიოს
თანამდებობისათვის ისინი, რომელთაც ესმის
მართებულობის ახლანდელი აზრი, განზახვა
ჰ სურვილი ჰ რომელნიც ღმრსეული აღა-
სრულებენ მანდობილ თანამდებობას! განა
ამ ცვლილებებს ისევ ეს მუშლი აზრებს
მქონებ. უნდა დაუხვდნენ, რომელნიც ღმრს
აქამოდ კენჭით აღმორჩეულნი? რა სარ-
გებლობა ჰ რა ნუგეშს მოგვცემენ ეს ცვ-
ლილებანი, ის ახალდაჩესებანი, თუ "გ ვე
კენჭით აღმორჩეულნი იქნებან სსამართ-
ლოში? როგორ არ უნდა გეტყუთ ჩუშნც
ჩუშნს ღმრსმდიებით შევეჩვენეთ მმართე-
ბლობასა ჰ მოუძხადოთ კაცნი ახალდებუ-
ლების ღმრსებით ჰ კეთილშობ. ღმრსად
აღმსრულებელნი ხალხს ბედნიერებასა ჰ
კეთილდღეობსათვის. მხოლოდ ახლანდელ
დროების კაცი შემჩუობით, შეუბლიან მმარ-
თებლობას ღმრსეულის თავისი კეთილი გან-
ძობახვა, დაიცვას თავისი ახალი განზებნი,

ახალი წესი; მხოლოდ იმით შეცდინგობით შეჩვევს ხალხს ახალსა წესსა ახალსა აზრსა, ახალსა კანონსა, & ამისგან არ მიეცემა ჩუშნს თავად აზნაურო საზოგადოებასა, თუ არ მიხედავ ამ დროებასა & ისე არ მოიძეცევა ამ მომავალ გენჭის ყრამი. ყნდა იტოლეს თავად აზნაურობამ, რომ მისი ბრალი იქნება თუ ყოლისს ხალხის აღმორჩევით დაუშლის მმართველობას ახალ დებულების აღსრულებაში მოყვანასა; თავდაზნაობა იქნება მაშინ საზოგადოების წინაშე პასუხის პეები & მას დაბრალდება ყველა, რაც მართველობის ჩუშნზედ ზრუნვა ვერ აღსრულდება, ზოგიერთის საკუთარ სარგებლობის მიხედვით? მაგრამ არა, აქერ დრო არ არის სასოწარკვეთილებისა. აქერ კიდევ იმედი გვაქვს, რომ ჩუშნი თავდაზნაურობა ღირსია იმ ყუთლებისა, იმ ყუბათცისობისა & იმ პატივისა, რომელიცა აქვს; აქერ კიდევ ვერ გავამტყუნებთ მას, ვითაძე არა ჰქონდეს მას სურვილი საქართველოს ბედწიერებისა, კეთილდღეობისა; არა გვგონია, რომ ისეც იმ ახლით & იმ განზრახვით აღმოიჩინოს, რა ახლითა & რა განზრახვით

დაეს აქამომდე აღმოუჩენია; არა გვერდია
რომ ახლაც აღმოიჩინოს ყუბურსნი. ღმერთსა
ვახოვ, რომ თავად აზნაურობა მოეცა
ამ კენჭში მანც ამ ყუბურსას, ამ საზო-
გადო სარგებლობის მიუხდომელობასა, ამ
კეთილშობილი მოვალეობის აღსრულებ-
ლობასა ამ საზოგადოების საჭიროების და-
უდგენელობასა რომელიც ყოფილა ყუბ-
ურს კენჭში, რადგანც ამ კენჭზედ დამო-
კიდებულია ვითარცა თავად აზნაურობის,
გვრეთვე მრავლის საზოგადოების კეთილ
დღეობა & ზედნიერება? ღმერთმა ინებოს
რომ აღარ განახლოდეს ყუბურსი დროება
& აღმოიჩინოს ისეთი კაცნი, რომელთაც
შეუძლიანთ დაცვა იმის ყუბურსისა, იმის
სარგებლობისა & ზედნიერებისა, & პნელიც
არ არის პოვნა & აღმოჩენა ამ გვარ კაც-
სა, თუ მიხედვენ ახლანდელ განთლებულ
კეთილშობილ & ნასწავლ კაცთა, რომელთ
თაც იცნან თავიანთი & საზოგადო თანამე-
ზობაში მოვალეობა & რომელთაც ყუბურსი
სამშობლო ქუშყანა: ისინი არ დაზოგვენ
არცა სიმართლესა არცა დროსა ოღონდვი
შეწყნენ & გააბედნიერონ საქართველო.

ამითი ვათავებ ჩემ შენიშენასა. ყუჯლო
 რედაკტორო, ზე ვთხოვეთ დაბეჭდოთ აქ გა-
 მოხატული ჩემი კენჭის შესახები აზრები.
 ამასთანვე ვთხოვ ცნობით საზოგადოებას,
 რომელი ამ აზრების გამოხატვა იმიტომ
 ყუჯრო მოვწადნე რომ დავახოთ თავად
 აზნაურობასა ის ყწყსობა რომელიც მომ-
 ხდარა ზე რომელიც მოხდება ხოლმე კ დევ
 კენჭის ყრამი ზე რომ ამ ჩეშნებით ვემსა
 ხყრო რავდენამე ჩეშნის თავად აზნაურობასა.
 შევძელით თუ ვერა ამ განძობეს აღსრულება
 ეს განსაჯოს საზოგადოებამ, რომელისაც
 მივანდობ განსახილვად ამ ჩემს გულისწი-
 ჟვლის ზე იქნება კიდევ კადნიერ ზე გულის
 განაგმირვ სტატასა. მე არ მეშინიან მსა
 ჯყულისა, მე მხოლოდ ამისი შეფიქრება
 რომ ვაძიო ეს ჩემი აზრები დარჩეს უნა-
 ყოფიოთ. ეს ყუჯრო საწყხარი იქნება ჩემ
 თვის კადრე ყუჯლო აღმამჩიველი ზე აღმო-
 რჩეულითგან. ა აზრების გამო, ჩემი გან-
 კაცე ჭეშმარიტებას არ უნდა ეშინოდეს
 ზე არცა ეშინიან განკაცხსა, მას მხოლოდ
 იმისი ეშინიან ზე იმისი ყუფილება, რომ იქ
 ნება არ მიიღონ იგი, არა სცენ პატივად,

არ მოიქცენ ზე კიდევ მოახდინონ ყურესობა.
 მე ვგონებ რომ არ ყნა იწყინოს თავად
 აზნაყრობამ, როდესაც ერთ-ერთი მათგანი
 წმინდის გულისა ზე კეთილის განზრახვით
 ეტყვის მას მართლისა, რომ ამ მართლის
 თქმით დაყენოს ისი კეთილდღეობის გზა-
 ზედა. იმედი მაქვს, რომ ამ მართლის თქ-
 მის გამო არ იფარებენ თავად აზნაყრო, ვი-
 თამც მე არ ვიყო მასი პატრიარქისმცემელი,
 მისი ერთგული. მართლის ჩემგან თქმა,
 როგორც თუთ თავად აზნაყრობაცა სცნობს,
 მოხდა მხოლოდ ჩემის გულისწოდვით ზე
 გულისმომტკინვე სურვილისაგან, რათა ვემსა
 სურთ თავად აზნაყრობასა იმ დროს, როდეს-
 საც ყველა მათგანი შეიკრიფებიან ცოცხლის.
 ში სწავლადო საქმის სარჩევად.

შეგრეულიაში.

სფირიდონ მაჭავარიანი.

თ. კოლ. ას. აბაშიძე

თ. ელიზბარ დადიანი.

140, თ. ჯეჯრე დადიანი.

კოსტანტინე ვაბუნიას.

ალექსი ნანეიშვილი.

ნიკოლოზ მარჯანოვი.

ლუარსაბ ჩიჩინაძე.

მეგრე დგებუძე.

თ. ლასა ლორთქიფანიძე.

ანდრონიკე სალაყიას.

კოლ. რელ. ბებურიშვილი.

თ. ცარიელ ჩიქოვანი.

150, ჰაპ. თ. ქიჩიკაძე.

მაიორი გაბაევი.

ბესარიონ ქავთარაძე.

თ. მელიტონ დადიანი.

კოლ. რელ. შიქაბერიძე.

ფესუ სალაყიას.

კოსტანტინე ალშიბაი.

თეიმურაზ თოფურია.

თ. დიმიტრი წულუკიძე.

გიორგი ბგინასიძე.

160, გიორგი დადიანი.

თ. ჯეჯრე მსვიძე.

თ. ალექსანდრე ფაღვას.

ღვარ. ჰა. შიქაძე.

თ. არჩილ დადიანი.

თ. გიგო ფაღვას.

თ. ივანე ჩიქოვანი.

თ. დავით ჩიქოვანი.

მანუჩარ დგებუძე.

თ. ნიკო ჩიქოვანი.

170, თ. გიორგი დადი-

შკალიანი.

ივანე ფაღვარელიას.

თ. რაფიელ ერისთავი.

იოსებ შიქაბერიძე.

გიორგი ბებურიშვილი.

კოსტანტინე ალშიბაი.

თეიმურაზ თოფურია.

ივანე ბუკიას.

180, დავით გეგია. (*)

(*) უცულოთადეს მაღლობას მოგასვენებთ, უფ. სფირიდონ მაჭავარიანს ზ თ. რაფიელ ერისთავს,

ამ საზოგადოს საქმეში დასმარებისათვის ზღ-
 ნისძიები მოცემისათვის, — ამას ვარდა გემათიებს
 ვარდესადოთი მადლობა, პრთელს იმერეთის მხრის
 საზოგადოებას, რომელიცა გულმხურვალედ
 მიიღებს მონაწილეობას ჩუქსს სოცეჯერებაში
 ზღ რომლის შორის ემწვლნი კაცნი არცა თა-
 ვიანთს ნიჭსა ზოგადენ ზღ გემათიებს შემწეობას
 მწერლობით. — ამ ასლოს დროში მივიღეთ სტა-
 ტიები, რომელთა შორის არის ორი შესანიშნავი
 სტატია: «ლოცოთი ლოთობა ქუთაისში» თაგ.
 იმერეთისა ზღ მეორე იმავე საგანსად დაწერილი
 «ლოცო» ვოდევითი ერთს მოქმედებად. თ. სამ.
 სონ პაშაძისა. — სს.ჯ. ზღ სს.ჯ. შემოსევეებისაგა-
 მო ასთა გერჯი ასერსეთ ამ სტატის დაბეჭდვა
 შემდეგის წიგნებში უმჯელოდ წავაკითხებთ
 მისი მასალის კრისა კითხველთ.

რედ. გერ.

68/7